

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Διπλωματική Εργασία

Η Νατοϊκή Επέμβαση στο Κόσοβο το 1999

Μαρία Γεωργίου Χατζίκου

Πειραιάς, 2010

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΔΙΑ

Στους γονείς μου

Η ΝΑΤΟΪΚΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΣΤΟ ΚΟΣΟΒΟ ΤΟ 1999

Μαρία Χατζίκου

ΣΥΝΟΨΗ

Η μεταψυχροπολεμική εποχή χαρακτηρίζεται από σημαντικές αλλαγές στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής των κρατών με γνώμονα τη διατήρηση ή μεγιστοποίηση της ισχύος τους. Πλέον, μια νέα μορφή διεθνούς τάξεως κάνει την εμφάνισή της, κομβικό σημείο της οποίας είναι η επέμβαση στο Κόσοβο.

Κύριος στόχος της εργασίας αυτής είναι η κατανόηση της εικόνας του καινούριου διεθνούς συστήματος, που οδήγησε η κρίση στο Κόσοβο. Μέσα από την αναλυτική παρουσίαση των γεγονότων και μιας σύντομης ιστορικής αναδρομής, θα προκύψουν τα βαθύτερα αίτια των άμεσα εμπλεκόμενων δρώντων, (ΗΠΑ, ΝΑΤΟ, Ρωσία και Σερβία), και οι πραγματικοί λόγοι που κρύβονται πίσω από τις ενέργειές τους, με βάση τις αρχές που πρεσβεύει η ρεαλιστική θεωρία.

Η διαπίστωση των παραπάνω οδηγεί στο συμπέρασμα ότι στη νέα εποχή η συμπεριφορά των κρατικών δρώντων χαρακτηρίζεται από τη μεταστροφή από το φιλελεύθερο ιδεαλισμό στον πολιτικό ρεαλισμό. Κύριο μέλημα της πολιτικής τους είναι η επίδιωξη των εθνικών τους συμφερόντων, δηλαδή η αύξηση της ισχύος τους. Για την επίτευξη των στόχων τους «έντυσαν» τις ρεαλιστικές τους επιδιώξεις με έναν ιδεαλιστικό μανδύα, προωθώντας τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, προστατεύοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα και το θεσμό της δημοκρατίας, όπως έκαναν οι ΗΠΑ και η Ρωσία κατά τη διάρκεια της επέμβασης.

Επιπλέον, η κρίση στο Κόσοβο επισφράγισε την ηγεμονική θέση των ΗΠΑ στη παγκόσμια κοινότητα, οδήγησε στο συμπέρασμα ότι ενδεχόμενη περιθωριοποίηση της Ρωσίας θα μπορούσε να αποβεί μοιραία για το μέλλον του ευρωπαϊκού, αλλά και του παγκόσμιου οικοδομήματος, και ότι οι διεθνείς οργανισμοί είναι δυνατό να παρακαμφθούν (μη έγκριση της νατοϊκής επέμβασης από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών).

Τέλος, η νατοϊκή επέμβαση στην επαρχία του Κοσόβου αποτέλεσε το έναυσμα για επεμβάσεις παρόμοιας φύσεως σε άλλες περιοχές του κόσμου.

Ευχαριστίες

Σε αυτό το σημείο κρίνω σκόπιμο να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στα άτομα τα οποία το καθένα με τον δικό του τρόπο συνέβαλαν στην εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου κ. Αριστοτέλη Τζιαμπίρη, που μου έκανε την τιμή να αναλάβει την επίβλεψη της διατριβής μου. Η βοήθεια του ήταν εξαιρετικά σημαντική, ειδικά όσον αφορά στην καθοδήγησή του για το στάδιο της έρευνας, τη συλλογή της βιβλιογραφίας, τη μεθοδολογία, καθώς και τη δομή της εργασίας. Οι κατ' ιδίαν συζητήσεις μας και οι καίριες επισημάνσεις του ήταν ιδιαίτερα εποικοδομητικές.

Εν συνεχεία, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου για την απεριόριστη ψυχολογική και οικονομική υποστήριξή τους, όχι μόνο κατά την περίοδο συγγραφής της εργασίας, αλλά και κατά τη διάρκεια ολόκληρου του κύκλου σπουδών μου. Η βοήθεια τους ήταν ανεκτίμητης αξίας και ευελπιστώ να φανώ αντάξια όλων όσων μου έχουν προσφέρει.

Εν συνεχεία, θα ήθελα να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ στην καθηγήτρια φιλολογίας και πολύ καλή μου φίλη, Χριστίνα Παναγιωτίδου, για τη πολύτιμη βοήθειά της στην ανάγνωση και παρακολούθηση της εργασίας μου σε φιλολογικό επίπεδο. Στον αρραβωνιαστικό μου Σωτήρη Καραβασίλη για την αμέριστη συμπαράσταση και κατανόησή του, καθώς και για την επιμέλειά του στη σωστή παρουσίαση της διπλωματικής μου σε ηλεκτρονική μορφή. Και τέλος, στους αγαπημένους μου φίλους (Πέλη, Νικήτα, Κορίνα, Σωτήρη) για την υπομονή τους και στα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς μου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο λόγος που αποφάσισα να προχωρήσω στη συγγραφή της παρούσας διατριβής πηγάζει από το ενδιαφέρον μου να κατανοήσω, όσο το δυνατό καλύτερα γίνεται, τις διεθνείς εξελίξεις και ειδικότερα όσες διαδραματίζονται στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Ο κόσμος της πολιτικής δράσης αποτελεί για μένα κάτι το ιδιαίτερα ελκυστικό. Η μελέτη του τρόπου σκέψης και λήψης αποφάσεων, της αντίδρασης των διεθνών δρώντων για την αντιμετώπιση διεθνών κρίσεων καθώς και των πραγματικών αιτιών που οδήγησαν σε αυτές, αφενός θα εμπλουτίσει τις γνώσεις μου στο αντικείμενο ενδιαφέροντός μου, αφετέρου θα μου δώσει τη δυνατότητα να διαμορφώσω τη δική μου άποψη και κρίση, χωρίς να γίνω έρμαιο των όσων προβάλλονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και των όσων ειπώνονται από ειδικούς, που όμως υποστηρίζουν τη δική τους ιδεολογία και καθοδηγούνται από τους δικούς τους σκοπούς. Στόχος μου, λοιπόν, είναι να αποκτήσω μία σφαιρική γνώση των δρώντων και να μπορέσω να καταλήξω, ανεπηρέαστη από εξωτερικούς παράγοντες (σε όποιο βαθμό μου επιτραπεί), στα δικά μου συμπεράσματα. Επομένως, τα όποια λάθη ή παραλείψεις εντοπιστούν στη διπλωματική μου εργασία ευθύνονται αποκλειστικά σε εμένα.

Η επιλογή για τη μελέτη της νατοϊκής επέμβασης στο Κόσοβο το 1999 και της αντίδρασης των κυρίαρχων δυνάμεων, ΗΠΑ – Ρωσία, έγινε επειδή η κρίση στο Κόσοβο αποτέλεσε γεγονός - σταθμό στην αλλαγή της διεθνούς τάξης κατά τη μεταψυχροπολεμική εποχή. Το φαινόμενο της επέμβασης δεν ήταν κάτι καινούριο στη διεθνή πολιτική. Ήδη από την αρχαιότητα οι κρατικοί δρώντες χρησιμοποίησαν διάφορους τρόπους για να επιτύχουν τους πολιτικούς σκοπούς τους. Όμως, τη περίοδο εκείνη (1998-1999), που χαρακτηρίζεται από εσωτερικές συγκρούσεις και γενικότερη αναρχία στη διεθνή σκηνή, η διεθνής επέμβαση απέκτησε νέο ενδιαφέρον.

Οι φιλελεύθερες αξίες που είχαν προβληθεί από τη Δύση μετά τον Ψυχρό πόλεμο άρχισαν να αντικαθίστανται από τις αρχές του πολιτικού ρεαλισμού, που θα χρησιμεύσει ως αναλυτικό μοντέλο στη παρούσα διατριβή. Τα κίνητρα των επεμβάσεων συνέχιζαν να παραμένουν πολιτικά. Η ισχύς και το εθνικό συμφέρον κυριαρχούν στις ιεραρχήσεις των κρατικών δρώντων και το πεδίο δράσης των διεθνών θεσμών, κυρίως του ΟΗΕ, είτε περιορίστηκε (Βοσνία) είτε παρακάμφθηκε (Κόσοβο).

Το 1^ο κεφάλαιο ξεκινά με τον εννοιολογικό προσδιορισμό της ρεαλιστικής θεώρησης, την περιγραφή των αρχών της και τους λόγους που τη καθιστούν το πιο κατάλληλο μοντέλο για την ανάλυση της κρίσης του Κοσόβου.

Εν συνεχεία, γίνεται μια ιστορική αναδρομή στο χρονικό της Γιουγκοσλαβικής κρίσης, στα αισθήματα και τις τάσεις που υπέβοσκαν και οδήγησαν τελικά το Μάρτιο του 1999 στην επέμβαση στο Κόσοβο. Επίσης, γίνεται περιγραφή των γεγονότων που διαδραματίστηκαν κατά τη διάρκεια των 78 ημερών του πολέμου.

Στο επόμενο κεφάλαιο αναλύονται οι λόγοι για τους οποίους επενέβησαν οι εξωτερικοί δρώντες, ΗΠΑ, ΝΑΤΟ, Ρωσία, καθώς φυσικά και οι λόγοι των άμεσα εμπλεκόμενων, Σέρβων και Αλβανών του Κοσόβου.

Τέλος, στο κεφάλαιο των συμπερασμάτων επιχειρείται μία εκτίμηση της κρίσης με βάση το ρεαλιστικό παράδειγμα και πραγματοποιείται μία συμπύκνωση των βασικών θέσεων της μελέτης.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Β΄ΠΠ	2 ^{ος} Παγκόσμιος Πόλεμος
ΝΑΤΟ	North Atlantic Treaty Organization – στα Ελληνικά : Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΣΑ	Συμβούλιο Ασφαλείας
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (Αγγλικά: Organization for Security and Co-operation in Europe – OSCE)
ΔΑΣΕ	Διάσκεψη Ασφάλειας και Συνεργασίας στην Ευρώπη
ΟΔΓ	Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας
ΑΣΚ	Απελευθερωτικός Στρατός Κοσόβου
KFOR	Kosovo Force
KVM	Kosovo Verification Mission
KDOM	Kosovo Diplomatic Observation Mission
SFOR	Stabilization Force in Bosnia and Herzegovina
PJC	The NATO-Russia Permanent Joint Council

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	
Ευχαριστίες.....	i
Εισαγωγή.....	ii
Γλωσσάρι.....	iv

(Στο τέλος κάθε υποενότητας κεφαλαίου παρατίθεται η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε)

Κεφάλαιο 1: Θεωρία και Μεθοδολογία

1.1 Λόγοι επιλογής ρεαλιστικού παραδείγματος ως ερμηνευτικού μοντέλου.....	1
1.2 Ρεαλιστική Θεωρία.....	3

Κεφάλαιο 2: Χρονικό επέμβασης Κοσόβου

2.1 Συνέπειες τέλους Ψυχρού Πολέμου.....	10
2.2 Ιστορική αναδρομή έως 1998.....	16
2.3 Οι 78 ημέρες του νατοϊκού βομβαρδισμού.....	27

Κεφάλαιο 3: Συμπεριφορά κυριότερων εμπλεκομένων δρώντων

3.1 ΗΠΑ – ΝΑΤΟ.....	42
3.2 Σερβία.....	49
3.3 Ρωσία.....	53

Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα

4.1 Κύρια συμπεράσματα.....	62
4.2 Κριτική με βάση τη ρεαλιστική προσέγγιση στις διεθνείς σχέσεις.....	66

Βιβλιογραφία.....	69
--------------------------	-----------

Παραρτήματα

Παράρτημα 1: Χάρτης Κοσόβου.....	73
Παράρτημα 2: Ψήφισμα 1160 του ΣΑ την 31/3/1998.....	74
Παράρτημα 3: Αποστολή Επαλήθευσης Κοσόβου	78
Παράρτημα 4: Συμφωνία Ραμπουγέ.....	81
Παράρτημα 5: Νατο - οδηγημένη Δύναμη Κοσόβου (KFOR)	126
Παράρτημα 6: Στρατιωτική Τεχνική Συμφωνία	128
Παράρτημα 7: Ψήφισμα 1244 του ΣΑ την 10/6/1999.....	132
Παράρτημα 8: Συμφωνία ρωσικής συμμετοχής στην ΚΦΟΡ	137
Παράρτημα 9: Κεφάλαιο VII Καταστατικού Χάρτη Ηνωμένων Εθνών	143

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

1.1 Λόγοι επιλογής ρεαλιστικού παραδείγματος ως ερμηνευτικού μοντέλου

Η παρούσα μελέτη θα στηριχτεί στις αρχές και θεωρίες της ρεαλιστικής σχολής σκέψης για την ανάλυση της πολιτικής δράσης των κυρίαρχων δρώντων στη νατοϊκή επέμβαση στο Κόσοβο το 1999¹. Οι λόγοι επιλογής της ρεαλιστικής θεώρησης, ως ερμηνευτικού μοντέλου, αφορούν κυρίως το γεγονός ότι οι πολιτικές οντότητες (κράτη) συνεχίζουν στη μεταψυχροπολεμική εποχή να παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο όσον αφορά στα ζητήματα διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Επιπλέον, ένας άλλος καθοριστικός παράγοντας αποτέλεσε το ζήτημα της κατανομής ισχύος στο διεθνές σύστημα για τη διαμόρφωση της συμπεριφοράς των κρατών και των διεθνών οργανισμών και θεσμών.

Το τέλος του διπολισμού σηματοδότησε την αρχή για την οργάνωση μιας νέας διεθνούς τάξεως, όπου ο ΟΗΕ θα είχε διευρυμένες αρμοδιότητες στο πλαίσιο της διατήρησης και επέκτασης της διεθνούς ειρήνης, ασφάλειας και σταθερότητας. Οι αναπάντεχες εξελίξεις όμως, με την κατάρρευση πολλών ομοσπονδιών και ιδεολογικών συστημάτων, που γέννησαν νέες μορφές απειλής, όπως οι εθνοτικές συγκρούσεις, πάγωσαν αυτή τη διαδικασία προκαλώντας σημαντικής φύσεως διλήμματα στους διεθνείς δρώντες.

Παρόλο που τα κράτη και ιδιαίτερα εκείνα της Δύσης συμφωνούν στη πλειοψηφία τους σε ό,τι σχετίζεται με τα ζητήματα ασφαλείας, η απόκλιση των συμφερόντων τους καθιστά δύσκολο έως αδύνατο το έργο του ΟΗΕ, αποκλείοντας το από το να αναλάβει ενεργό δράση σε περίπτωση κρίσεως.

Υπό τις παραπάνω προϋποθέσεις, το μέλλον της συλλογικής ασφάλειας κρίνεται αφενός από τη συναίνεση των κυρίαρχων δυνάμεων του διεθνούς συστήματος και αφετέρου από την αυτονομία βούλησης και δράσης στη διεθνή σκηνή από τις ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ βρίσκονται στην κορυφή της ιεραρχίας της ισχύος και αναπόφευκτα ασκούν σημαντική επιρροή στον ΟΗΕ προσπαθώντας να τον χαλιναγωγήσουν με βάση τα δικά τους συμφέροντα και επιδιώξεις. Άλλες φορές όμως, όπως στην χαρακτηριστική

¹ Βλ. Χάρτη Κοσόβου Παράρτημα 1 σελ. 64

περίπτωση του Κοσόβου, αποφασίζουν να τον παρακάμψουν και να δράσουν εντός του πλαισίου του NATO, ώστε να βεβαιώσουν την κυρίαρχη θέση ισχύος τους στο διεθνές σύστημα και να προωθήσουν τους στρατηγικούς τους σκοπούς.

Επιπλέον, η κρίση στο Κόσοβο φανέρωσε την επιθυμία της Ρωσίας, μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, να επανέλθει δυναμικά στο προσκήνιο των διεθνών εξελίξεων και να ανακτήσει το ρόλο της μεγάλης Δύναμης, προσπαθώντας να εξυπηρετήσει τα εθνικά της συμφέροντα, τα οποία «έντυσε» με έναν ιδεαλιστικό μανδύα.

Γενικότερα, η επέμβαση στο Κόσοβο ήταν η αφετηρία για την ανάδυση των διλημμάτων ασφαλείας, για τον χαρακτηρισμό μιας επέμβασης ως ανθρωπιστικής, για την αυξανόμενη δύναμη των δυτικών κρατών, για τη προσπάθεια των πρώην κομμουνιστικών κρατών να συνάδουν με τα πρότυπα της Δύσης και για τον περιορισμό της δράσης των διεθνών οργανισμών στη μεταψυχροπολεμική και μετασοβιετική εποχή.

Συνοψίζοντας, τα δρώμενα στη διεθνή πολιτική σκηνή τις τελευταίες δεκαετίες απέδειξαν ότι κινητήρια δύναμη στη λήψη αποφάσεων και στη δράση των ηγεμονικών δυνάμεων δεν είναι η υποστήριξη των οικουμενικών αρχών της ειρήνης, της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο επιλεκτικός τους παρεμβατισμός εξηγεί ότι οι επιλογές τους γίνονται με γνώμονα την εξυπηρέτηση των εθνικών τους συμφερόντων και απώτερος σκοπός τους είναι η διατήρηση ή η μεγιστοποίηση της ισχύος τους.

Επομένως, με βάση τα παραπάνω ο ρεαλισμός αποτελεί την καλύτερη θεωρία προσέγγισης για την ανάλυση της κρίσης του Κοσόβου.

1.2 Ρεαλιστική Θεωρία

Οι διεθνείς εξελίξεις μετά το τέλος του Β΄ Π.Π. ευνόησαν την επικράτηση της ρεαλιστικής σχολής σκέψης και πιο συγκεκριμένα του πολιτικού ρεαλισμού.

Επιγραμματικά, οι κυριότερες αρχές του πολιτικού ρεαλισμού² είναι: α) Το διεθνές σύστημα είναι άναρχο, που σημαίνει ότι αποτελείται από ανεξάρτητες πολιτικές μονάδες (κράτη) πάνω στις οποίες δεν υπάρχει κάποια ανώτατη αρχή, κάποια παγκόσμια κυβέρνηση να τις καθοδηγεί, β) η διεθνής πολιτική είναι ο συνεχής αγώνας για την ισχύ. Με τον όρο ισχύς εννοείται η ικανότητα να στραφεί η ατομική ή η ανθρώπινη συλλογικότητα σε κάποιο επιθυμητό πρότυπο, με την πειθώ, την αγορά, την ανταλλαγή ή τον καταναγκασμό. γ) Πρωταρχική υποχρέωση κάθε κράτους είναι η προαγωγή του εθνικού συμφέροντος, που ταυτίζεται με την απόκτηση ισχύος και με μέσα που διασφαλίζουν την εθνική επιβίωση, δ) η διεθνής πολιτική χαρακτηρίζεται από έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών, που οδηγεί στην άρνηση ανάθεσης της αυτοπροστασίας του σε διεθνείς οργανισμούς ή στο διεθνές δίκαιο. Συγχρόνως, η ικανότητα αυτοάμυνας μπορεί να ενισχυθεί με τη σύναψη συμμαχιών, ώστε οι θέσεις του κράτους να αποκτήσουν και μία νομική βάση, υπό την προϋπόθεση όμως, ότι δε θα παραιτηθεί της αυτοπροστασίας του. ε) Συνέπεια της διεύρυνσης της ισχύος ενός κράτος είναι η αύξηση της στρατιωτικής του δύναμης με σκοπό να αποτρέψει την επίθεση άλλου κράτους ή κρατών. Η στρατιωτική ισχύς είναι στοιχείο υποδεέστερο της διπλωματίας, σε ό,τι αφορά την πολιτική αναχαίτιση, και ο πόλεμος είναι η έσχατη λύση για την επίλυση διαφορών ανάμεσα σε έθνη τα οποία δεν έχουν τη διάθεση να συμφωνήσουν ούτε να συμβιβαστούν. Τέλος, στ) η επιδίωξη της ισχύος από όλα τα κράτη δεν αντιβαίνει στη διεθνή ειρήνη και σταθερότητα. Η διατήρηση της ισορροπίας ισχύος είναι ο συντελεστής της προαγωγής των κρατικών συμφερόντων.³

² Ήφαιστος Π., 2003, «Οι διεθνείς σχέσεις ως αντικείμενο επιστημονικής μελέτης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Διαδρομή, αντικείμενο, περιεχόμενο και γνωσιολογικό υπόβαθρο», Ποιότητα, Αθήνα.

Ήφαιστος Π., 2000, «Θεωρία διεθνούς και ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης», Β΄ έκδοση, Ποιότητα, Αθήνα.

Ήφαιστος Π., 2002, «Ιστορία, θεωρία και πολιτική φιλοσοφία των διεθνών σχέσεων», ΣΤ΄ έκδοση, Ποιότητα, Αθήνα.

Κουσκουβέλης Η., 2004, «Εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις», Ποιότητα, Αθήνα.

Mearsheimer J., 2006, «Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων», Ποιότητα, Αθήνα.

Wight M., 1998, «Διεθνής θεωρία. Τα τρία ρεύματα σκέψης», Δ΄ έκδοση, Ποιότητα, Αθήνα.

Hans J. Morgenthau, 1978, "Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace", Fifth Edition, Revised, New York: Alfred A. Knopf, , pp. 4-15.

Charles Jones, 1998, "E. H. Carr and International Relations: A Duty to Lie", Series: Cambridge Studies in International Relations (No. 61), University of Cambridge.

³ Κώνστας Δ. – Αρβανιτόπουλος Κ. 2002, «Διεθνείς Σχέσεις – Συνέχεια και Μεταβολή», Γ΄ έκδοση, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, σελ.160-166

Πιο αναλυτικά, ο πολιτικός ρεαλισμός θεωρεί ότι η πολιτική, όπως και η κοινωνία γενικά, κυβερνάται από αντικειμενικούς νόμους που έχουν τις ρίζες τους στη ανθρώπινη φύση. Προκειμένου να βελτιωθεί η κοινωνία είναι πρώτα απαραίτητο να γίνουν κατανοητοί οι νόμοι από τους οποίους ζει η κοινωνία. Η λειτουργία αυτών των νόμων που είναι αδιαπέραστοι στις προτιμήσεις μας, θα προκαλέσει τα άτομα μόνο σε περίπτωση αποτυχίας.

Για το ρεαλισμό, η θεωρία συνίσταται στον υπολογισμό των γεγονότων και την κατανόηση μέσω του λόγου. Υποθέτει ότι ο χαρακτήρας μιας εξωτερικής πολιτικής μπορεί να εξακριβωθεί μόνο μέσω της εξέτασης των πολιτικών πράξεων που έχουν ήδη διενεργηθεί και των προβλέψιμων τους συνεπειών. Κατά συνέπεια μπορεί κανείς να ανακαλύψει ποιοι πολιτικοί έχουν δράσει ρεαλιστικά και από τις προβλέψιμες συνέπειες των πράξεών τους μπορεί να υποθέσει ποιοι ήταν οι στόχοι τους. Όμως, η εξέταση των γεγονότων δεν είναι αρκετή. Για να δοθεί νόημα στην πραγματική πρώτη ύλη της εξωτερικής πολιτικής, πρέπει να πλησιάσει ο ερευνητής την πολιτική πραγματικότητα με ένα είδος λογικής περίληψης, έναν χάρτη που του προτείνει τις πιθανές έννοιες της εξωτερικής πολιτικής. Με άλλα λόγια, παίρνει τη θέση ενός πολιτικού που πρέπει να συναντήσει ένα ορισμένο πρόβλημα εξωτερικής πολιτικής υπό ορισμένες συνθήκες. Διερωτάται τις λογικές εναλλακτικές λύσεις που υπάρχουν, από τις οποίες ένας πολιτικός μπορεί να επιλέξει πως πρέπει να αντιμετωπιστεί αυτό το πρόβλημα κάτω από αυτές τις περιστάσεις (που θεωρούν πάντα ότι ενεργεί κατά τρόπο λογικό), και ποιες από αυτές τις λογικές εναλλακτικές λύσεις είναι πιθανό να επιλέξει. Είναι η δοκιμή, αυτής της λογικής υπόθεσης ενάντια στα πραγματικά γεγονότα και τις συνέπειές τους, που δίνει το θεωρητικό νόημα στα γεγονότα της διεθνούς πολιτικής.

Επιπλέον, ο κεντρικός αγωγός που βοηθάει τον πολιτικό ρεαλισμό να βρει τον δρόμο του μέσω του τοπίου της διεθνούς πολιτικής είναι η έννοια του συμφέροντος, που καθορίζεται από τους όρους της ισχύος. Ειδικότερα, η θεωρία του πολιτικού ρεαλισμού πρεσβεύει την αντικειμενικότητα των φυσικών νόμων και έχει ως οδηγό της την έννοια του εθνικού συμφέροντος, δηλαδή την κρατική ισχύ. Η έννοια του εθνικού συμφέροντος έχει αντικειμενική αξία, γιατί ισχύει γενικά σε όλα τα κράτη, αλλά δεν μπορεί να θεωρηθεί ως δεδομένη, γιατί εξαρτάται άμεσα από την πολιτική κατάσταση της χώρας. Η διεθνής πολιτική είναι, λοιπόν, μια διαδικασία στην οποία προσαρμόζονται τα εθνικά συμφέροντα.

Η υιοθέτηση μιας πολιτικής εις βάρος του εθνικού συμφέροντος θεωρείται απαράδεκτη καθώς αντιβαίνει στην εθνική επιβίωση που είναι ο σκοπός κάθε κράτους. Οι ρεαλιστές υποστηρίζουν την αυτονομία της πολιτικής και ότι το κέντρο κάθε πολιτικής σκέψης πρέπει να είναι η αύξηση της ισχύος, σύμφωνα πάντα με το εθνικό συμφέρον. Χωρίς άσκηση ισχύος δεν είναι δυνατό να εγκαθιδρυθεί ή να διατηρηθεί η πολιτική τάξη. Η ισχύς προστατεύει την κοινωνία από την αναρχία.

Καθώς το εθνικό συμφέρον είναι πάντα ο ύπατος ρυθμιστικός παράγοντας σε θέματα και επιλογές εξωτερικής πολιτικής και η εξυπηρέτηση του εθνικού συμφέροντος ταυτίζεται με την επιδίωξη της κρατικής ισχύος, ο βασικός στόχος της εξωτερικής πολιτικής είναι η διατήρηση ή μεγιστοποίηση της θέσης ισχύος.

Αυτή η έννοια παρέχει τη σύνδεση μεταξύ του λόγου και των γεγονότων, που προσπαθούν να καταλάβουν τη διεθνή πολιτική ώστε να γίνει κατανοητή. Θέτει την πολιτική ως αυτόνομη σφαίρα δράσης και κατανόησης, εκτός από άλλες σφαίρες, όπως τα οικονομικά (που γίνονται κατανοητά από την άποψη του ενδιαφέροντος που ορίζεται ως ο πλούτος), η ηθική, η αισθητική ή η θρησκεία. Χωρίς μια τέτοια έννοια, μια θεωρία της πολιτικής, διεθνής ή εσωτερική, θα ήταν συνολικά αδύνατη, γιατί χωρίς αυτήν δεν θα μπορούσαν να διακριθούν τα πολιτικά από τα απολιτικά γεγονότα, ούτε θα μπορούσαν να φέρουνε τουλάχιστον ένα μέτρο συστηματικής διαταγής στην πολιτική σφαίρα. Ο αναλυτής υποθέτει ότι οι πολιτικοί σκέφτονται και ενεργούν από την άποψη του συμφέροντος που ορίζεται ως ισχύς και υποθέτει με βάση τα ιστορικά γεγονότα. Αυτή η υπόθεση του επιτρέπει να ανιχνεύσει εκ νέου και να προσδοκήσει, τρόπον τινά, τα βήματα ενός πολιτικού, είτε στο παρόν είτε στο μέλλον, που έχει πάρει ή θα πάρει στην πολιτική σκηνή. Υποκινούμενος από την έννοια του συμφέροντος, που ορίζεται ως ισχύς, σκέφτεται όπως οι ανιδιοτελείς παρατηρητές και καταλαβαίνει τις σκέψεις και τις ενέργειές του πολιτικού, ίσως και καλύτερα από τον ίδιο. Η έννοια του συμφέροντος, που ορίζεται ως η δύναμη να επιβάλλει τη διανοητική επιστήμη επάνω στον παρατηρητή, εμποτίζει τη λογική διαταγή στο περιεχόμενο της πολιτικής, και καθιστά έτσι τη θεωρητική κατανόηση της πολιτικής πιθανή. Από την πλευρά του δράστη, επιτρέπει τη λογική πειθαρχία στη δράση και δημιουργεί συνοχή στην εξωτερική πολιτική, η οποία κάνει την αμερικανική ή τη ρωσική εξωτερική πολιτική να εμφανίζονται ως λογική συνέχεια ανεξάρτητη από τα διαφορετικά κίνητρα, τις προτιμήσεις και τις διανοητικές και ηθικές ιδιότητες των διαδοχικών πολιτικών. Μια ρεαλιστική θεωρία της διεθνούς πολιτικής θα έρθει αντιμέτωπη με την ανησυχία για τα κίνητρα και την ανησυχία για τις ιδεολογικές προτιμήσεις.

Το να ψάξει κανείς αποκλειστικά τα κίνητρα των πολιτικών στην εξωτερική πολιτική είναι και ανώφελο και παραπλανητικό. Είναι ανώφελο επειδή τα κίνητρα είναι πιο απατηλά των ψυχολογικών στοιχείων. Γνωρίζει κανείς ποια είναι πραγματικά τα κίνητρά του; Και τι ξέρουμε για των άλλων τα κίνητρα; Ακόμα κι αν είχαμε πρόσβαση στα πραγματικά κίνητρα των πολιτικών, εκείνη η γνώση θα μας βοηθούσε λίγο στην κατανόηση των εξωτερικών πολιτικών. Η ιστορία δεν παρουσιάζει κανέναν ακριβή και απαραίτητο συσχετισμό μεταξύ της ποιότητας των κινήτρων και της ποιότητας της εξωτερικής πολιτικής. Αυτό ισχύει και στους ηθικούς και στους πολιτικούς όρους. Δεν μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα από τις καλές προθέσεις ενός πολιτικού ότι οι εξωτερικές πολιτικές του θα είναι είτε ηθικά αξιόπαινες είτε πολιτικά επιτυχείς. Κρίνοντας τα κίνητρά του, μπορεί να πει κανείς ότι δεν θα ακολουθήσει σκόπιμα τις πολιτικές που κάνουν λάθος ηθικά, αλλά δεν μπορεί να πει τίποτα για την πιθανότητα της επιτυχίας τους. Εάν θέλει να γνωρίζει τις ηθικές και πολιτικές ιδιότητες των ενεργειών του, πρέπει να γνωρίζει αυτές, και όχι τα κίνητρά του. Πόσο συχνά οι πολιτικοί έχουν παρακινηθεί από την επιθυμία να βελτιωθεί ο κόσμος και έχουν τελειώσει με το να κάνουν τα χειρότερα;

Επιπροσθέτως, ο πολιτικός ρεαλισμός δεν απαιτεί, ούτε συγχωρεί, αδιαφορία στα πολιτικά ιδανικά και τις ηθικές αρχές, αλλά απαιτεί πράγματι μια αιχμηρή διάκριση μεταξύ του επιθυμητού και πιθανού -μεταξύ αυτού που είναι επιθυμητό παντού και πάντα και τι είναι δυνατό κάτω από τις συγκεκριμένες περιστάσεις του χρόνου και του τόπου. Στέκεται στο γεγονός ότι δεν έχουν ακολουθήσει πάντα όλες οι εξωτερικές πολιτικές τόσο λογικά, αντικειμενικά και απαθή σχέδια. Τα ενδεχόμενα στοιχεία της προσωπικότητας, της προκατάληψης και της υποκειμενικής προτίμησης είναι πιθανό να εκτρέψουν τις εξωτερικές πολιτικές από τη λογική σειρά δράσης τους. Ακόμα, μια θεωρία της εξωτερικής πολιτικής που στοχεύει στην ορθολογιστική ικανότητα πρέπει προς το παρόν, τρόπον τινά, να αποστασιοποιηθεί από αυτά τα παράλογα στοιχεία και να επιδιώξει να χρωματίσει μια εικόνα της εξωτερικής πολιτικής που παρουσιάζει τη λογική ουσία που βρίσκεται στην εμπειρία, χωρίς τις ενδεχόμενες αποκλίσεις από την ορθολογιστική ικανότητα που βρίσκονται επίσης στην εμπειρία.

Επιπλέον, οι πολιτικοί ρεαλιστές δε δέχονται ότι η ηθική τάξη που επικρατεί σ' ένα κράτος ταυτίζεται με τους ηθικούς νόμους που διέπουν την παγκόσμια κοινωνία. Κανένα κράτος δεν έχει το δικαίωμα να επιβάλλει διεθνώς τη δική του άποψη για το τι είναι ηθικό και τι δίκαιο και γι' αυτό οι άλλοι δρώντες, όπως οι διεθνείς οργανισμοί, που δε διαθέτουν αυτόνομη βούληση, καθώς αυτή διαμορφώνεται από τα κράτη που τους αποτελούν, δεν ασκούν καμία ουσιαστική επιρροή στη διασφάλιση της διεθνούς

ειρήνης και σταθερότητας. Εξαιτίας αυτής της αδυναμίας να επιτευχθεί ειρήνη μέσα από το διεθνές σύστημα και τη διεθνή οργάνωση, οι ρεαλιστές έκριναν αναγκαίο να επινοήσουν άλλες ρυθμίσεις για τη διαχείριση της ισχύος. Η σημαντικότερη είναι η ισορροπία δυνάμεων, που προσφέρει ένα ρυθμιστικό τέχνασμα για να μην επιτραπεί σε κανένα κράτος ή άλλη πολιτική ομάδα να κατακτήσει την παγκόσμια ηγεμονία. Είναι γεγονός ότι δεν μπορεί να υπάρξει ειρήνη χωρίς ισορροπία.

Συγχρόνως, ο πολιτικός ρεαλισμός θεωρεί μια λογική εξωτερική πολιτική καλή εξωτερική πολιτική και μόνο για μια λογική εξωτερική πολιτική ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι και μεγιστοποιούνται τα οφέλη. Ως εκ τούτου, συμμορφώνεται και με το ηθικό ένταλμα της σύνεσης και με την πολιτική απαίτηση της επιτυχίας. Ενήμερος για το αναπόφευκτο χάσμα μεταξύ καλού και λογικού, ο πολιτικός ρεαλισμός υποστηρίζει ότι όχι μόνο ότι η θεωρία πρέπει να στραφεί προς τα λογικά στοιχεία της πολιτικής πραγματικότητας, αλλά και ότι η εξωτερική πολιτική οφείλει να είναι λογική, λαμβάνοντας υπόψη της τους ηθικούς και πρακτικούς σκοπούς της.

Τέλος, ο πολιτικός ρεαλισμός γνωρίζει την ηθική σημασία της πολιτικής δράσης. Γνωρίζει επίσης την αναπόφευκτη ένταση μεταξύ της ηθικής εντολής και των απαιτήσεων της επιτυχούς πολιτικής δράσης. Ο ρεαλισμός υποστηρίζει ότι οι καθολικές ηθικές αρχές δεν μπορούν να εφαρμοστούν στις ενέργειες των κρατών στην αφηρημένη καθολική διατύπωσή τους, αλλά ότι πρέπει να φιλτραριστούν μέσω των συγκεκριμένων περιστάσεων του χρόνου και του τόπου. Και το άτομο και το κράτος πρέπει να κρίνουν τη πολιτική δράση από τις καθολικές ηθικές αρχές, όπως αυτή της ελευθερίας. Ακόμα, ενώ το άτομο έχει το ηθικό δικαίωμα να θυσιάσει προς υπεράσπιση μιας τέτοιας ηθικής αρχής, το κράτος δεν έχει κανένα δικαίωμα να αφήσει την ηθική αποδοκιμασία της παραβίασης της ελευθερίας όταν ο ίδιος εμπνέεται από την ηθική αρχή της εθνικής επιβίωσης. Δεν μπορεί να υπάρξει καμία πολιτική ηθική χωρίς σύνεση, δηλαδή χωρίς εκτίμηση των πολιτικών συνεπειών της φαινομενικά ηθικής δράσης. Η ηθική κρίνει τη δράση από τη συμμόρφωσή της με τον ηθικό νόμο και η πολιτική ηθική κρίνει τη δράση από τις πολιτικές συνέπειές της.

Όμως, η θεωρητική παράδοση της διεθνούς κοινωνίας είναι επικριτική για το ρεαλισμό, γιατί τη θεωρεί μονοδιάστατη θεωρία και γιατί πλέον η έννοια της πολιτικής ισχύος είναι ξεπερασμένη. Με τα προβλήματα που δημιουργούνται στη σημερινή εποχή στο εσωτερικό των κρατών που έχουν αποδιοργανωθεί ή καταρρεύσει, δίνεται πλέον προτεραιότητα στην εθνική ασφάλεια και άμυνα, οι οποίες θα επιτευχθούν μέσα από ένα γενικότερο πρόγραμμα συλλογικής ασφάλειας (collective security).

Σύμφωνα με τους υποστηρικτές της συλλογικής ασφάλειας, η διεθνής σταθερότητα διασφαλίζεται μέσω της συνεργασίας όλων έναντι των επιτιθέμενων και όχι μέσω ενός συστήματος αυτοβοήθειας (self-help system).

Η ρεαλιστική σχολή ασκεί έντονη κριτική στις αρχές που προσβέυει η θεωρία της συλλογικής ασφάλειας. Πιο συγκεκριμένα, είναι αντίθετη με τη συμφωνία για χρήση βίας έναντι των παρανομούντων κρατών, με την παραχώρηση σε τρίτους δρώντες δικαιωμάτων επί των κρατικών ενόπλων δυνάμεων και αμφισβητεί την αποτελεσματικότητα των διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο των διεθνών οργανισμών.

Η εφαρμογή της ρεαλιστικής σκέψης, ως μοντέλο ανάλυσης, θα εξηγήσει τη συμπεριφορά των εσωτερικών και εξωτερικών δρώντων που αναμείχτηκαν στην κρίση του Κοσόβου και θα δώσει ένα πιο εμπειριστατωμένο πλαίσιο για να κατανοηθεί η δράση τους, ο τρόπος λήψης αποφάσεων και η χρήση των μέσων για την επίτευξη των στόχων τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ήφαιστος Π., 2003, «Οι διεθνείς σχέσεις ως αντικείμενο επιστημονικής μελέτης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Διαδρομή, αντικείμενο, περιεχόμενο και γνωσιολογικό υπόβαθρο», Ποιότητα, Αθήνα.
- Ήφαιστος Π., 2000, «Θεωρία διεθνούς και ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης», Β΄ έκδοση, Ποιότητα, Αθήνα.
- Ήφαιστος Π., 2002, «Ιστορία, θεωρία και πολιτική φιλοσοφία των διεθνών σχέσεων», ΣΤ΄ έκδοση, Ποιότητα, Αθήνα.
- Αρβανιτόπουλος Κ. 2000, «Η αμερικανική εξωτερική πολιτική μετά τον ψυχρό πόλεμο», Ποιότητα, Αθήνα, σελ. 37-51.
- Κώνστας Δ. – Αρβανιτόπουλος Κ. 2002, «Διεθνείς Σχέσεις – Συνέχεια και Μεταβολή», Γ΄ έκδοση, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, σελ. 160-166.
- Κουσκουβέλης Η., 2004, «Εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις», Ποιότητα, Αθήνα.
- Χριστοδουλίδης Θ. – Μπουραντώνης Δ. – Ελληνική Εταιρία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων 1998, «Ο ΟΗΕ στο κατώφλι της μεταψυχροπολεμικής εποχής», Ι. Σιδέρης, Αθήνα, σελ. 23-29.
- Λυμπερόπουλος Κ. 2006, «Διεθνείς Σχέσεις – Η Αγγλοσαξονική Σκέψη», Παπαζήσης, Αθήνα, σελ. 47-52.
- Κουλουμπής Θ. 1995, «Διεθνείς Σχέσεις – Εξουσία και Δικαιοσύνη», Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 9-11.
- Mearsheimer J., 2006, «Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων», Ποιότητα, Αθήνα.
- Wight M., 1998, «Διεθνής θεωρία. Τα τρία ρεύματα σκέψης», Δ΄ έκδοση, Ποιότητα, Αθήνα.
- Hans J. Morgenthau, 1978, "Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace", Fifth Edition, Revised, New York: Alfred A. Knopf, pp. 4-15.
- Charles Jones, 1998, "E. H. Carr and International Relations: A Duty to Lie", Series: Cambridge Studies in International Relations (No. 61), University of Cambridge.
- Jackson R. – Sorensen G. 2006, «Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων – Η σύγχρονη συζήτηση», Gutenberg, Αθήνα, σελ. 109-162.
- Dougherty J.E. – Pfaltzgraff R.L. – Jr. 1992, «Ανταγωνιστικές Θεωρίες Διεθνών Σχέσεων – Μια συνολική αποτίμηση» Τόμος Α΄, Γ΄ έκδοση, Παπαζήσης, Αθήνα, σελ. 115-174.
- Sterling-Folker J. 2006, "Making Sense of International Relations Theory", Lynne Rienner, Boulder USA.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΧΡΟΝΙΚΟ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ ΚΟΣΟΒΟΥ

2.1 Συνέπειες τέλους Ψυχρού Πολέμου

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου είχε ως συνέπεια τη δημιουργία δύο αντικρουόμενων καταστάσεων στα Βαλκάνια. Η πρώτη ήταν η έντονη επιθυμία των πρώην κομμουνιστικών χωρών να ενσωματωθούν στη Δύση, υιοθετώντας τους δυτικούς πολιτικούς και οικονομικούς θεσμούς και η δεύτερη είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την επανεμφάνιση του εθνικισμού στη διεθνή σκηνή, που κατά τη διάρκεια της κομμουνιστικής περιόδου ήταν σε κατάσταση αδράνειας. Έντονη εκδήλωση της τάσης αυτής παρατηρήθηκε στο εσωτερικό της πρώην Γιουγκοσλαβίας, που κατέληξε σε αιματοχυσία στη μεταπολεμική Ευρώπη.

Το τέλος της μεταπολεμικής εποχής στην ευρωπαϊκή ήπειρο σηματοδότησε αρχικά η πτώση του τείχους του Βερολίνου στις 10 Νοεμβρίου 1989, που οδήγησε στην επανένωση της Γερμανίας στις 3 Οκτωβρίου 1990 και μετέπειτα το καταληκτικό γεγονός της κατάρρευσης της Σοβιετικής Ένωσης στις 31 Δεκεμβρίου 1991. Οι αλλαγές αυτές είχαν ως συνέπεια την ανατροπή του μεταπολεμικού διπολικού διεθνούς συστήματος, που χαρακτηρίστηκε από την επιδίωξη των χωρών του ανατολικού συνασπισμού να γίνουν αποδεκτές από τη Δύση και να μετατρέψουν τα πολιτικά και οικονομικά συστήματά τους με βάση τα δυτικά πρότυπα. Από αυτό το σημείο φαίνεται να εξαλείφθηκε η απειλή προς τη Δύση και να εναρμονίστηκαν οι αντιθέσεις των μεγάλων δυνάμεων.

Από τη σοβιετική σκοπιά, η γερμανική επανένωση ήταν ένα γεγονός που δεν ήταν δυνατό να αποφευχθεί, παρότι δεν την υποστήριζαν ένθερμα. Ο Γκορμπατσόφ⁴

⁴ Ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ, γενικός γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος (1985-1991) και πρόεδρος (1989-1991) της Σοβιετικής Ένωσης, ήταν ο αρχιτέκτονας της κατάρρευσης της υπερδύναμης. Οι μεταρρυθμίσεις του, πασίγνωστες στη Δύση με τις λέξεις «γκλάσνοστ» (διαφάνεια) και «περεστρόικα» (ανοικοδόμηση), υπονόμισαν το καθεστώς και εξασφάλισαν αυξανόμενες πραγματικές ελευθερίες για τους πολίτες του τεράστιου κράτους, οι οποίες όμως οδήγησαν σε μια κλιμάκωση που ήταν αδύνατον να ελεγχθεί. Ο Γκορμπατσόφ αποδείχθηκε εξαιρετικά ικανός στην προσπάθεια κατά της απολυταρχίας, οι απόπειρές του όμως να αποδεσμεύσει την οικονομία από τον άκαμπτο κρατικό έλεγχο ήταν λιγότερο επιτυχείς. Τον Αύγουστο του 1991 το βραχύβιο πραξικόπημα εναντίον του Γκορμπατσόφ κατέρρευσε κυρίως χάρη στην υποστήριξη του προέδρου της Ρωσίας Μπόρις Γιέλτσιν. www.tovima.gr

συναίνεσε σε αυτή την απόφαση, διότι εν όψει της διάλυσης της Σοβιετικής Ένωσης, που άρχισε να διαφαίνεται με την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Ουκρανίας, δεν είχε τις επαρκείς δυνάμεις να αναμετρηθεί με τη Δύση, η οποία υποστήριζε έντονα την βούληση του γερμανικού λαού.

Από την άλλη πλευρά, ο Γκορμπατσόφ, πιθανότατα, να θεωρούσε ότι η παραμονή της ενωμένης Γερμανίας στο NATO θα εξασφάλιζε καλύτερα την ασφάλεια της Σοβιετικής Ένωσης, εφόσον η Θάτσερ⁵ επισήμανε κατηγορηματικά ότι η εκτός NATO Γερμανία θα συνδεόταν με την απόσυρση των αμερικανικών στρατιωτικών βάσεων από την Ευρώπη. Μία τέτοια ενέργεια θα οδηγούσε αναμφισβήτητα στον κλονισμό της ισορροπίας δυνάμεων στην Ευρώπη, που θα την άφηνε απροστάτευτη από τη γερμανική βούληση να κυριαρχήσει έναντι των σοβιετικών συμφερόντων στην Ανατολική Ευρώπη.

Δεδομένου των παραπάνω, η σοβιετική ηγεσία δεν είχε άλλη επιλογή από το να δώσει τη συγκατάθεσή της για την επανένωση της Γερμανίας.

Η κατάσταση, όμως, στο εσωτερικό της γηραιάς ηπείρου συνέχισε να υφίσταται αλλαγές, με κυρίαρχο γεγονός τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης. Στις 8 Δεκεμβρίου του 1991 ο πρώτος Πρόεδρος της Ομοσπονδίας της Ρωσίας, Μπόρις Γιέλτσιν, με τον Ουκρανό Πρόεδρο και τον αρχηγό της Λευκορωσίας ανακοίνωσαν τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, με απώτερο σκοπό την απομάκρυνση του Γκορμπατσόφ. Την ίδια χρονιά, το Δεκέμβριο, η Ομοσπονδία της Ρωσίας πήρε τη θέση της Σοβιετικής Ένωσης στα ΗΕ⁶.

Το σκηνικό άρχισε σταδιακά να μετατρέπεται με τις χώρες που ανήκαν κάποτε στον ανατολικό συνασπισμό, να εκφράζουν έντονα την επιθυμία τους να γίνουν μέλη της Ε.Ε. Επειδή όμως, η επίτευξη του στόχου αυτού προϋποθέτει ένα ορισμένο πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο, τοποθετεί τον στόχο αυτό στα μακροπρόθεσμα σχέδιά τους. Προκειμένου να επισπευτεί η διαδικασία, θεωρούσαν ότι ο πιο κατάλληλος τρόπος είναι η ένταξή τους στο NATO. Το ενδιαφέρον τους για την

⁵ Η Μάργκαρετ Θάτσερ (πλήρες όνομα Margaret Hilda Thatcher), σήμερα Βαρώνη Θάτσερ και μέλος της Βουλής των Λόρδων, ήταν αρχηγός του Συντηρητικού Κόμματος του Ηνωμένου Βασιλείου από το 1975 ως το 1990 και Πρωθυπουργός της χώρας από το 1979 ως το 1990. Ήταν η πρώτη και μόνη ως σήμερα γυναίκα που κατέλαβε αυτές τις δύο θέσεις.

⁶ Παπασωτηρίου Χ. 1994, «Τα Βαλκάνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου», Βιβλιοθήκη Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων, Αθήνα, σελ.16-22.
Watson A., 2006, «Η εξέλιξη της διεθνούς κοινωνίας», Ποιότητα, Αθήνα.

αμυντική συμμαχία δεν προέρχεται μόνο από την ανασφάλειά τους σε στρατιωτικά ζητήματα, καθώς η απελευθέρωσή τους από τη σοβιετική κυριαρχία σήμαινε και αυτόματη παύση της αμυντικής κάλυψης του Συμφώνου της Βαρσοβίας, αλλά και από το γενικότερο ενδιαφέρον τους να εναρμονιστούν με τις συνήθειες, το πολιτικό σύστημα και τις καταναλωτικές συμπεριφορές της Δύσης.

Το NATO ανταποκρίθηκε με την ίδρυση του Βόρειο - Ατλαντικού Συμβουλίου Συνεργασίας το Νοέμβριο του 1991, το οποίο συμπεριέλαβε τις χώρες του NATO, της Ανατολικής Ευρώπης και δώδεκα πρώην σοβιετικές δημοκρατίες. Με αφορμή αυτό το γεγονός, το NATO αποφάσισε τον Ιούνιο του 1992 ότι ήταν ικανό να αναλάβει στρατιωτικές αποστολές για τη διατήρηση της ειρήνης για λογαριασμό της ΔΑΣΕ, αλλά όχι για την επιβολή της ειρήνης.

Η διεύρυνση του NATO προς Ανατολάς κατανοεί τις διεθνείς σχέσεις με όρους στρατηγικού ρεαλισμού, όπου πρωταρχικός στόχος είναι η χρήση της εξωτερικής πολιτικής και της στρατιωτικής ισχύος για την υπεράσπιση του εθνικού συμφέροντος και την προώθηση της διεθνούς σταθερότητας.

Εν συνεχεία, η Πολωνία, η Ουγγαρία, η Τσεχία και η Σλοβακία αποφάσισαν σε σύσκεψη στο Βίζεγκραντ να προωθήσουν από κοινού την ένταξή τους στο NATO. Κύριος υποστηρικτής τους ήταν η Γερμανία, καθώς επεδίωκε την ανάπτυξη μιας ζώνης ασφάλειας για την προστασία της, εν όψει μιας ενδεχόμενης μεταστροφής της Ρωσίας προς τον εθνικισμό και τον επεκτατισμό.

Αντιθέτως, οι ΗΠΑ είχαν διαφορετική άποψη, καθώς η ενσωμάτωση των χωρών του Βίζεγκραντ στο NATO θα αποτελούσε εν δυνάμει απειλή για τη Ρωσία. Η ενδεχόμενη νατοϊκή διεύρυνση προς Ανατολάς, συνεπάγεται την ενδυνάμωση των σχέσεων της Ρωσίας με την διαρκώς αναπτυσσόμενη Κίνα. Κάτι το οποίο δεν θα ήταν ιδιαίτερα δύσκολο, αφού ήδη τα ρωσικά προϊόντα απορροφούνταν από την κινέζικη αγορά. Η συνέπεια αυτής της ρωσικής πολιτικής μεταστροφής θα προκαλούσε την αλλαγή των δυτικών σχεδίων για την πετρελαϊκή εκμετάλλευση της Κεντρικής Ασίας και της Κασπίας, ιδιαίτερα αν η συνεργασία Ρωσίας – Κίνας αποτελούσε το νέο ευρασιατικό πυλώνα της διεθνούς ασφάλειας. Επιπλέον, κανείς δεν ήθελε μία Ρωσία με αντιδυτική συμπεριφορά και απομάκρυνση από την Ευρώπη, διότι θα έβρισκε πρόσφορο έδαφος η Τουρκία για την ενίσχυση της ισχύος της στην Εγγύς Ανατολή. Αν γινόταν κάτι τέτοιο

η διατάραξη της ισορροπίας δυνάμεων θα προκαλούσε σοβαρά προβλήματα, ανατρέποντας τα γεωπολιτικά συμφέροντα της Δύσης⁷.

Επιπλέον, ο Πρόεδρος Γιέλτσιν, υπό εσωτερική πίεση μετά την εκλογική επιτυχία των εθνικιστικών στις ρωσικές εκλογές του Δεκεμβρίου του 1993, προειδοποίησε τη Δύση ότι μια επέκταση του NATO θα προκαλούσε “πολιτική και στρατιωτική αποσταθεροποίηση”. Επομένως, προείχε η ενίσχυση της ρωσικής σταθερότητας και ομαλότητας.

Τελικά, υπερίσχυσε η αμερικανική στάση. Αντί πλήρους ένταξης στο NATO, οι χώρες του Βίζεγκραντ και οι λοιπές χώρες του πρώην Συμφώνου της Βαρσοβίας⁸ (συμπεριλαμβανόμενων των πρώην σοβιετικών δημοκρατιών) εντάχθηκαν στους “Συνεταιρισμούς για την Ειρήνη” το 1993.

Με αυτό τον τρόπο οι δυτικές δυνάμεις θεωρούσαν ότι η μετάβαση από τον κομμουνισμό στη δημοκρατία θα γινόταν υπό ομαλές συνθήκες, ικανοποιώντας τις αρχές του φιλελεύθερου ιδεαλισμού, που είχαν θέσει ως βάση για την προώθηση της δημοκρατίας στην Ανατολική Ευρώπη. Αντίθετα όμως, με τη διάλυση των ομοσπονδιακών πολιτικών συστημάτων, τη θέση του κομμουνισμού πήρε ο εθνικισμός, που έκανε την εμφάνισή του και με τη μορφή μειονοτικών ζητημάτων, αναγκάζοντας τη Δύση να εγκαταλείψει το αρχικό φιλελεύθερο ιδεαλιστικό σχέδιο της.

Οι εθνικές διαμάχες που προέκυψαν, οδήγησαν στην ανικανότητα εφαρμογής δύο βασικών δημοκρατικών αρχών, της αρχής της αυτοδιάθεσης και της αρχής του

7 Βοσκόπουλος Γ., 2008, «Η οικοδόμηση της Ευρώπης. Ειρήνη, συμφιλίωση, συνεργασία, ολοκλήρωση», Ποιότητα, Αθήνα.

Watson A., ό.π.

Φούσκας Β., 2003, «Αυτοκρατορία και πόλεμος. Η κρίση της υψηλής αμερικανικής στρατηγικής τον 21ο αιώνα», Ποιότητα, Αθήνα.

Φούσκας Β., 2003, «Ζώνες Πολέμου. Η αμερικανική εξωτερική πολιτική στα Βαλκάνια και στην ευρύτερη Μέση Ανατολή», Ποιότητα, Αθήνα.

Christian D., 1998, “A History of Russia, Central Asia and Mongolia”, Blackwell Publishing.

<http://www.nato.int/issues/nato-russia/topic.html> NATO’s relations with Russia

⁸ Το Σύμφωνο της Βαρσοβίας (επίσημα Συνθήκη της Φιλίας, Συνεργασίας και Αμοιβαίας Βοήθειας), ήταν μια στρατιωτική συμμαχία των σοσιαλιστικών κρατών στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Υπογράφηκε και ιδρύθηκε στις 14 Μαΐου 1955 στη Βαρσοβία της Πολωνίας. Η οργάνωση χρησιμοποιήθηκε ντε φάκτο ως ένα εργαλείο για τον έλεγχο των χωρών που καταλήφθηκαν μετά από το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο από τους Σοβιετικούς και για να επεμβαίνει στρατιωτικά ενάντια σε οποιεσδήποτε προσπάθειες έκαναν τα άλλα κράτη για να απεμπολήσουν την πολιτική ηγεμονία των Κομμουνιστικών Κομμάτων τους. Το σύμφωνο διήρκεσε σε όλο τον Ψυχρό Πόλεμο έως ότου ορισμένα κράτη μέλη άρχισαν να αποσύρονται το 1989, μετά από την κατάρρευση του Ανατολικού Μπλοκ και τις πολιτικές αλλαγές στη Σοβιετική Ένωση.

απαραβίαστου των συνόρων. Συνέπεια αυτών ήταν η επικράτηση μιας γενικότερης αστάθειας στη διεθνή σκηνή και η επαναφορά των αρχών του πολιτικού ρεαλισμού με τη μορφή της Realpolitik.

ΓΑΛΕΡΙΣΤΗΜΟ ΓΕΡΑΝ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αρβανιτόπουλος Κ. – Ήφαιστος Π. 2007, «Ευρωατλαντικές Σχέσεις», Δ΄ έκδοση, Ποιότητα, Αθήνα, σελ. 153-176.

Παπασωτηρίου Χ. 1994, «Τα Βαλκάνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου», Βιβλιοθήκη Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων, Αθήνα, σελ. 16-22.

Dougherty J.E. – Pfaltzgraff R.L. – Jr. 1992, «Ανταγωνιστικές Θεωρίες Διεθνών Σχέσεων – Μια συνολική αποτίμηση» Τόμος Α΄, Γ΄ έκδοση, Παπαζήσης, Αθήνα, σελ. 16-22.

Βοσκόπουλος Γ., 2008, «Η οικοδόμηση της Ευρώπης. Ειρήνη, συμφιλίωση, συνεργασία, ολοκλήρωση», Ποιότητα, Αθήνα.

Watson A., 2006, «Η εξέλιξη της διεθνούς κοινωνίας», Ποιότητα, Αθήνα.

Φούσκας Β., 2003, «Αυτοκρατορία και πόλεμος. Η κρίση της υψηλής αμερικανικής στρατηγικής τον 21ο αιώνα», Ποιότητα, Αθήνα.

Φούσκας Β., 2003, «Ζώνες Πολέμου. Η αμερικανική εξωτερική πολιτική στα Βαλκάνια και στην ευρύτερη Μέση Ανατολή», Ποιότητα, Αθήνα.

Christian D., 1998, "A History of Russia, Central Asia and Mongolia", Blackwell Publishing.

<http://www.nato.int/issues/nato-russia/topic.html> NATO's relations with Russia

2.2 Ιστορική αναδρομή έως 1998

Τα βαθύτερα αίτια της διαμάχης για το Κόσοβο μπορούν να κατανοηθούν ευκολότερα, αν γίνει μία αναδρομή στην ιστορία της περιοχής⁹.

Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, το Κόσοβο αποτελούσε το γεωγραφικό, πολιτικό και πολιτιστικό κέντρο του σερβικού βασιλείου και αργότερα κατά το 19^ο αι. τον πυρήνα του σερβικού κράτους. Γι' αυτό το λόγο και η περιοχή μετονομάστηκε σε «Παλαιά Σερβία».

Το Κόσοβο ήταν για πολύ καιρό στο περιθώριο των Ευρωπαϊκών σχέσεων.

Εκτός από την περίοδο του 2^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου, το Κόσοβο παρέμεινε στον διάδοχο της Σερβίας, την κομμουνιστική Γιουγκοσλαβία.

Από τον 19^ο αι. και μετά, τα ανταγωνιστικά εθνικά κινήματα των Σέρβων και Αλβανών κατοίκων της περιοχής σχημάτισαν την ιστορία του Κοσόβου.

Η επίσημη αυτονομία του Κοσόβου καθιερώθηκε κάτω από το γιουγκοσλαβικό Σύνταγμα του 1945.

Το 1974 ο στρατάρχης Τίτο ανακήρυξε το Κόσοβο ως μια αυτόνομη περιοχή στα πλαίσια της Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Σερβίας. Μαζί με τη Βοϊβοδίνη, δηλώθηκε ως επαρχία και κέρδισε πολλές από τις αρμοδιότητες μιας πλήρως ανεπτυγμένης δημοκρατίας. Η πολιτική θέση του Κοσόβου βελτιώθηκε με το νέο γιουγκοσλαβικό Σύνταγμα, που του χορηγούσε ένα επεκταμένο σύνολο πολιτικών δικαιωμάτων. Αυτό σήμαινε ότι για ένα μεγάλο αριθμό θεμάτων εσωτερικής πολιτικής τις αποφάσεις λάμβανε το τοπικό Κοινοβούλιο, απαρτιζόμενο κυρίως από Αλβανόφωνους. Αντιπρόσωποι από το Κόσοβο μπορούσαν πλέον να λάβουν μέρος στην κεντρική κυβέρνηση της Γιουγκοσλαβίας, κερδίζοντας μία θέση στην ομοσπονδιακή προεδρία και συνέλευση, στην αστυνομική δύναμη και στην Εθνική Τράπεζα. Η εξουσία ασκούνταν ακόμα από το κομμουνιστικό Κόμμα, αλλά μεταβιβάστηκε κυρίως στους κομμουνιστές αλβανικής καταγωγής.

Ο θάνατος του Τίτο το 1981 αποτέλεσε γεγονός-σταθμό στην ιστορία, καθώς σηματοδότησε την αρχή μιας νέας εποχής για τη Γιουγκοσλαβία, που χαρακτηρίζεται από μια διαρκή διαδικασία αποσταθεροποίησης του σοσιαλισμού.

⁹ Βλ. Βιβλιογραφία στο τέλος του κεφαλαίου σελ. 22.

Η περίοδος αυτή έδωσε το έναυσμα στους Σέρβους εθνικιστές να ξεκινήσουν την πορεία επανένταξης του Κοσόβου στη σερβική κεντρική εξουσία, περιορίζοντας τα δικαιώματα αυτονομίας του. Το έργο τους διευκόλυναν οι μαζικές διαμαρτυρίες των Αλβανών, ξεκινώντας από τους φοιτητές στο πανεπιστήμιο της Πρίστινα¹⁰ το 1988, με το αίτημα «Ενοποίηση με την Αλβανία. Γιατί είμαστε Αλβανοί και όχι Γιουγκοσλάβοι». Η σερβική κυβέρνηση απάντησε με την αποστολή αστυνομικών και στρατιωτικών μονάδων για την καταστολή τους. Αποτέλεσμα αυτών ήταν ο θάνατος, ο τραυματισμός, οι συλλήψεις, οι απολύσεις από κρατικές και διοικητικές θέσεις, εκατοντάδων Αλβανών, καθώς και το κλείσιμο των αλβανικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών. Το Κόσοβο τέθηκε πλέον σε καθεστώς έκτακτης κατάστασης.

Τον Αύγουστο του 1988, το σερβικό κοινοβούλιο άρχισε συζητήσεις για τη συνταγματική παραχώρηση δικαιωμάτων αυτονομίας στο Κόσοβο και στη Βοϊβοδίνη (Vojvodina). Η προσπάθεια αυτή προκάλεσε την αντίδραση των Αλβανών, που εκφράστηκε με την απεργία εργατών ανθρακωρύχων και διαδηλώσεων από τους φοιτητές της Πρίστινα. Η υποψία ότι οι Αλβανοί ήταν έτοιμοι για μία ένοπλη εξέγερση, οδήγησε στη σύλληψη μεγάλου αριθμού Αλβανών και στο να θέσει το στρατό σε κατάσταση συναγερμού. Τέλος, στις 23-3-1989 παρά τις διαμαρτυρίες του αλβανικού πληθυσμού, το κοινοβούλιο του Κοσόβου ψήφισε τις συνταγματικές μεταρρυθμίσεις του σερβικού συντάγματος, που στην ουσία καταργούσε το καθεστώς αυτονομίας του Κοσόβου, θέτοντας την κυρίαρχη διοίκηση της αστυνομίας, της δικαιοσύνης, της πολιτικής άμυνας, της παιδείας και της οικονομίας στη Σερβία.

Οι διαμάχες που ξέσπασαν σκιάστηκαν τα επόμενα χρόνια από την απόσχιση της Σλοβενίας και της Κροατίας, τον πόλεμο στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και τη συγκρότηση της νέας Γιουγκοσλαβίας.

Το Δεκέμβριο του 1989 (23/12) ιδρύθηκε ένα νέο κόμμα, η Δημοκρατική Ένωση του Κοσόβου, με επικεφαλής τον Ιμπραήμ Ρουγκόβα. Γρήγορα απορρόφησε τα μέλη του Κομμουνιστικού κόμματος και έγινε το κέντρο της αντιπαράθεσης του σερβικού νόμου μέχρι τον πόλεμο στο Κόσοβο το 1998.

Τον επόμενο χρόνο, το 1990, δεκάδες χιλιάδες Αλβανοί διαδήλωσαν στην Πρίστινα με βασικά αιτήματα τη δημοκρατία, το πολυκομματικό σύστημα και τον τερματισμό των εκκαθαρίσεων και συλλήψεων. Η μη ικανοποίηση των αιτημάτων τους οδήγησε τους

¹⁰ Η Πρίστινα (Αλβανικά: Prishtinë, Σερβικά: Приштина ή Priština) είναι η πρωτεύουσα και η μεγαλύτερη πόλη του Κοσόβου.

Αλβανούς στην προσχώρησή τους στο νέο κόμμα. Στις 26 Ιουνίου 1990 το σερβικό κοινοβούλιο, έπειτα από πρόταση του Μιλόσεβιτς¹¹, περιόρισε κι άλλο την αυτονομία του Κοσόβου, καθαιρώντας τις αλβανικές αρχές. Οι Αλβανοί του Κοσόβου ένωσαν καταπιεσμένοι με κάποια προσωρινά μέτρα που εφαρμόστηκαν, όπως η καταστολή της Αλβανικής εφημερίδας Ριλίντζα (Rilindja), το κλείσιμο της Ακαδημίας των Τεχνών και των Επιστημών, η απόλυση χιλιάδων κρατικών υπαλλήλων και το γεγονός ότι δεν μπορούσαν να πουλήσουν ή να αγοράσουν περιουσία αν δεν έπαιρναν συγκεκριμένη έγκριση από τις σερβικές αρχές,.

Επομένως, η πίεση που δέχονταν τα αλβανικά μέλη της εθνοσυνέλευσης, λόγω της εκτόξευσης της ανεργίας και της γενικότερης καταπίεσης των Αλβανών Κοσοβάρων, ήταν μεγάλη. Η αντίδρασή τους εκφράστηκε μέσω μιας πρωτοβουλίας που πήραν τον Ιούνιο, να μπλοκάρουν το Σύνταγμα των Σέρβων και να προωθήσουν το δικό τους πρόγραμμα για την εγκαθίδρυση δημοκρατίας στο Κόσοβο. Στις 2 Ιουλίου του 1990 τα αλβανικά μέλη της βουλής του Κοσόβου ήταν αποφασισμένα να καταστήσουν το Κόσοβο μία δημοκρατία επί ίσοις όροις με τις άλλες 6 δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβίας. 114 από τους 123 Αλβανούς της Συνέλευσης έβγαλαν την απόφαση ότι το Κόσοβο είναι μία ίση και ανεξάρτητη ενότητα στο πλαίσιο της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας. Τρεις μέρες μετά, ως αντίδραση της Διακήρυξης της Δημοκρατίας του Κοσόβου, οι σερβικές αρχές αφαίρεσαν την αυτονομία του Κοσόβου, κατήργησαν τους πολιτικούς θεσμούς του, διέλυσαν το σερβικό κοινοβούλιο, κατέστειλαν τη συνέλευση και καθαίρεσαν την κυβέρνηση.

Σε αυτή τη φάση η ανεξαρτησία δεν ήταν στην ατζέντα. Μόνο το Σεπτέμβρη του 1991 διακηρύχθηκε η ανεξαρτησία τους (Republika e Kossoves), μία κίνηση επιβεβαιωμένη πρώτα με δημοψήφισμα, (βεβαίως κρίθηκε παράνομη από τις σερβικές αρχές) και τελικά από τη βουλή στις 19 Οκτώβριου 1991. Από τότε το Κόσοβο τέθηκε σε κατάσταση αναγκαστικής διαχείρισης, χαρακτηριζόμενο ως ένα σύστημα διπλής πολιτικής αντιπροσώπευσης. Ένα εικονικό κράτος, η Δημοκρατία του Κοσόβου, ξεκίνησε να υπάρχει παράλληλα με τις σέρβικες αρχές, που ήταν ως επί τω πλείστον υπεύθυνες. Στις 24 Μαΐου 1992 οι Αλβανοί του Κοσόβου διεξήγαγαν εκλογές κρυφά από τους Σέρβους για πρόεδρο και βουλή. Ο Μιλόσεβιτς δεν είχε λόγο να φέρει

¹¹Ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς ήταν Σέρβος, Γιουγκοσλάβος ηγέτης. Ήταν ιδρυτής και αρχηγός του Σοσιαλιστικού Κόμματος που κυβέρνησε στην Σερβία από την ίδρυσή του το 1990 ως το 2001. Υπηρέτησε ως Πρόεδρος της Σερβίας από το 1988 ως το 1997 και ως Πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας από το 1997 ως το 2000, οπότε και εξαναγκάστηκε σε παραίτηση έπειτα από ανοιχτή εξέγερση Σέρβων πολιτών εναντίον του.

αντίσταση στην εκλογική διαδικασία, γιατί προτεραιότητά του ήταν η πολιορκία του Σαράγεβο, που είχε ήδη ξεκινήσει. Οι εκλογές ανέδειξαν Πρόεδρο τον Ρουγκόβα.

Αργότερα, δύο γεγονότα πολιτικής και στρατηγικής σημασίας άλλαξαν τα πάντα στο Κόσοβο. Το πρώτο ήταν η Συμφωνία του Ντέιτον το Νοέμβριο του 1995, που τερμάτισε τον πόλεμο στη Βοσνία. Παρ' ότι η συμφωνία Ντέιτον αφορούσε τη Βοσνία, έδωσε, επίσης, τέλος και στις εχθρότητες μεταξύ Σερβίας και Κροατίας. Με αυτή την πράξη η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνώρισε τη Σερβία - Μαυροβούνιο ως κράτος και ως διάδοχο της πρώην Γιουγκοσλαβικής Ένωσης. Η αναγνώριση αυτή χτύπησε το ευαίσθητο σημείο των Αλβανών Κοσοβάρων, που άρχισαν να αναθεωρούν την εφαρμογή του σχεδίου οπλισμένης αντίστασης, γιατί έως τότε η ειρηνική αντίσταση προς τους Σέρβους οδήγησε το λαό σε αδιέξοδο.

Το δεύτερο γεγονός έγινε την άνοιξη του 1997, όπου εντελώς ξαφνικά η Αλβανία κατέρρευσε σε ολοκληρωτική αναρχία. Η οικονομική πυραμίδα ήρθε στο τέλος της. Ξαφνικά εκατοντάδες χιλιάδες όπλα ήταν διαθέσιμα για να ενισχύσουν τον Αλβανικό Απελευθερωτικό Στρατό του Κοσόβου (ΑΣΚ), όπου όταν εμφανίστηκε το 1992 η επιρροή του ήταν εξαιρετικά περιορισμένη.

Η πολιτική της παθητικής αντίστασης του Ρουγκόβα, κυρίως λόγω της άνισης στρατιωτικής ισορροπίας με τις σερβικές δυνάμεις, πέτυχε στη διατήρηση ενός ήρεμου Κοσόβου κατά τη διάρκεια του πολέμου με τη Σλοβενία και τους πολέμους στην Κροατία και τη Βοσνία, στις αρχές της δεκαετίας του '90. Εντούτοις, όπως αποδεικνύεται από την εμφάνιση του ΑΣΚ, αυτό ήρθε με κόστος της αυξανόμενης απογοήτευσης μεταξύ του αλβανικού πληθυσμού του Κοσόβου. Η συνεχιζόμενη σερβική καταστολή είχε σκληρύνει πολλούς Αλβανούς, μερικοί από τους οποίους αποφάσισαν ότι μόνο η οπλισμένη αντίσταση θα απέδιδε καρπούς και θα άλλαζε δραστικά την κατάσταση.

Οι Αλβανοί του Κοσόβου πλημμυρίστηκαν από μεικτά αντιμαχόμενα συναισθήματα. Πολλά χωριά εξοπλίζονταν με όπλα και με λίγη επαφή με τον ΑΣΚ αυτοχαρακτηρίζονταν ΑΣΚ. Η σερβική αστυνομία άρχισε να εισβάλλει στις περιοχές του ΑΣΚ, πυρπολώντας πολλά χωριά και ξεριζώνοντας από τα σπίτια τους πολλούς ανθρώπους. Διαμαρτυρίες ξεκίνησαν επίσης και από τους φοιτητές στην Πρίστινα, στις οποίες έγινε σαφές από τρεις άντρες του ΑΣΚ ότι η Σερβία σφάζει τους Αλβανούς και ότι μόνο ο ΑΣΚ είναι η δύναμη που θα πολεμήσει για την ελευθερία και την εθνική ενότητα του Κοσόβου.

Η κρίση κλιμακώθηκε το Δεκέμβριο του 1997, στη συνεδρίαση του Συμβουλίου Υλοποίησης της Ειρήνης το 1997 στη Βόννη της Γερμανίας, όπου η διεθνής Κοινότητα (όπως καθορίζεται στη συμφωνία του Ντέιτον) αύξησε τις εξουσίες του Υψηλού Αντιπροσώπου της Βοσνίας, με τέτοιο τρόπο ώστε τελικά να εξουσιοδοτηθεί να πράξει ό,τι ήταν απαραίτητο για να διασφαλίσει την υλοποίηση των μεταρρυθμιστικών μέτρων. Πήρε έγκριση για εφαρμογή επιχειρήσεων «σκούπα» και για απομάκρυνση των εκλεγμένων ηγετών. Συγχρόνως, οι δυτικοί διπλωμάτες επέμεναν να συζητηθεί και το Κόσοβο και να ανταποκριθούν η Σερβία και η Γιουγκοσλαβία στις εκεί αλβανικές απαιτήσεις. Η σερβική αντιπροσωπεία διαμαρτυρήθηκε έντονα στις συνεδριάσεις. Επακόλουθα ήταν η επιστροφή της Ομάδας Επαφής, που επιτήρησε τις τελευταίες φάσεις της βοσνιακής σύγκρουσης, και οι δηλώσεις από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις, που απαιτούν να λύσει η Σερβία το πρόβλημα στο Κόσοβο.

Οι επιθέσεις του ΑΣΚ εντάθηκαν ξαφνικά, στην περιοχή των κοιλάδων της Ντρένικα (Drenica), με αποτέλεσμα τον Ιανουάριο του 1998 ο ειδικός απεσταλμένος του Κλίντον στην περιοχή, πρέσβης Ρόμπερτ Γκέλμπραντ κατέκρινε τη βία της σερβικής αστυνομίας και χαρακτήρισε τον ΑΣΚ «χωρίς καμία αμφιβολία τρομοκρατική οργάνωση». Όπως αναφέρεται και από τη σχετική έκθεση του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ, ο ΑΣΚ βαρύνεται με δολοφονίες, απαγωγές, παράνομες φυλακίσεις και πράξεις εκφοβισμού. Πιθανότατα ο Μιλόσεβιτς εξέλαβε το χαρακτηρισμό του ΑΣΚ, ως τρομοκρατική οργάνωση, ως πρόσκληση να δράσει και έδωσε εντολή στη σερβική αστυνομία να αποκριθεί στις επιθέσεις του ΑΣΚ στην περιοχή Λυκοσάν (Likosane), με συνέπεια τους θανάτους 30 Αλβανών πολιτών και τεσσάρων Σέρβων αστυνομικών. Αντιθέτως, ο Ρουγκόβα μη γνωρίζοντας πώς να αντιδράσει, παρέμεινε σιωπηλός. Η πρώτη σοβαρή κίνηση του πολέμου είχε αρχίσει.

Το Φεβρουάριο του 1998 ο ΑΣΚ ξεκίνησε ένοπλη εξέγερση κατά της Σερβίας με στόχο την απόσχιση του Κοσόβου, όμως, σύμφωνα με τη διαδικασία της διάλυσης της παλαιάς Γιουγκοσλαβίας, όπως διαμορφώθηκε από την ΕΚ, το Κόσοβο εφόσον δεν αποτελούσε ομόσπονδη δημοκρατία, δεν είχε το δικαίωμα να αποσχισθεί.

Η χειροτέρευση της κατάστασης οδήγησε στο εμπάργκο όπλων κατά της ΟΔΓ τον Μάρτιο του 1998, με την απόφαση 1160 του Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΕ¹².

Στις 22 Μαρτίου, ο Ρουγκόβα προκήρυξε τις τελευταίες εκλογές μεταξύ των Αλβανοφώνων. Οι εκλογές κηρύχθηκαν παράνομες από τη γιουγκοσλαβική

¹² Βλ. Παράρτημα 2, UN resolution 1160, σελ. 65

κυβέρνηση. Παρόλα αυτά συγκροτήθηκε τοπική κυβέρνηση και το αλβανόφωνο Πανεπιστήμιο της Πρίστινα εξακολούθησε να λειτουργεί, αν και χωρίς επίσημη έγκριση.

Η Αμερική τότε, άλλαξε άρδην την πολιτική της και υποστήριξε τον αλβανικό πληθυσμό στο Κόσοβο και τον ΑΣΚ, που από τρομοκρατική οργάνωση μετονόμασε σε «αγωνιστές ελευθερίας». Αυτό άνοιξε το δρόμο για τη συμμετοχή τους σε διεθνή διαπραγματεύση για την τύχη του Κοσόβου. Την ίδια στιγμή, ο Χόλμπρουκ απείλησε τον Μιλόσεβιτς ότι, εάν δεν υπακούσει στην απομάκρυνση των στρατευμάτων του, «αυτό που θα μείνει από τη χώρας σας θα κατασταλεί με βία». Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, ο Γιουγκοσλάβος Πρόεδρος Μιλόσεβιτς συμφώνησε σε μια ρύθμιση με τον Πρόεδρο της Ρωσίας, Μπόρις Γέλτσιν, να σταματήσει τις αμυντικές επιχειρήσεις και να προετοιμαστεί για συζητήσεις με τους Αλβανούς, οι οποίοι, μέσω αυτής της ολοκληρωτικής κρίσης, αρνήθηκαν να μιλήσουν στη σερβική πλευρά αλλά όχι στη γιουγκοσλαβική.

Η συμφωνία Γέλτσιν συμπεριλαμβάνει την αποδοχή του Μιλόσεβιτς να επιτρέψει στους διεθνείς αντιπροσώπους την οργάνωση μιας αποστολής στο Κόσοβο- Μετόχια (Μετοχίγια) για να ελέγξει την κατάσταση εκεί. Αυτό ήταν η Διπλωματική Αποστολή Παρατηρητών Κοσόβου (KDOM) που άρχισε τις διαδικασίες της στα μέσα Ιουλίου.

Το φθινόπωρο του ίδιου έτους ξέσπασε βία στο Κόσοβο και περίπου 250.000 Αλβανοί έχασαν τη ζωή τους. Στο πλαίσιο αυτής της κατάστασης ο ΟΗΕ εξέδωσε την Απόφαση 1199 το Σεπτέμβριο του 1998 ζητώντας παύση πυρός, απομάκρυνση των περισσοτέρων δυνάμεων ασφαλείας της Γιουγκοσλαβίας επιβάλλοντας παράλληλα την έναρξη συνομιλιών μεταξύ των δύο αντιμαχόμενων μερών. Οι διπλωμάτες προσπάθησαν να μιλήσουν και στις δύο πλευρές, κίνησαν συναντήσεις μεταξύ Σέρβων και Αλβανών και έβαλαν περιπολίες από διπλωμάτες για να αναφέρουν την εξέλιξη της κατάστασης. Εν τω μεταξύ, ο αμερικάνος πρέσβης στη Δημοκρατία της Μακεδονίας, Κρίστοφερ Χιλ, ηγούταν μίας τακτικής διπλωματίας μεταξύ μιας αλβανικής αντιπροσωπείας, υπό την ηγεσία του Ρουγκόβα, και μιας γιουγκοσλαβικής και σερβικής.

Αυτές ήταν οι συνεδριάσεις που θα διαμόρφωναν το προβλεπόμενο σχέδιο ειρήνης, που θα συζητούνταν κατά τη διάρκεια της προγραμματισμένης κατάληψης του NATO στο Κόσοβο. Μέσα σε δύο εβδομάδες, με σκοπό να αυξήσει πίεση στον Μιλόσεβιτς να συμμορφωθεί με την απόφαση των Η.Ε και να επιτύχει έναν πολιτικό διακανονισμό, το NATO εξέδωσε μια δήλωση αναγγέλλοντας ότι ήταν έτοιμο να προωθήσει εναέριες επιθέσεις ενάντια στους γιουγκοσλαβικούς στόχους. Ενώ αυτό ήταν μια προφανής

απειλή στην κυβέρνηση Μιλόσεβιτς, περιέλαβε επίσης μια κωδικοποιημένη απειλή στους Αλβανούς: οποιαδήποτε απόφαση θα εξαρτιόταν από τη θέση και τις ενέργειες της αλβανικής ηγεσίας του Κοσόβου και όλων των αλβανικών οπλισμένων στοιχείων μέσα και γύρω από αυτό. Στην πραγματικότητα, το ΝΑΤΟ έλεγε στους Σέρβους «κάντε ειρήνη ή θα σας βομβαρδίσουμε» και στους Αλβανούς «κάντε ειρήνη ή θα σας εγκαταλείψουμε στους Σέρβους».

Στο πλαίσιο αυτής της εξέλιξης, ο Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ πήγε στο Βελιγράδι με την ελπίδα επίτευξης μιας συμφωνίας με τον Μιλόσεβιτς σε σχέση με την ανάπτυξη μιας παρουσίας του ΝΑΤΟ στο Κόσοβο. Μαζί του πήγε και ο στρατηγός Μίκαελ Σόρτ, ο οποίος απείλησε να καταστρέψει το Βελιγράδι. Ο συνδυασμός της διπλωματίας και της στρατιωτικής πίεσης ανάγκασαν τον Μιλόσεβιτς να συμμορφωθεί τον Οκτώβριο υπογράφοντας τη συμφωνία επαλήθευσης του Κοσόβου, που προτάθηκε από τον Χόλμπρουκ στις 12 Οκτωβρίου 1998. Η συμφωνία αυτή θα επιβεβαιωνόταν από τον ΟΑΣΕ, που ήταν και ο μόνος συμβιβασμός που αποδέχτηκε ο Μιλόσεβιτς για το Κόσοβο. Η εκεχειρία άρχισε στις 25 Οκτωβρίου 1998 με την Αποστολή Επαλήθευσης του Κοσόβου (ΚΜΜ)¹³, η οποία ήταν μία μεγάλη δύναμη άοπλων οργάνων ελέγχου ειρήνης, που κινήθηκαν στην περιοχή. Η ανεπάρκειά τους, όμως, ήταν εμφανής από την αρχή.

Στις αρχές του 1999, η συμφωνία άρχισε να χαλάει. Οι γιουγκοσλαβικές αρχές ξεκίνησαν να κινούν δυνάμεις στο Κόσοβο ισχυριζόμενοι (όχι απόλυτα αδικαιολόγητα) ότι οι προσπάθειες να συμμορφωθούν με την απόφαση των ΗΕ δεν οδήγησαν πουθενά παρά στο να δώσουν το χρόνο στον ΑΣΚ να οργανωθεί και να καταλάβει τις θέσεις που είχαν οι γιουγκοσλαβικές αρχές.

Από τον Ιανουάριο έως τον Μάρτιο του 1999, η ολοένα αυξανόμενη αβεβαιότητα στις αστικές περιοχές, ο βομβαρδισμός και οι δολοφονίες στους δρόμους συνέτειναν στην παρέμβαση του στρατού για την αναχαίτιση τους.

Στις 15 Ιανουαρίου 1999, το γεγονός Ρασάκ (Račak), που περιέλαβε τη δολοφονία 45 Αλβανών από τα σερβικά στρατεύματα, ήταν το αποκορύφωμα των επιθέσεων του ΑΣΚ και των σερβικών αντιποίνων που συνεχίζονταν καθ' όλη τη διάρκεια του χειμώνα του 1998-1999. Το γεγονός αμέσως καταδικάστηκε ως σφαγή από τις δυτικές χώρες και από το Συμβούλιο Ασφαλείας Ηνωμένων Εθνών και έγινε αργότερα η βάση σε μια

¹³ Βλ. Παράρτημα 3, Kosovo Verification Mission, σελ. 69

από τις κατηγορίες των πολεμικών εγκλημάτων που αποδόθηκαν ενάντια στο Μιλόσεβιτς και τους κορυφαίους ανώτερους υπαλλήλους του. Οι λεπτομέρειες αυτού που συνέβη στο Račak αποκαλύφθηκαν αμέσως μόλις οι Σέρβοι παραστρατιωτικοί άφησαν τη σκηνή της σφαγής. Η σφαγή ήταν η κρίσιμη καμπή του πολέμου. Το NATO αποφάσισε ότι η σύγκρουση θα μπορούσε να αποφευχθεί μόνο με την εισαγωγή μιας στρατιωτικής δύναμης διατήρησης της ειρήνης υπό την αιγίδα του NATO, για να σταματήσει βίαια τις δύο πλευρές.

Ένα προσεκτικά συντονισμένο σύνολο διπλωματικών πρωτοβουλιών αναγγέλθηκε ταυτόχρονα στις 30 Ιανουαρίου 1999. Η Ομάδα Επαφής εξέδωσε ένα σύνολο "μη διαπραγματεύσιμων αρχών", γνωστή ως "Status Quo Plus", με την οποία ζητούσε την αποτελεσματική αποκατάσταση της αυτονομίας του Κοσόβου στην προ-1990 εποχή μέσα στη Σερβία, συν την εισαγωγή της δημοκρατίας και την επίβλεψη από τους διεθνείς οργανισμούς. Απαίτησε, επίσης, μια τελευταία διπλωματική προσπάθεια, για να επιτευχθεί συμφωνία. Αυτή θα ήταν μια διάσκεψη ειρήνης το Φεβρουάριο του 1999 στο Κάστρο του Ραμπουγέ (Château de Rambouillet), έξω από το Παρίσι.

Σέρβοι και Αλβανοί κλήθηκαν να συναντηθούν στο Ραμπουγέ για να εξετάσουν από κοινού τις προτάσεις για το μέλλον του Κοσόβου από τον Αμερικανό διπλωμάτη, Κρίς Χίλ, και τον Αυστριακό, Βόλφανγκ Πετρίτς.

Η Υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, κα. Μαντλίν Ολμπράιτ, επέλεξε να καλέσει στο Ραμπουγέ μεγάλη αντιπροσωπεία της ηγεσίας του ΑΣΚ για να "συνομιλήσουν" με τη γιουγκοσλαβική ηγεσία για το καθεστώς του Κοσόβου. Η αλβανική αποστολή περιελάμβανε τις σημαντικότερες αλβανικές προσωπικότητες: τον Ρουγκόβα, Μπουκόσι, Αγκάνι, και από την πλευρά του ΑΣΚ τον Θάσι, και τον Χαλίτι. Ο μόνος κατάλληλος από την πλευρά της Σερβίας ήταν ο Μιλόσεβιτς και αυτός έλειπε στο Βελιγράδι. Η συνάντηση ξεκίνησε στις 6 Φεβρουαρίου και τελείωσε στις 23.

Η Ομάδα Επαφής αποτελούμενη από τη Γαλλία, την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Ρωσία και τις Ηνωμένες Πολιτείες στόχευαν στο ότι το NATO θα έστελνε μία ειρηνευτική δύναμη υποστήριξης στο Κόσοβο. Οι προτάσεις στο Ραμπουγέ πρόσφεραν ουσιαστική αυτονομία στους Αλβανούς Κοσοβάρους και πρότειναν η ανεξαρτησία του Κοσόβου να κριθεί με δημοψήφισμα. Η συμφωνία θα διαρκούσε μόνο τρία χρόνια. Κάποιες σερβικές και γιουγκοσλαβικές δυνάμεις θα μπορούσαν να παραμείνουν στο Κόσοβο και ειδικότερα στα σύνορα. Το Κόσοβο θα ήταν ένα αυτόνομο κομμάτι της Σερβίας, την ασφάλειά του θα εγγυούταν μία Νατοϊκή δύναμη και ο ΑΣΚ θα έπρεπε να αφοπλιστεί. Ο Μιλόσεβιτς πιθανότατα

στηριζόμενος στην υποστήριξη της Ρωσίας και στις υποδιαιρέσεις μέσα στο NATO απέρριψε το πλάνο. Δεν ήθελε Νατοϊκές ομάδες στο Κόσοβο και αντιστάθηκε με την πρόφαση ότι με αυτό τον τρόπο θα είχαν πρόσβαση σε όλη τη Γιουγκοσλαβία. Οι Αλβανοί του Κοσόβου και ο ΑΣΚ απέρριψαν το πλάνο γιατί δεν τους πρόσφερε την πολυπόθητη ανεξαρτησία.

Όταν οι δύο πλευρές επέστρεψαν στο Παρίσι τον Μάρτιο, οι Αλβανοί Κοσοβάροι με κάποιες επιφυλάξεις τελικά συμφώνησαν να αποδεχτούν το πλάνο. Στις 18 Μαρτίου 1999, η αλβανική, αμερικανική και βρετανική αντιπροσωπεία υπέγραψαν αυτό που έγινε γνωστό ως «Συμφωνία του Ραμπουγιέ»¹⁴, ενώ η σερβική και ρωσική αντιπροσωπεία αρνήθηκαν. Η συμφωνία απαίτησε από τη διοίκηση του NATO να αναγνωρίσει το Κόσοβο ως αυτόνομη επαρχία μέσα στη Γιουγκοσλαβία, μια δύναμη του NATO από 30.000 στρατιώτες να διατηρήσει την τάξη στην περιοχή, να εκχωρηθεί το δικαίωμα της ανεμπόδιστης μετάβασης των νατοϊκών στρατευμάτων στο γιουγκοσλαβικό έδαφος, συμπεριλαμβανομένου του Κοσόβου, και ασυλία για το NATO και τους πράκτορές του από το γιουγκοσλαβικό νόμο. Αυτές οι τελευταίες παροχές ήταν σχεδόν οι ίδιες, όπως είχαν εφαρμοστεί στη Βοσνία για τη Δύναμη Σταθεροποίησης (SFOR).

Οι Σέρβοι, όμως, αρνήθηκαν να υπογράψουν τη συμφωνία και αποκρίθηκαν με την αντικατάσταση ενός δραστικά αναθεωρημένου κειμένου που ακόμη και οι Ρώσοι, παραδοσιακοί σύμμαχοι των Σέρβων, βρήκαν απαράδεκτο. Επιδίωξαν να ανοίξουν πάλι την προσεκτικά συζητημένη πολιτική θέση του Κοσόβου και διέγραψαν όλα τα προτεινόμενα μέτρα εφαρμογής. Μεταξύ πολλών άλλων αλλαγών στην προτεινόμενη νέα έκδοση, απέβαλαν ολόκληρο το κεφάλαιο σχετικά με την ανθρωπιστική βοήθεια και την αναδημιουργία, αφαιρώντας ουσιαστικά οποιαδήποτε αναφορά επίκλησης «στη θέληση του πληθυσμού του Κοσόβου» για τον καθορισμό της τελικής κατάστασης της επαρχίας. Ακόμη και η λέξη «ειρήνη» διαγράφηκε.

Αυτό οδήγησε στην απομάκρυνση της Αποστολής Επαλήθευσης του Κοσόβου (KVM) και σε λιγότερο από μία εβδομάδα το NATO πήρε την τελική απόφαση να χρησιμοποιήσει εξαναγκαστική εναέρια επίθεση.

Ο βομβαρδισμός ξεκίνησε στις 24 Μαρτίου και διήρκησε 78 ημέρες.

¹⁴ Βλ. Παράρτημα 4, Rambouillet Agreement, σελ. 72

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αρβανιτόπουλος Κ. 2000, «Η αμερικανική εξωτερική πολιτική μετά τον ψυχρό πόλεμο», Ποιότητα, Αθήνα, σελ. 63-67.

Judah T. 2008, "Kosovo What Everyone Needs to Know", Oxford University Press, USA, pp. xiii-xix, 12-29, 42-54, 64-74.

Τζιαμπίρης Α., "Kosovo's Future Sovereignty: A Role for the European Union", Southeast European and Black Sea Studies, Vol. 5, No. 2, May 2005, pp. 285-299.

Τζιαμπίρης Α., "Book Review", Southeast European and Black Sea Studies, Vol. 1, No. 2, May 2001, pp. 152-158.

Tziampiris A., "Progress or return? Collective security, humanitarian intervention and the Kosovo conflict", Southeast European and Black Sea Studies, Vol. 2, Issue 3 September 2002, pages 95 – 114.

Τζιαμπίρης Α., 2006, "KOSOVO's ENDGAME: Sovereignty and Stability in the Western Balkans", Defence Analyses Institute (IAA), Athens.

Latawski P – Smith M.A. 2003, "The Kosovo crisis and the evolution of post-Cold War European security", Manchester University Press, USA, pp. 6-9, 92-119.

Παπασωτηρίου Χ. 2002, «Αμερικανικό πολιτικό σύστημα και εξωτερική πολιτική: 1945-2002», Ποιότητα, Αθήνα, σελ.389-401.

Παπασωτηρίου Χ. 1994, «Τα Βαλκάνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου», Βιβλιοθήκη Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων, Αθήνα, σελ. 87-92, 95-96.

Φούσκας Β., 2003, «Αυτοκρατορία και πόλεμος. Η κρίση της υψηλής αμερικανικής στρατηγικής τον 21ο αιώνα», Ποιότητα, Αθήνα.

Φούσκας Β., 2003, «Ζώνες Πολέμου. Η αμερικανική εξωτερική πολιτική στα Βαλκάνια και στην ευρύτερη Μέση Ανατολή», Ποιότητα, Αθήνα.

Ullman R.H. 1996, "The World and Yugoslavia's Wars", Council on Foreign Relations Books, New York, "Chapter 7: Dangerous Liaisons: Moscow, the Former Yugoslavia and the West", pp. 182-197.

Judah T. 2009, "The Serbs: History, Myth and the Destruction of Yugoslavia", Yale University Press, USA, "Kosovo after the death of Tito: 1981-1997", pp. 334-356.

Malcolm N. 1999, "Kosovo: A Short History", New York University Press, USA.

Norris J. 2005, "Collision Course – NATO, Russia and Kosovo", Praeger, USA.

Youngs T. 1998, "Kosovo: The Diplomatic and Military Options", Research Paper: 98/93, International Affairs and Defence Section, Library: House of Commons.

<http://jurist.law.pitt.edu/ramb.htm>

Interim Agreement for Peace and Self-Government In Kosovo Rambouillet, France - February 23, 1999

Krieger H., 2001, "The Kosovo conflict and International Law: an analytical documentation 1974-1999", University Press Cambridge.

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/674056.stm> Behind the Kosovo crisis 12 March, 2000

<http://www.nato.int/kosovo/history.htm> NATO's role in Kosovo Historical Overview 12/3/1999

<http://www.kosovo.net/judah2.html> Kosovo: Peace Now
by Tim Judah The New York Review of Books
August 12, 1999 Volume 46, Number 13

http://www.fco.gov.uk/resources/en/pdf/pdf5/fco_pdf_kosovochnology
FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE, LONDON, JUNE 1999
RESEARCH & ANALYTICAL PAPERS
KOSOVO CHRONOLOGY: 1997 TO THE END
OF THE CONFLICT
Central European & Eastern Adriatic Research Group

http://www.state.gov/www/regions/eur/kosovo_hp.html State Department USA

http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/kosovo_fact_files/default.stm Kosovo Fact Files

2.3 Οι 78 ημέρες του νατοϊκού βομβαρδισμού¹⁵

Η κρίση του Κοσόβου ήρθε σε μια περίοδο όπου οι σχέσεις μεταξύ ΗΠΑ και Ρωσίας ήταν αμφιλεγόμενες.

Όταν το NATO πήρε επίσημα την απόφαση να βομβαρδίσει το Κόσοβο, ο Πρόεδρος της Ρωσίας Μπόρις Γέλτσιν έστειλε γράμμα στο Λευκό Οίκο απαιτώντας να μάθει: «Με βάση τι, το NATO αποφασίζει για τη μοίρα των ανθρώπων σε κυρίαρχα κράτη; Ποιος του έδωσε το δικαίωμα να παίζει το ρόλο του χωροφύλακα της τάξης;»¹⁶. Ο Γέλτσιν επισήμανε στον Κλίντον να σκεφτεί όλες τις συνέπειες πριν λάβει μια τέτοια μοιραία απόφαση. Παρόλα αυτά το NATO έδωσε το πράσινο φως στον Ουέσλεϊ Κλάρκ, Αξιωματικό των ΗΠΑ, να ξεκινήσει το βομβαρδισμό.

Το NATO εξαπέλυσε την πρώτη αεροπορική επιδρομή εναντίον των σερβικών δυνάμεων, το βράδυ στις 24 Μαρτίου 1999.

Οι Σέρβοι είδαν την ενέργεια του NATO ως προσπάθεια να εξαφανίσουν ολόκληρο το σέρβικο έθνος από προσώπου γης. Το NATO δήλωσε ότι, εάν οι Γιουγκοσλάβοι σταματήσουν τα πυρά και δεχτούν να ξεκινήσουν συνομιλίες για την ειρηνική επίλυση του ζητήματος, τότε το NATO θα σταματήσει επιτόπου το βομβαρδισμό.

Η επίθεση του NATO στο Κόσοβο έγινε τρεις μήνες μετά την επίθεση στο Ιράκ των ΗΠΑ και της Βρετανίας. Αυτό οδήγησε το ρωσικό λαό στη σκέψη ότι οι επιδρομές στο Κόσοβο πραγματοποιούνταν για την εξυπηρέτηση γεωπολιτικών συμφερόντων και όχι για την αποτροπή μιας ανθρωπιστικής καταστροφής.

Συγκεκριμένα, ο Γέλτσιν είπε: «Δεν μπορούμε να αφήσουμε εκατοντάδες ή χιλιάδες ανθρώπους να πεθάνουν, για να ελέγξουμε τα λόγια και τις πράξεις ενός μόνο ανθρώπου. Πρέπει να χρησιμοποιήσουμε ξένη ευφυΐα»¹⁷.

Στα πρώτα στάδια του βομβαρδισμού, οι διπλωματικές σχέσεις μεταξύ Ρωσίας και ΗΠΑ γίνονταν μεταξύ του Ρώσου Υπουργού Εξωτερικών, Ιγκόρ Ιβάνοφ, και της Αμερικανίδας Γραμματέως του Υπουργείου Εξωτερικών, Μαντλίν Ολμπράιτ. Οι δυο τους δε συμφωνούσαν για την κατάσταση. Ο Ιβάνοφ ισχυριζόταν ότι οι 250.000

¹⁵ Για τη συγγραφή του συγκεκριμένου κεφαλαίου η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε αναφέρεται στο τέλος του κεφαλαίου σελ. 24.

¹⁶ Norris J. 2005, "Collision Course – NATO, Russia and Kosovo", Praeger, USA, p 3.

¹⁷ Norris J., ό.π, pp. 4-5 & Yeltsin B. 2000, "Midnight Diaries", Public Affairs, New York, p. 257.

πρόσφυγες έφυγαν από τα σπίτια τους, όχι επειδή τους έδιωξε ο Μιλόσεβιτς, αλλά εξαιτίας των βομβαρδισμών. Πώς μπορεί λοιπόν η Ρωσία να κάθεται να βλέπει ένα ολόκληρο έθνος να εξαφανίζεται και να μην κάνει τίποτα; Πρέπει να σταματήσουν οι βομβαρδισμοί και να ξεκινήσουν οι συζητήσεις. Η Ολμπράιτ απάντησε ότι οι βομβαρδισμοί θα σταματήσουν, μόνο όταν ο Μιλόσεβιτς υποχωρήσει. Την ίδια στιγμή ο Πρόεδρος Γέλτσιν εξέφρασε το αίτημα για ψήφο από το ΣΑ του ΟΗΕ, όμως δεν έγινε δεκτό. Μόνο η Κίνα και η Ναμίμπια υποστήριξαν τη Ρωσία.

Η Ολμπράιτ δήλωσε ότι για να σταματήσει ο βομβαρδισμός, πρέπει ο Μιλόσεβιτς να σταματήσει τη στρατιωτική άμυνα, να αποσύρει τις στρατιωτικές δυνάμεις σε μη επιθετικές θέσεις και να συμφωνήσει να ξεκινήσει διαπραγματεύσεις με βάση το κείμενο του Ραμπουγέ.

Στις 30 Μαρτίου ο Πριμακόφ προσπάθησε με διεθνή παράκληση να γίνει παύση πυρός του ΝΑΤΟ κατά τη διάρκεια του επικείμενου Πάσχα, είτε των Καθολικών στις 4 Απριλίου είτε των Ορθόδοξων στις 11 Απριλίου. Οι Έλληνες και οι Ιταλοί, όπως επίσης και οι ηγέτες της Ορθόδοξης και Καθολικής Εκκλησίας, επιθυμούσαν την παύση κατά τη διάρκεια έστω μιας από τις γιορτές. Όμως, οι Αμερικάνοι και οι Βρετανοί ισχυρίζονταν, με βάση την προηγούμενη εμπειρία στη Βοσνία, ότι μια παύση πυρός έστω και για αυτό το μικρό διάστημα θα δυσκόλευε την επανατοποθέτηση των δυνάμεών τους και θα έδινε το χρόνο στο Μιλόσεβιτς να αναδιοργανωθεί.

Ο Γιουγκοσλάβος Πρόεδρος συμφώνησε να αποσύρει κάποιες από τις δυνάμεις του και να εγγυηθεί για την τήρηση των δικαιωμάτων των Αλβανών Κοσοβάρων καθώς και να ξεκινήσει συνομιλίες μαζί τους για την ειρηνική επιστροφή των προσφύγων, αν το ΝΑΤΟ σταματούσε το βομβαρδισμό. Η Ολμπράιτ όμως, δήλωσε ότι δεν επιθυμούσαν οι ΗΠΑ την ανεξαρτησία του Κοσόβου και ότι δεν θα σταματούσαν παρά μόνο αν ο Μιλόσεβιτς σταματούσε πρώτος τη διαδικασία εθνοκάθαρσης, απέσυρε όλες τις δυνάμεις του και συμφωνούσε για την παρουσία διεθνών δυνάμεων ελέγχου.

Ο Ρώσος υπουργός εξωτερικών ήθελε τον αφοπλισμό του ΑΣΚ και επισήμανε ότι θα ήταν πολύ δύσκολο να σημειωθεί πρόοδος, εάν το Βελιγράδι είχε το φόβο μιας επιχείρησης εδάφους.

Στις 2 Απριλίου, το ΝΑΤΟ βομβάρδισε για πρώτη φορά την καρδιά του Βελιγραδίου. Στόχος του ήταν τα κεντρικά γραφεία του υπουργείου εσωτερικών.

Στις 3 Απριλίου οι Υπουργοί Εξωτερικών της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Μεγάλης Βρετανίας, της Ιταλίας και των ΗΠΑ έκαναν ξεκάθαρους τους στόχους του ΝΑΤΟ.

Επιθυμούσαν τη δημιουργία ενός ειρηνικού, πολυεθνικού Κοσόβου, όπου οι κάτοικοί του θα ζούσαν με ασφάλεια. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο με την επιστροφή όλων των προσφύγων και με την τοποθέτηση μιας ειρηνευτικής διεθνούς δυνάμεως στην περιοχή. Επιπλέον, με την απόσυρση του σερβικού στρατού, της αστυνομίας και των παραστρατιωτικών δυνάμεων και να τοποθετηθεί το πολιτικό πλαίσιο του Κοσόβου με βάση τις αρχές του Ραμπουέ.

Η κυβέρνηση Κλίντον άρχισε να σκέφτεται εναλλακτικές λύσεις σε περίπτωση που η αεροπορική επιδρομή δεν πετύχαινε τους σκοπούς του ΝΑΤΟ. Μερικές από αυτές ήταν ο εξοπλισμός με όπλα του ΑΣΚ, το στήσιμο καταφυγίων για τους πρόσφυγες ή ακόμα και μία επιχείρηση εδάφους.

Πολλοί πίστευαν ότι μία επιχείρηση εδάφους θα ήταν εξαιρετικά επώδυνη οικονομικά και πολιτικά για τις ΗΠΑ, καθώς θα απομόνωνε τους Σέρβους για αρκετό καιρό και θα έστρεφε ενάντια των Αμερικάνων τη Ρωσία. Άλλοι θεωρούσαν ότι ήταν ο καλύτερος τρόπος, για να πετύχει το ΝΑΤΟ τους στόχους του γρήγορα και ανώδυνα.

Όμως, τελικά κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι θα ήταν πολύ δύσκολο, και από πλευράς διπλωματίας και από πλευράς της κοινής γνώμης, να εξαπολύσουν μια επιχείρηση εδάφους και να έρθουν αντιμέτωποι με τον Μιλόσεβιτς, χωρίς να έχουν με το μέρος τους τη Ρωσία. Γι' αυτό αποφάσισαν να δώσουν έναν πιο σημαντικό διπλωματικό ρόλο στη Μόσχα, που θα τους επέτρεπε να ελαχιστοποιήσουν την εσωτερική οργή των αντιδυτικών και να κατορθώσουν να εκδώσει το ΣΑ των ΗΕ μία απόφαση για την ειρηνική επίλυση του ζητήματος.

Όμως, το να εμπλέξουν τη Μόσχα ήταν μια εξαιρετικά επίπονη προσπάθεια, καθώς η Μόσχα δεν είχε τη διάθεση για συμβιβασμούς.

Η Ρωσία δεν ήθελε να συγκαλεστεί ένα συμβούλιο της Ομάδας Επαφής ενόσω οι βομβαρδισμοί συνεχίζονταν. Πίστευε ότι το ΝΑΤΟ οδηγούσε τον Μιλόσεβιτς στην αντίθετη κατεύθυνση. Τότε ανακοίνωσε ότι θα στείλει ανθρωπιστική βοήθεια απευθείας στο Βελιγράδι. Ενέργεια που συνεπάγεται την κλιμάκωση στις σχέσεις μεταξύ Ρωσίας και ΝΑΤΟ και ιδιαίτερα με τις ΗΠΑ. Ο Γέλτσιν τότε προειδοποίησε ότι, εάν συνεχίζουν να πιέζουν τη Ρωσία, αυτή θα ανταποκριθεί με τη χρήση στρατιωτικών μέσων και πιθανότατα να καταλήξουν σε έναν ευρωπαϊκό πόλεμο ή ακόμα χειρότερα σε παγκόσμιο.

Η αντίδραση της Ρωσίας άρχισε να γίνεται ιδιαίτερα επικίνδυνη προς το ΝΑΤΟ, απειλώντας με τη χρήση πυρηνικών. Το ΝΑΤΟ απάντησε με την άρνηση ενός νέου

μέλους του, της Ουγγαρίας, να χορηγήσει άδεια να εισέλθει ρώσικη ανθρωπιστική βοήθεια από το εσωτερικό της, προοριζόμενη προς το Βελιγράδι, αναγκάζοντας τη Ρωσία να παίξει πιο ενεργό ρόλο στις διαπραγματεύσεις.

Η Κυριακή του Πάσχα των Ορθόδοξων, η 11^η Απριλίου, πέρασε χωρίς να σταματήσουν οι βομβαρδισμοί, απλά ελαττώθηκαν κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Οι ΗΠΑ θεωρούσαν ότι, αν διαπραγματεύονταν απευθείας με τον Μιλόσεβιτς θα έδειχναν ότι ήταν αδύναμοι. Επίσης, θεωρούσαν ανίκανη τη διπλωματική ικανότητα των ΗΕ. Γι' αυτό επέλεξαν τη συμβολή της Ρωσίας.

Στις 11 Απριλίου ο Κλίντον έστειλε γράμμα στον Γέλτσιν, λέγοντας ότι καμία από τις ενέργειές τους στα Βαλκάνια δεν έγινε ενάντια στη Ρωσία και ότι δεν θα ήθελαν τη στρατιωτική παρέμβασή της.

Στις 14 Απριλίου η Ρωσία έκανε ένα μεγάλο βήμα για το τέλος του πολέμου. Ο Γέλτσιν καθώς λειτουργούσε σε δύο κατευθύνσεις, ασκώντας πιέσεις στο ΝΑΤΟ από τη μία και στον Μιλόσεβιτς από την άλλη, όρισε τον Βίκτωρ Τσερνομύρντιν, ως τον μόνιμο αντιπρόσωπο της Ρωσίας για τις διαπραγματεύσεις. Η επιλογή του έγινε με βάση τη μεγάλη του εμπειρία στις διαπραγματεύσεις με τις ΗΠΑ, το μεγάλο κύρος που είχε στη Δύση και στα μάτια της αμερικανικής πολιτικής ελίτ και τη τεράστια αποδοχή του από τη Γιουγκοσλαβία, καθώς διατηρούσε στενούς δεσμούς μαζί της. Αυτός ο μοναδικός συνδυασμός τού επέτρεψε να θέσει τη διαπραγματευτική γραμμή με ένα μόνο στόχο, την γρήγορη παύση της στρατιωτικής δράσης. Ήταν αναμφισβήτητα ο ειδικός των Βαλκανίων.

Ο Ιβάνοφ κατηγορούσε το ΝΑΤΟ για το πρόβλημα των προσφύγων, που δεν υπήρχε πριν ξεκινήσει ο βομβαρδισμός στις 24 Μαρτίου.

Ο Πρόεδρος των ΗΠΑ έκανε γνωστό ότι το ΝΑΤΟ δεν μπορούσε να χάσει. Αν οι αεροπορικές επιδρομές αποτύγχαναν να εκπληρώσουν τους στόχους του ΝΑΤΟ, τότε μία επιχείρηση εδάφους θα ήταν αναπόφευκτη.

Ο Ρώσος Πρόεδρος πίστευε ότι το ΝΑΤΟ αντί να πιέζει τον Μιλόσεβιτς, ενδυνάμωνε τη θέση του. Και αντί να λύνει το ανθρωπιστικό πρόβλημα, οδηγούσε σε ανθρωπιστική καταστροφή.

Στις 23 Απριλίου 42 ηγέτες κρατών συναντήθηκαν για να γιορτάσουν τα 50 χρόνια ύπαρξης του ΝΑΤΟ. Παρότι η Ρωσία και η Λευκορωσία ακύρωσαν τη συμμετοχή τους, 23 χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης παρευρέθηκαν. Κατά τη διάρκεια της

συνάντησης Κλίντον δήλωσε ότι το ΝΑΤΟ δε θα είχε κανένα νόημα τον 21^ο αιώνα, αν επέτρεπε τη σφαγή αθώων. Συγχρόνως, αποδέχτηκε το γεγονός ότι έπρεπε να συνεργαστεί με τη Ρωσία και κατέφυγε σε εμπάργκο πετρελαίου εναντίον της Γιουγκοσλαβίας. Επιπλέον, συμφώνησαν ότι θα έπρεπε από τη μία να ωθήσουν τη Ρωσία να πάρει το μέρος του ΝΑΤΟ και από την άλλη να χρησιμοποιήσουν τη ρώσικη επιρροή, για να προσελκύσουν τους Γιουγκοσλάβους σε συμφωνία.

Τέλος, γνωστοποίησαν τις απαιτήσεις τους, προκειμένου να σταματήσουν τους βομβαρδισμούς. Να παύσουν όλες οι στρατιωτικές ενέργειες από τους Σέρβους στην επαρχία του Κοσόβου, να αποσύρουν τις στρατιωτικές, αστυνομικές και παραστρατιωτικές τους δυνάμεις, να δεχτούν μια διεθνή στρατιωτική παρουσία στο Κόσοβο, να επιστρέψουν χωρίς όρους όλοι οι πρόσφυγες και να εγγυηθούν ότι θα συμφωνήσουν για την πολιτική κατάσταση του Κοσόβου με βάση τη συμφωνία του Ραμπουγέ.

Ο Γέλτσιν ανακοίνωσε στον Κλίντον ότι ο Τσερνομύρντιν κατάφερε να πείσει τον Μιλόσεβιτς να δεχτεί 4 από τους 5 όρους του ΝΑΤΟ και ότι θα δεχόταν μια διεθνή στρατιωτική δύναμη, μόνο υπό την ηγεσία των ΗΕ για ανθρωπιστική βοήθεια, κάτι το οποίο δεν ταίριαζε στους όρους του ΝΑΤΟ.

Οι Ρώσοι έκαναν πρόοδο με τον Ανάν, ο οποίος υποστήριζε ότι το ΝΑΤΟ έπρεπε να βρει λύση με τον Μιλόσεβιτς, γιατί ο Μιλόσεβιτς ήταν πιο κακός από το ΝΑΤΟ και ήταν πρόθυμος να καταδικάσει τους στρατιώτες και τους πολίτες του σε θάνατο.

Στις 29 Απριλίου 1999, η Γιουγκοσλαβία κατέθεσε παράπονα στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης εναντίον δέκα κρατών μελών του ΝΑΤΟ (Βέλγιο, Γερμανία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Καναδά, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία και ΗΠΑ). Το Δικαστήριο δεν αποφάσισε για την υπόθεση, γιατί η Γιουγκοσλαβία δεν ήταν μέλος των ΗΕ κατά τη διάρκεια του πολέμου.

Στις 30 Απριλίου ο Τσερνομύρντιν συναντήθηκε με τον Μιλόσεβιτς, ο οποίος πρότεινε τη δική του εκδοχή. Ήθελε ειρήνη που θα επέτρεπε την αυτονομία του Κοσόβου και επέμενε στην απομάκρυνση των νατοϊκών δυνάμεων από τα σύνορα. Εκνευρισμένος ο Τσερνομύρντιν τον ρώτησε, αν στ' αλήθεια πίστευε ότι θα νικούσε αυτό τον πόλεμο. Ο Μιλόσεβιτς απάντησε όχι, αλλά ούτε και ότι θα τον έχανε. Κανείς δεν μπόρεσε να εξαφανίσει τους Γιουγκοσλάβους εδώ και 400 χρόνια¹⁸. Την ίδια μέρα σε συνέντευξη

¹⁸ Norris J. ό.π, p. 79 & Yeltsin B. ό.π, pp. 263-264.

τύπου ο Μιλόσεβιτς ανακοίνωσε ότι θα δέχονταν μια ειρηνευτική δύναμη από τα ΗΕ στο Κόσοβο, αλλά όχι στρατό, ή οτιδήποτε με αμυντικό εξοπλισμό, ή κάτι που να δηλώνει κατάληψη της περιοχής. Ο Μιλόσεβιτς πρότεινε ότι ευρωπαϊκές χώρες που δεν ήταν μέλη του ΝΑΤΟ, όπως η Ρωσία, η Ιρλανδία, η Ουκρανία και η Λευκορωσία, θα ήταν αποδεκτές να συμμετέχουν στην ειρηνευτική δύναμη.

Ως έκπληξη την 1^η Μαΐου ο Μιλόσεβιτς απελευθέρωσε τους τρεις Αμερικανούς στρατιώτες που είχαν συλληφθεί στις 31 Μαρτίου στα σύνορα της Μακεδονίας. Η κίνηση αυτή, όμως, δεν έπεισε το ΝΑΤΟ, το οποίο συνέχισε το βομβαρδισμό.

Πολλές δυτικές χώρες άρχισαν να πιστεύουν ότι η νατοϊκή στρατηγική των βομβαρδισμών αντίβαινε στο διεθνές δίκαιο, ειδικά εφόσον δεν είχαν την έγκριση του ΣΑ των ΗΕ.

Στις 2 Μαΐου η αμερικανική κυβέρνηση είπε ότι, αν ο Μιλόσεβιτς δε συμμορφωθεί, τότε μια επιχείρηση εδάφους και ένα ανεξάρτητο Κόσοβο θα ακολουθούσε.

Ο Μιλόσεβιτς ήταν πρόθυμος να δεχτεί μια στρατιωτική δύναμη στο Κόσοβο, αλλά όχι να κυριαρχείται από το ΝΑΤΟ.

Ο Τσερνομύρντιν πίστευε ότι θα ήταν πιο εποικοδομητικό να συμμετέχει και ένα τρίτο μέλος στις διαπραγματεύσεις, αρκεί να μην ήταν τα ΗΕ. Για πρώτη φορά μετά από 8 εβδομάδες πολέμου, η Ρωσία και οι ΗΠΑ συμφώνησαν για την παρουσία του Φιλανδού Προέδρου Μάρτι Αχτισάρι και βρήκαν κοινό έδαφος. Η Φινλανδία ήταν ένα ουδέτερο κράτος που δεν ήταν μέλος του ΝΑΤΟ και ο Αχτισάρι είχε τη φήμη καλού ειρηνευτή και με καλές σχέσεις με την ΕΕ, η οποία θα ένιωθε μια ασφάλεια με την παρουσία του.

Συμφωνήθηκε η στρατηγική του «αμονιού – σφυριού»¹⁹. Ο Αχτισάρι θα ήταν το αμόνι, που θα σφυρηλατούσε τις απαιτήσεις του ΝΑΤΟ στη Γιουγκοσλαβία και η Ρωσία θα ήταν το σφυρί, που δε θα μπορούσε πλέον να προστατεύσει το Μιλόσεβιτς.

Στις 6 Μαΐου η συνάντηση της Ομάδας των 8 κατέληξε σε μία δήλωση, σύμφωνα με την οποία ζητούσαν: ένα επείγον τέλος στη βία και στην καταπίεση του Κοσόβου, την ασφαλή επιστροφή των προσφύγων, την απομάκρυνση των στρατιωτικών, αστυνομικών και παραστρατιωτικών δυνάμεων από το Κόσοβο, την εγκαθίδρυση μιας διεθνούς κοινωνικής παρουσίας, που θα εγγυούταν την επίτευξη των κοινών στόχων,

¹⁹ Norris J. ό.π, p. 83.

την εδραίωση μιας διοίκησης των ΗΕ για το Κόσοβο και μια πολιτική διαδικασία για την εγκαθίδρυση κυβέρνησης του Κοσόβου, λαμβάνοντας υπόψη τις συμφωνίες στο Ραμπουγέ και της τοπικής ακεραιότητας της ΟΔΓ και των άλλων χωρών της περιοχής και τον αφοπλισμό του ΑΣΚ.

Μία μέρα μετά το NATO κατά λάθος βομβάρδισε την Κινέζικη Πρεσβεία στο Βελιγράδι. Ύστερα από αυτό το γεγονός οι βομβαρδισμοί στο κέντρο της πόλης του Βελιγραδίου σταμάτησαν.

Η γιουγκοσλαβική κυβέρνηση δέχτηκε την πρόταση της Ομάδας των 8, ως βάση για τις διαπραγματεύσεις μιας απόφασης από τα ΗΕ.

Στις 25 Μαΐου ο Ρώσος υφυπουργός εξωτερικών Γκεόργκι Μαμέντοφ έκανε έκκληση στη Δύση να μη γελοιοποιήσει τη Ρωσία, τη στιγμή που ήταν πρόθυμη να βρει μια διπλωματική λύση. Η Ρωσία δεν ήθελε να δει τη σύνοδο της Ομάδας των 8 να καταλήγει σε καταστροφή. Την ίδια μέρα, το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο των ΗΕ ήθελε να παραπέμψει στη δικαιοσύνη τον Γιουγκοσλάβο Πρόεδρο Σλόμποταν Μιλόσεβιτς και κάποιους από τους στενούς του συνεργάτες εντός 48 ωρών, τους οποίους ήθελαν να καταδικάσουν για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Φυσικά, ούτε ο Τσερνομόρντιν ούτε ο Ιβάνοφ θεώρησαν ως μέρος μιας ειρηνικής συμφωνίας την απόλυτη αμνηστία στον Μιλόσεβιτς.

Από την ανακοίνωση της παραπομπής τους στο Δικαστήριο, οι επισκέψεις στο Βελιγράδι στο πλαίσιο διαπραγματεύσεων σταμάτησαν, για να μη δώσουν την εικόνα ότι προσπαθούν να συμβιβαστούν με έναν εγκληματία πολέμου.

Το NATO ήθελε να κρατήσει τη Γιουγκοσλαβία ανεπηρέαστη και πολλοί από τους Συμμάχους ήταν αντίθετοι στην ανεξαρτησία του Κοσόβου. Το NATO φοβόταν ότι η ανεξαρτησία του Κοσόβου θα προκαλούσε αστάθεια στην Ελλάδα, τη Μακεδονία, την Αλβανία και τη Βουλγαρία και θα οδηγούσε σε έξαρση βίας.

Στις 27 Μαΐου έγινε μια κρυφή συνάντηση στην οποία συζητήθηκε η πιθανότητα επιχείρησης εδάφους. Η Ιταλία, η Γαλλία και η Γερμανία ήταν αντίθετες σε μία τέτοια ενέργεια.

Στις 28 Μαΐου ο Μιλόσεβιτς μετά από πολύωρες συζητήσεις με τον Τσερνομόρντιν συμφώνησε με τις αρχές της Ομάδας των 8 για το τέλος του πολέμου και άφησε την εντύπωση ότι ήταν ανοιχτός σε συζητήσεις για πιθανό διακανονισμό και συμβιβασμό.

Κάθε φορά που η ρωσική αντιπροσωπεία έφευγε από τη Γιουγκοσλαβία, το NATO δυνάμωνε τους βομβαρδισμούς. Επακόλουθο ήταν η Ρωσία να νομίζει ότι κάποιος υπονομεύει τις διαπραγματεύσεις και δεν επιζητά την ειρήνη. Το NATO όμως, θεωρούσε σωστή την τακτική, γιατί έτσι ασκούσε πίεση στον Μιλόσεβιτς, ύστερα από κάθε αποτυχημένη προσπάθεια διαπραγμάτευσης.

Οι Ρώσοι τελικά αποφάσισαν να προσθέσουν μία και μόνο λέξη που έκανε όλη τη διαφορά στο κείμενο της διαπραγμάτευσης. Τη λέξη «όλες» μπροστά από τη φράση γιουγκοσλαβικές δυνάμεις. Με αυτό τον τρόπο, η Ρωσία γνωστοποίησε την έγκρισή της για ολική απόσυρση των γιουγκοσλαβικών στρατευμάτων.

Επίσης, έγινε μία άλλη προσθήκη, που έδινε στο NATO τον κεντρικό έλεγχο της ειρηνευτικής δύναμης που θα στελνόταν. Η Ρωσία τώρα είχε ένα ξεκάθαρο κείμενο για να δώσει ένα τέλος στον πόλεμο. Ο Τσερνομύρντιν και ο Αχτισάρι ήταν τώρα έτοιμοι να επισκεφτούν το Βελιγράδι.

Το Τσερνομύρντιν-Αχτισάρι σχέδιο αποτελούταν από δέκα σημεία. Τα πιο σημαντικά ήταν αυτά που ζητούσε το NATO, πριν σταματήσει το βομβαρδισμό.: την επιστροφή όλων των προσφύγων, την ανάπτυξη μετώπου παγκόσμιων δυνάμεων, την οπισθοχώρηση του Σέρβικου στρατού και της αστυνομίας και την απόφαση της κατάστασης του Κοσόβου με βάση τη συμφωνία στο Ραμπουγέ.

Ο Πρόεδρος Μιλόσεβιτς, ο Σέρβος Πρόεδρος Μιλουτίνοβιτς και ο Υπουργός Εξωτερικών Γιοβάνοβιτς ήταν επιφυλακτικοί, όσον αφορά το γεγονός ότι το Κόσοβο θα έχει ουσιαστική αυτονομία μέσα στην Ομόσπονδη Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας και όχι μέσα στη Σερβία. Είχαν το φόβο ότι, αν το Μαυροβούνιο χωριζόταν από τη Σερβία, τότε το Κόσοβο θα είχε την ευκαιρία να διεκδικήσει την ανεξαρτησία του, εφόσον η ΟΔΓ θα έπαυε να υφίσταται.

Η πρόταση του NATO ήταν να αποσυρθούν όλα τα στρατεύματα των Σέρβων και όταν επιβεβαιωθεί ότι έχει γίνει αυτό, τότε θα σταματήσει ο βομβαρδισμός. Ο Αχτισάρι εξήγησε ότι αυτή ήταν η καλύτερη προσφορά που τους έχει γίνει και αν ο Μιλόσεβιτς συνέχιζε να μη συμμορφώνεται, τότε οι όροι θα γίνονταν πιο σκληροί και το NATO δε θα είχε άλλη επιλογή από το να κλιμακώσει την ένταση των στρατιωτικών επιδρομών.

Ο Μιλόσεβιτς ανακοίνωσε ότι θα πήγαινε τους όρους των διαπραγματεύσεων στο κοινοβούλιο του για έγκριση. Οι Φιλανδοί και οι Ρώσοι θεωρούσαν ότι με αυτή του την ενέργεια ήθελε, είτε να ρίξει το φταίξιμο και σε αυτούς για την αποδοχή των όρων είτε ήθελε να χρησιμοποιήσει τη νομοθεσία ως πολιτική κάλυψη της απόρριψης των

αιτημάτων. Ο Μιλόσεβιτς έδωσε στον Αχτισάαρι την ευκαιρία να παρουσιάσει τα αιτήματα του NATO μπροστά στο Κοινοβούλιο ο ίδιος. Μία εξαιρετική πρόταση την οποία δεν αποδέχτηκε.

Ο Μιλόσεβιτς συγκέντρωσε αρκετές ψήφους για να προχωρήσει στο κλείσιμο της συμφωνίας, εφόσον είχε συμφωνηθεί ότι το Κόσοβο θα επιτηρούταν πολιτικά από τα Η.Ε. και ότι δεν θα υπήρχε δημοψήφισμα για ανεξαρτησία για τα επόμενα τρία χρόνια.

Οι Αμερικάνοι πίστευαν ότι ο Μιλόσεβιτς ήθελε την ανάμειξη των ΗΕ για να μπορέσει να σώσει λίγη από την αξιοπρέπειά του και να μπορέσει να πει στο λαό του ότι δεν υποτάχθηκε, δεν συνθηκολόγησε με τους όρους του NATO και να παρουσιάσει το αποτέλεσμα ως νίκη.

Στις 3 Ιουνίου ο Μιλόσεβιτς, ύστερα από τη συνάντηση με το κοινοβούλιο, ανακοίνωσε στον Τσερνομύρντιν και στον Αχτισάαρι ότι «Η Ομόσπονδη Κυβέρνηση και η Βουλή ενέκριναν την πρόταση ειρήνης που μας προσφέρατε». Ο Αχτισάαρι τότε πρότεινε ότι θα έπρεπε να γίνει και μια συνάντηση με τον Κλάρκ, για να οριστικοποιήσουν τις λεπτομέρειες της απόσυρσης των σερβικών στρατευμάτων και να ξεκινήσει τη δράση της η νατο-οδηγημένη Δύναμη του Κοσόβου (ΚΦΟΡ – KFOR: Kosovo Force)²⁰.

Ο Αχτισάαρι ήταν ικανοποιημένος που η Ομάδα των 8 ξεκίνησε να δουλεύει για μία απόφαση των ΗΕ. Θεωρούσε τον εαυτό του ότι ήταν απλά ο αγγελιοφόρος και ότι όλη τη δουλειά την έκαναν οι Ρώσοι και οι Αμερικάνοι.

Όσον αφορά τη συμμετοχή της Ρωσίας στην ΚΦΟΡ πίστευε ότι έπρεπε να παρθεί γρήγορα μία απόφαση, ειδάλλως η Ρωσία κινδύνευε με αποκλεισμό. Συμφωνήθηκε ότι η Ρωσία χρειαζόταν χρόνο για να τακτοποιήσει την κατάσταση στο εσωτερικό της και η συνάντηση της Ομάδας των 8 προτάθηκε για τις 6-7 Ιουνίου.

Στις 5 Ιουνίου οι Νατοϊκοί και οι Γιουγκοσλάβοι στρατιωτικοί συναντήθηκαν στην πόλη Μπλέις της Μακεδονίας, για να οριστικοποιήσουν τις τελευταίες λεπτομέρειες για τη συμφωνία ειρήνης.

Οι Γιουγκοσλάβοι εξέφρασαν την ανησυχία τους να ξεκινήσουν τη σερβική υποχώρηση, ενώσω οι αεροπορικές επιδρομές συνεχίζονταν.

²⁰ Βλ. Παράρτημα 5, KFOR: Kosovo Force, σελ. 117

Οι Ρώσοι δεν ήθελαν να συζητήσουν για μία απόφαση των ΗΕ μέχρι ότου σταματήσουν ο βομβαρδισμοί. Το NATO ήταν απρόθυμο να σταματήσει τους βομβαρδισμούς μέχρι να έχει κάποια επιβεβαίωση ότι η απομάκρυνση των στρατευμάτων είχε ξεκινήσει. Οι Γιουγκοσλάβοι δεν ξεκινούσαν, αν δεν σταματούσαν οι βομβαρδισμοί και αν δεν είχαν εγγύηση ότι η ΚΦΟΡ θα ήταν έτοιμη να ελέγξει τον ΑΣΚ.

Τελικά, το NATO πρότεινε μια εβδομάδα διορία για να αποσύρουν τα στρατεύματά τους οι Γιουγκοσλάβοι. Από την άλλη, οι Γιουγκοσλάβοι θεωρούσαν ότι 7 μέρες ήταν λίγες και ήθελαν να παραμείνουν δικές τους δυνάμεις, μέχρι τα ΗΕ να εξουσιοδοτήσουν την ΚΦΟΡ να αναλάβει δράση. Οι Αμερικάνοι θεωρούσαν ότι αυτή η πρόταση, αν γινόταν δεκτή, δε θα εξασφάλιζε την ασφαλή επιστροφή όλων των προσφύγων και την ολική απομάκρυνση των σερβικών δυνάμεων.

Οι Ρώσοι κατέστρωσαν ένα σχέδιο δράσης που ονόμασαν Επιχείρηση Τρωικό Άλογο, σύμφωνα με το οποίο Ρώσοι στρατιωτικοί, που ήταν μέλη της ειρηνευτικής ομάδας στη Βοσνία, θα περνούσαν μέσα από τη Σερβία και θα περικύκλωναν το αεροδρόμιο του Κοσόβου στη Σλάτινα. Μόλις οι ρωσικές δυνάμεις βρισκόταν στην τελική τους θέση, τότε θα ήταν πολύ δύσκολο το NATO να τις μετακινήσει και η Ρωσία θα ήταν έτοιμη να ξεκινήσει τις διαπραγματεύσεις για τον ενεργό της ρόλο στην ΚΦΟΡ.

Με αυτή την ενέργεια η Ρωσία θα έδειχνε την ικανότητά της να επιδεικνύει τη δύναμή της γρήγορα και θα της έδινε σημαντικό ρόλο στις διαπραγματεύσεις με το NATO.

Στις 7 Ιουνίου ξεκίνησε η συνάντηση της Ομάδας των 8. Η Ομάδα ανακοίνωσε την ακολουθία των γεγονότων για το τέλος του πολέμου. Αρχικά, έπρεπε να ολοκληρωθεί το προσχέδιο της απόφασης των ΗΕ καθώς και η στρατιωτική τεχνική συμφωνία. Εν συνέχεια, οι Γιουγκοσλάβικες δυνάμεις θα ξεκινούσαν την πλήρη οπισθοχώρησή τους. Μόλις το NATO επιβεβαίωνε ότι είχαν ξεκινήσει τη διαδικασία απομάκρυνσης τότε θα σταματούσε το βομβαρδισμό και το ΣΑ των ΗΕ θα εξέδιδε την Απόφαση. Τέλος, η ΚΦΟΡ θα ήταν έτοιμη να μπει στο Κόσοβο.

Η τελική κατάσταση όμως, του Κοσόβου παρέμενε ανοιχτό ζήτημα καθώς επίσης και ο ρόλος της Ρωσίας στην ΚΦΟΡ δεν είχε ξεκαθαριστεί.

Στις 10 Ιουνίου με την υπογραφή της «Στρατιωτικής Τεχνικής Συμφωνίας»²¹ και με την έκδοση της Απόφασης 1244 των ΗΕ²², το NATO σταμάτησε τις αεροπορικές

²¹ Βλ. Παράρτημα 6, Military Technical Agreement NATO-Yugoslavia, σελ. 119

επιδρομές. Επίσημα, ο πόλεμος σταμάτησε στις 11 Ιουνίου και οι κινήσεις για το σχηματισμό της ειρηνευτικής δύναμης ξεκίνησαν. Όμως, ακόμα η Ρωσία δεν είχε ενεργό ρόλο στην ΚΦΟΡ.

Η ΚΦΟΡ ήταν έτοιμη να επέμβει. Αποτελούνταν από 18.000 στρατιώτες και ήταν η μεγαλύτερη διεθνής ειρηνευτική ομάδα εδάφους από τον πόλεμο του Κόλπου. Το ΝΑΤΟ ήθελε αρχικά να εξασφαλίσει το αεροδρόμιο της Σλάτινα λίγο πιο έξω από την Πρίστινα, με σκοπό να εγκαταστήσει εκεί τα κεντρικά γραφεία της. Το ίδιο επιθυμούσε και η Ρωσία.

Παραδόξως, η Ουγγαρία ενέκρινε την υπέρπτηση 6 ρώσικων αεροσκαφών και 186 στρατιώτες από τη Βοσνία διέσχισαν τώρα τη Σερβία. Η Ρωσία επιθυμούσε το δικό της τομέα στο Κόσοβο, αλλά το ΝΑΤΟ δεν πίστευε ότι θα έκανε καμία κίνηση χωρίς να έχει προηγηθεί συμφωνία μεταξύ τους. Η Ρωσία φοβόταν ότι το ΝΑΤΟ θα ξεκινούσε και θα άφηνε τη Ρωσία έξω από την ΚΦΟΡ. Πολλές συζητήσεις έγιναν για την ενεργή συμμετοχή της Ρωσίας στην ΚΦΟΡ, αλλά δεν κατέληξαν σε κάποιο αποτέλεσμα.

Οι ρώσικες δυνάμεις έφτασαν στη Πρίστινα και προχωρούσαν προς το αεροδρόμιο. Οι Σέρβοι του Κοσόβου τις υποδέχτηκαν με ενθουσιασμό. Οι Αμερικάνοι ζητούσαν εξηγήσεις από τη Ρωσία, αλλά ο Σεργκέγιεφ ισχυρίστηκε ότι δεν ήταν ενήμερος για αυτή την ενέργεια. Ήταν μια εξαιρετικά επικίνδυνη στιγμή για τη Ρωσία, στην οποία φανερώθηκε η ανικανότητα συνεννόησης μεταξύ των αρχηγών της. Ο Ιβάνοφ δήλωσε επίσημα στα μέσα επικοινωνίας ότι οι Ρώσοι στρατιώτες μπήκαν στο Κόσοβο από λάθος και θα υποχωρούσαν αμέσως και ότι οι ρωσικές και αμερικανικές δυνάμεις θα συναντιόταν στη Μακεδονία, αργότερα την ίδια μέρα, για να συμφωνήσουν την κοινή τους δράση. Παρόλα αυτά, οι ρώσικες δυνάμεις κατέλαβαν το αεροδρόμιο της Σλάτινα. Ο Ιβάνοφ ήταν τόσο έξαλλος που ενήργησαν χωρίς να τον ενημερώσουν, που υπέβαλε την παραίτησή του, η οποία όμως, δεν έγινε δεκτή.

Η ρώσικη αντίδραση της Επιχείρησης Τρωικό Άλογο ήταν ενθουσιώδης. Ξύπνησε στο ρώσικο λαό το αίσθημα του εθνικισμού και δημιούργησε την εικόνα ενός σκληρού Γέλτσιν, ο οποίος δεν έσκυβε το κεφάλι στη Δύση και ήταν ικανός να αναδείξει ότι η Ρωσία ήταν ακόμα μία μεγάλη δύναμη που μπορούσε να πιάσει το ΝΑΤΟ απροετοίμαστο.

²² Βλ. Παράρτημα 7, UN Resolution 1244, σελ. 124

Οι Ρώσοι ήταν απόλυτοι. Δεν θα οπισθοχωρούσαν, εάν δεν εκδιδόνταν απόφαση από τα ΗΕ για τη μακροπρόθεσμη συμμετοχή τους στην ΚΦΟΡ. Οι συζητήσεις ξεκίνησαν. Συγχρόνως, οι Γιουγκοσλάβοι συνέχιζαν την απόσυρση των στρατευμάτων τους και το ΝΑΤΟ οριοθέτησε την ύπαρξη του στην επαρχία.

Στις 18 Ιουνίου οι Αμερικάνοι και η Ρωσία κατέληξαν σε συμφωνία στο Ελσίνκι²³. Η Ρωσία θα είχε το δικό της τομέα στο Κόσοβο. Πράγματι, οι ρώσικες δυνάμεις θα διασκορπίζονταν σε 4 τομείς, επιτηρώντας τις νότιες περιοχές που βρίσκονταν υπό τη διοίκηση των Αμερικανών, των Γάλλων και των Γερμανών και θα συνέχιζε να συνεργάζεται με τους Βρετανούς στο αεροδρόμιο. Το ΝΑΤΟ θα ήταν υπεύθυνο για όλα τα σχέδια υπερπήσεων και γενικά για τα θέματα που είχαν σχέση με τον εναέριο χώρο. Οι ειρηνευτικές συμφωνίες έδωσαν τον πολιτικό έλεγχο της ΚΦΟΡ στο ΝΑΤΟ και οι ρώσικες δυνάμεις έπρεπε να λογοδοτούν σε αυτό. Τελικά, οι Ρώσοι συνεργάστηκαν με τη νατο-οδηγούμενη επιχείρηση με μία, όμως, μικρή στρατιωτική ανεξαρτησία.

Μέχρι τις 17 Ιουνίου περισσότεροι από 1000 πρόσφυγες την ώρα επέστρεφαν στην επαρχία του Κοσόβου. Τον πρώτο μήνα μετά την άφιξη των νατοϊκών δυνάμεων, περίπου 600.000 Αλβανοί Κοσοβάροι επέστρεψαν στα σπίτια τους. Μέχρι το Νοέμβριο του 1999 σχεδόν όλοι οι πρόσφυγες είχαν επιστρέψει.

²³ Βλ. Παράρτημα 8, AGREEMENT ON RUSSIAN PARTICIPATION IN KFOR, σελ. 129

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Τζιαμπήρης Α., “Book Review”, Southeast European and Black Sea Studies, Vol. 1, No. 2, May 2001, pp. 152-158.

Tziampiris A., “Progress or return? Collective security, humanitarian intervention and the Kosovo conflict”, Southeast European and Black Sea Studies, Vol. 2, Issue 3 September 2002 , pages 95 – 114.

Τζιαμπήρης Α., 2006, “KOSOVO’s ENDGAME: Sovereignty and Stability in the Western Balkans”, Defence Analyses Institute (IAA), Athens.

Χριστοδουλίδης Θ. – Μπουραντώνης Δ. – Ελληνική Εταιρία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων 1998, «Ο ΟΗΕ στο κατώφλι της μεταψυχροπολεμικής εποχής», Ι. Σιδέρης, Αθήνα, σελ. 175-186, 227-233.

Φούσκας Β., 2003, «Αυτοκρατορία και πόλεμος. Η κρίση της υψηλής αμερικανικής στρατηγικής τον 21ο αιώνα», Ποιότητα, Αθήνα.

Φούσκας Β., 2003, «Ζώνες Πολέμου. Η αμερικανική εξωτερική πολιτική στα Βαλκάνια και στην ευρύτερη Μέση Ανατολή», Ποιότητα, Αθήνα.

Τζιαμπήρης Α., “Kosovo’s Future Sovereignty: A Role for the European Union”, Southeast European and Black Sea Studies, Vol. 5, No. 2, May 2005, pp. 285-299.

Norris J. 2005, “Collision Course – NATO, Russia and Kosovo”, Praeger, USA.

Λυμπερόπουλος Κ. 2006, «Διεθνείς Σχέσεις – Η Αγγλοσαξονική Σκέψη», Παπαζήσης, Αθήνα, σελ. 61-62.

Αρβανιτόπουλος Κ. 2000, «Η αμερικανική εξωτερική πολιτική μετά τον ψυχρό πόλεμο», Ποιότητα, Αθήνα, σελ. 63-67.

Judah T. 2008, “Kosovo What Everyone Needs to Know”, Oxford University Press, USA, pp. 75-92.

Latawski P – Smith M.A. 2003, “The Kosovo crisis and the evolution of post-Cold War European security”, Manchester University Press, USA, pp. 92-119.

Παπασωτηρίου Χ. 2002, «Αμερικανικό πολιτικό σύστημα και εξωτερική πολιτική: 1945-2002», Ποιότητα, Αθήνα, σελ. 389-401.

Παπασωτηρίου Χ. 1994, «Τα Βαλκάνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου», Βιβλιοθήκη Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων, Αθήνα, σελ. 51-55, 76-79, 87-92, 95-96, 159-160.

Ullman R.H. 1996, “The World and Yugoslavia’s Wars”, Council on Foreign Relations Books, New York, “Chapter 7: Dangerous Liaisons: Moscow, the Former Yugoslavia and the West”, pp. 182-197.

Yeltsin B. 2000, “Midnight Diaries”, Public Affairs, New York, “The Kosovo Crisis”, pp. 255-266.

Levitin O. 2000, “Inside Moscow’s Kosovo Muddle”, Survival, Vol.42, No.1, pp.130-140.

Βερέμης Θ. 2001, «Πολιτισμός και Πολιτική», Ι. Σιδέρης, Αθήνα, «Η Ρωσία και το ΝΑΤΟ», σελ. 84-87.

Krausz T. 26 Απριλίου 1999, «Οι αιτίες της επίθεσης του NATO εναντίον της Γιουγκοσλαβίας», *Nepszabadsag* ουγγρική εφημερίδα.

Baylis and Smith 2005, "The Globalization of World Politics: Case Study: The 1999 Kosovo Crisis", Oxford University Press, USA.

Malcolm N. 1999, "Kosovo: A Short History", New York University Press, USA.

Βερέμης Α. Μ. - Κωφός Ε 1998, "Kosovo: Avoiding another Balkan war", ΕΛΙΑΜΕΠ, Αθήνα.

Judah T. 2009, "The Serbs: History, Myth and the Destruction of Yugoslavia", Yale University Press, USA, "Kosovo after the death of Tito: 1981-1997", pp. 334-356.

Christian D., 1998, "A History of Russia, Central Asia and Mongolia", Blackwell Publishing.

Krieger H., 2001, "The Kosovo conflict and International Law: an analytical documentation 1974-1999", University Press Cambridge.

http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/kosovo_fact_files/default.stm

<http://www.cnn.com/WORLD/europe/9906/10/kosovo.milosevic/>
Milosevic proclaims victory with end to Kosovo conflict, June 10, 1999 From *Correspondent Walter Rodgers*

<http://www.cnn.com/WORLD/europe/9904/10/kosovo.russia.diplomacy.01/>
Correspondents Jill Dougherty and Betsy Aaron and Reuters, "Yeltsin warns of possible world war over Kosovo" April 10, 1999

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm
NATO's role in Kosovo

http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/newsbriefs/setimes/newsbriefs/2007/06/29/nb-07

http://www.pbs.org/newshour/bb/europe/jan-june99/un-russia_6-23.html
June 23 1999

<http://www.hoover.org/publications/policyreview/51403357.html>
A Realistic Reset with Russia By James M. Goldgeier Policy Review No. 156, August & September 2009 Hoover Institution Stanford University

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/674056.stm> Behind the Kosovo crisis 12 March, 2000

<http://www.nato.int/kosovo/history.htm> NATO's role in Kosovo Historical Overview 12/3/1999

<http://www.kosovo.net/judah2.html> Kosovo: Peace Now
by Tim Judah The New York Review of Books
August 12, 1999 VOLUME 46, NUMBER 13

http://www.fco.gov.uk/resources/en/pdf/pdf5/fco_pdf_kosovochnology
FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE, LONDON, JUNE 1999
RESEARCH & ANALYTICAL PAPERS

KOSOVO CHRONOLOGY: 1997 TO THE END
OF THE CONFLICT
Central European & Eastern Adriatic Research Group

http://www.state.gov/www/regions/eur/kosovo_hp.html State Department USA

http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/kosovo_fact_files/default.stm Kosovo Fact Files

<http://www.panorama.ru/works/oe/yeltsine.html>
Political Parties and their leaders. Russian Presidential Candidates

<http://www.guardian.co.uk/world/1999/jul/18/balkans8> Milosevic and Operation
Horseshoe By Peter Beaumont and Patrick Wintour The Observer, 18 July 1999
Article history

<http://www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/cm199900/cmselect/cmfaff/28/2811.htm> KOSOVO: THE MILITARY
CAMPAIGN June 2000

<http://www.slobodan-milosevic.org/speech-interview.htm>

<http://www.nato.int/issues/nato-russia/topic.html> NATO's relations with Russia

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΔΡΩΝΤΩΝ

3.1 ΗΠΑ - ΝΑΤΟ

Η περίοδος της μεταψυχροπολεμικής εποχής αποτελεί κομβικό σημείο για τη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής.

Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, η Αμερική επαναπροσδιόρισε τα συμφέροντά της και υιοθέτησε μια νέα πολιτική για την εξυπηρέτησή τους.

Ο έλεγχος της Ευρασίας και των Βαλκανίων τοποθετήθηκαν στην κορυφή της πυραμίδας των γεωπολιτικών συμφερόντων της. Αφενός, γιατί κυριαρχούσε η αντίληψη ότι όποια δύναμη μπορούσε να ελέγξει την Ευρασία θα έλεγχε και τον κόσμο ολόκληρο και αφετέρου γιατί, αν αποκτούσαν τον έλεγχο των Βαλκανίων θα δημιουργούσαν μία νέα εναλλακτική ενεργειακή πύλη της Δύσης. Γι' αυτό και η πολιτική των ΗΠΑ επικεντρώθηκε στην αποτροπή της ανάδυσης οποιασδήποτε εχθρικής ηγεμονικής δύναμης στην Ευρασία ή εχθρικής δύναμης με αντι-δυτικά και αντι-αμερικανικά φρονήματα. Προκειμένου, λοιπόν, να διασφαλιστεί η ισορροπία ισχύος, ακολούθησε μία πολιτική σύμφωνα με την οποία θα εμπλέκονταν μόνο σε περιπτώσεις όπου θα διακυβεύονταν τα ζωτικά τους συμφέροντα, δηλαδή μία πολιτική επιλεκτικού παρεμβατισμού, όπως την αποκαλούν οι ρεαλιστές²⁴.

Αφορμή για την εφαρμογή της νέας εξωτερικής πολιτικής αποτέλεσε η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης. Η κατάρρευση της ηγεμονικής αυτής δύναμης προκάλεσε ένα αρκετά μεγάλο γεωπολιτικό κενό, που η Αμερική επιθυμούσε να καλύψει εγκαίρως.

Σκοπός τους ήταν πλέον μία νέα οργάνωση της διεθνούς κοινωνίας, με βάση το ΝΑΤΟ και σύμφωνα πάντα με τους συσχετισμούς δυνάμεων.

Λόγω της αδυναμίας τους να εμποδίσουν το σχηματισμό μίας ενιαίας Ευρώπης, θεωρούσαν ότι προκειμένου να κάνουν αισθητή την παρουσία τους στον ευρωπαϊκό χώρο, εφαρμόζοντας τη νέα πολιτική τους, έπρεπε να απαλλαγούν από το τελευταίο προπύργιο του παλαιού κόσμου, τη Γιουγκοσλαβία.

²⁴ Παπασωτηρίου Χ., ό.π., σελ. 159-160.

Πιο συγκεκριμένα, η πολιτική που ακολουθήθηκε στα Βαλκάνια²⁵ στόχευε στην απομάκρυνση του μισητού για την Αμερική, Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, στη διάλυση των υπολειμμάτων της Γιουγκοσλαβίας και στο να δοθεί οριστική λύση στα προβλήματα του Μαυροβουνίου, της Βοσνίας, του Κοσόβου και των Σκοπίων, που έπλητταν τον βαλκανικό χώρο και προκαλούσαν προβλήματα ασφάλειας στην ευρύτερη Ευρώπη. Κινητήρια δύναμη για να επιτευχθούν τα παραπάνω ήταν η κρίση στο Κόσοβο.

Το Κόσοβο είναι ένα μικρό μέρος με λίγο πληθυσμό. Έχει ιδιαίτερη σημασία λόγω της γεωγραφικής του θέσης καθώς βρίσκεται στη μέση της Ευρώπης. Από κάθε πλευρά περιτοιχίζεται από κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του NATO, τα οποία θέλουν ειρήνη, ησυχία και καλούς και αξιόπιστους γείτονες. Αν εξελισσόταν σε μία μαύρη τρύπα στην Ευρώπη, το επακόλουθο θα ήταν μία ελεύθερη ζώνη εμπορίου για το οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία, κατάσταση που θα απέβαινε μοιραία στη διεθνή σκηνή²⁶.

Σύμφωνα με τις ΗΠΑ η κρίση στο Κόσοβο θα προκαλούσε μία σειρά από γεγονότα και αντιδράσεις που θα ήταν καθοριστικά για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους. Η επέμβασή τους θα λειτουργούσε ως υπενθύμιση στα ευρωπαϊκά κράτη της ισχύος της, θα οδηγούσε στο διαμελισμό της μικρής πλέον Γιουγκοσλαβίας και θα εξασθενούσε τη Σερβία. Συγχρόνως, θα συνέβαλε στην περιθωριοποίηση της Ρωσίας στην ανατολική Ευρώπη, καθώς η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης συνδέθηκε με την απώλεια ελέγχου που διατηρούσε η Μόσχα σε σημαντικές πηγές ενέργειας, στον εγκλωβισμό της ΕΕ με την παραχώρηση της ασφάλειάς της σε ένα διευρυμένο NATO και μέσω του NATO θα ακυρωνόταν στην πράξη ο ΟΗΕ. Τέλος και πάνω απ' όλα, θα μπορούσαν οι ΗΠΑ να εγκαταστήσουν μία αμερικανική στρατιωτική βάση, δημιουργώντας μία βάση-οπισθοφυλακή στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Απώτερος σκοπός ήταν η εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος στρατηγικού ελέγχου επί των βαλκανικών χωρών με επίκεντρο το NATO,

25 <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/674056.stm> Behind the Kosovo crisis, 12 March, 2000.
<http://www.nato.int/kosovo/history.htm> NATO's role in Kosovo Historical Overview 12/3/1999.
<http://www.kosovo.net/judah2.html> Kosovo: Peace Now
by Tim Judah The New York Review of Books
August 12, 1999, Volume 46, Number 13.
http://www.state.gov/www/regions/eur/kosovo_hp.html State Department USA .
http://news.bbc.co.uk/2/hi/english/static/kosovo_fact_files/default.stm Kosovo Fact Files.
<http://www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/cm199900/cmselect/cmfaff/28/2811.htm> KOSOVO: THE MILITARY CAMPAIGN June 2000.

²⁶ Judah T. 2008, "Kosovo What Everyone Needs to Know", Oxford University Press, USA, pp. xiii-xix.

με την ΕΕ να συμμετέχει μόνο στον οικονομικό τομέα και τη Ρωσία να μην έχει κανένα ρόλο. Η υποταγή της περιοχής ήταν η πραγματική επιδίωξη και όχι η ανόρθωσή της.

Οι παραπάνω λόγοι οδήγησαν τις ΗΠΑ στην απόφαση τους να επιτεθούν εναντίον των Σέρβων στο Κόσοβο. Η απόφαση δε να μη διαλυθεί το ΝΑΤΟ με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, όπως προβλεπόταν από το καταστατικό του, αποσκοπούσε στην εκπλήρωση των παραπάνω στόχων, θεωρώντας ότι θα αποτελούσε ταυτόχρονα σημαντικό στοιχείο για τη διαμόρφωση της πολιτικής στη μεταψυχροπολεμική εποχή.

Η ανάμειξη του ΝΑΤΟ να χρησιμοποιήσει στρατιωτική δύναμη εναντίον της κυβέρνησης του Μιλόσεβιτς στο Κόσοβο, ύστερα από πρωτοβουλία των ΗΠΑ, αποτελεί την πιο αντιφατική πράξη ανάμειξης της Συμμαχίας στη νοτιοανατολική Ευρώπη μετά τον Ψυχρό πόλεμο και μετά από πενήντα χρόνια ειρήνης.

Οι αρχηγοί του ΝΑΤΟ δήλωσαν ότι ίσως είναι ο πρώτος πόλεμος που δεν γίνεται στο όνομα εξυπηρέτησης συμφερόντων, αλλά γίνεται στο όνομα συγκεκριμένων αρχών και αξιών. Το Κόσοβο δεν έχει κοιτάσματα πετρελαίου, κανένα μέλος της Συμμαχίας δεν έχει εδαφικά ενδιαφέροντα και ο Μιλόσεβιτς δεν απειλεί την εδαφική ακεραιότητα ή άλλου είδους ακεραιότητα κανενός κράτους της Συμμαχίας. Γίνεται αποκλειστικά στο όνομα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που πρέπει να υπερισχύουν των κρατικών.

Το καλοκαίρι του 1998 όταν ο Μιλόσεβιτς έδωσε τα πρώτα δείγματα του στόχου της πολιτικής του, που ήταν η εθνοκάθαρση, μέσω μιας μεγάλης σε κλίμακα στρατιωτικής επιχείρησης αντεπίθεσης, η αμερικανική πολιτική αναγκάστηκε να αλλάξει πορεία. Μέσω του ΝΑΤΟ προέβησαν σε στρατιωτική δράση, διότι έκριναν ότι όλες οι άλλες οδοί για την επίλυση του προβλήματος, όπως διαπραγματεύσεις, πολιτικές λύσεις, απέβησαν άκαρπες. Η μόνη εναλλακτική, λοιπόν, ήταν η χρήση στρατιωτικής δύναμης, όχι για να εξαπολύσουν πόλεμο εναντίον της Γιουγκοσλαβίας, αλλά προκειμένου να αποφευχθεί μια ανθρωπιστική καταστροφή και για να μην εμπλακούν και άλλες βαλκανικές χώρες, μεταξύ των οποίων οι φίλες νατοϊκές Ελλάδα και Τουρκία. Απώτερος σκοπός της Συμμαχίας ήταν η υποστήριξη των πολιτικών στόχων της διεθνούς κοινωνίας.

Πιο συγκεκριμένα, στα πλαίσια της αποτροπής αποσταθεροποίησης της περιοχής, η δημιουργία ενός ειρηνικού, πολυεθνικού και δημοκρατικού Κοσόβου, όπου όλοι οι πολίτες του να ζουν με ασφάλεια και να απολαμβάνουν σε ίσες βάσεις τα παγκόσμια ανθρωπίνια δικαιώματα και ελευθερίες, ήταν το ζητούμενο.

Στην ουσία η Νατοϊκή επιδρομή δεν χαρακτηρίζεται ως πόλεμος ή περιορισμένος πόλεμος, αλλά ως επέμβαση. Η νομιμότητα της νατοϊκής επιδρομής πήγαζε από προηγούμενες αποφάσεις του ΣΑ του ΟΗΕ²⁷.

Το γεγονός ότι ξεκίνησε την αεροπορική εκστρατεία χωρίς την έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΕ, δικαιολογείται από την πλευρά των νατοϊκών αρχηγών στο ότι αυτός είναι ο ρόλος του ΝΑΤΟ στα πλαίσια της διατήρησης της Συμφωνίας Ντέιτον για τη Βοσνία και ότι η Συμφωνία Χόλμπρουκ κατέληξε με απειλή εναέριας επιδρομής.

Επιπλέον, στήριζαν τη νομιμότητα της πράξης τους στο κεφάλαιο 7 του Χάρτη των ΗΕ²⁸ για την αποτροπή μιας ανθρωπιστικής καταστροφής και την παύση του πολέμου.

Όμως, σύμφωνα με προσχέδιο που κατέθεσε η Ρωσία, μια τέτοιου είδους μονομερής χρήση δύναμης αποτελεί κατάφωρη παραβίαση του Χάρτη των ΗΕ. Με βάση τον Χάρτη δεν επιτρέπονται στρατιωτικές επεμβάσεις σε άλλα αυτόνομα κράτη, εκτός από λίγες εξαιρέσεις, για τις οποίες πρέπει να υπάρχει η έγκριση του ΣΑ των ΗΕ. Επιπλέον, ο βομβαρδισμός παραβιάζει το καταστατικό του ΝΑΤΟ, σύμφωνα με το οποίο το ΝΑΤΟ κηρύσσει πόλεμο, όταν ένα κράτος μέλος του δεχθεί επίθεση και αντιβαίνει στο 1^ο άρθρο του καταστατικού, όπου δηλώνεται ότι η Συμμαχία δρα μέσα στα πλαίσια του ΟΗΕ.

Η Ρωσία, η Κίνα και Ναμίμπια ψήφισαν υπέρ, οι άλλες χώρες κατά. Η απουσία έγκρισης από το ΣΑ του ΟΗΕ οδήγησε στον ισχυρισμό ότι η μεσολάβηση αυτή υπονόμει το διεθνή νόμο.

Η κρίση στο Κόσοβο με την απρόκλητη επίθεση των ΗΠΑ κατά της Γιουγκοσλαβίας, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα των ακροτήτων στις οποίες καταλήγει η πολιτική ισχύς με την καταστρατήγηση του διεθνούς δικαίου και την κατάργηση κάθε έννοιας ηθικής τάξεως. Το πρόσχημα ότι η ολοκληρωτική καταστροφή μιας χώρας και η καταδίκη ενός λαού έγινε για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Κόσοβο, δεν απαλλάσσει τις ΗΠΑ και τους εξ ανάγκης υπάκουους συμμάχους από την ευθύνη της χρήσεως βίας χωρίς τη διεθνή νομιμοποίηση του επιφορτισμένου με την τήρηση του Διεθνούς Δικαίου Οργανισμού των ΗΕ. Από τη στιγμή που ένα κράτος αποφασίζει μόνο του, επειδή είναι ισχυρό, τι είναι δίκαιο και τι άδικο και χρησιμοποιεί

27 Krieger H.,2001, "The Kosovo conflict and International Law: an analytical documentation 1974-1999", University Press Cambridge

28 Βλ. Παράρτημα 9, Κεφάλαιο 7 Χάρτη ΗΕ, σελ. 135

την ισχύ του επιλεκτικά, η διεθνής κοινωνία έχει όλα τα χαρακτηριστικά της αναρχίας, όπου επικρατεί η αντίληψη ότι το δίκαιο είναι το συμφέρον του ισχυρότερου.

Πεπεισμένες οι ΗΠΑ ότι το εθνικό τους συμφέρον εξυπηρετείται καλύτερα από την εδραίωση της ισχύος τους, προώθησαν χωρίς δισταγμό ρεαλιστικές πολιτικές καλυπτόμενες από έναν ιδεαλιστικό μανδύα, προβάλλοντας την ιδέα ότι ενεργούσαν εν ονόματι υψηλών αξιών, όπως η δημοκρατία και η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αυτό ήταν το άλλοθι τους για τη μεγιστοποίηση και εδραίωση της ισχύος τους στη γηραιά ήπειρο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Χριστοδουλίδης Θ. – Μπουραντώνης Δ. – Ελληνική Εταιρία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων 1998, «Ο ΟΗΕ στο κατώφλι της μεταψυχροπολεμικής εποχής», Ι. Σιδέρης, Αθήνα, σελ. 175-186, 227-233.

Αρβανιτόπουλος Κ. 2000, «Η αμερικανική εξωτερική πολιτική μετά τον ψυχρό πόλεμο», Ποιότητα, Αθήνα, σελ. 61-62.

Λυμπερόπουλος Κ. 2006, «Διεθνείς Σχέσεις – Η Αγγλοσαξονική Σκέψη», Παπαζήσης, Αθήνα, σελ. 63-67.

Παπασωτηρίου Χ. 2002, «Αμερικανικό πολιτικό σύστημα και εξωτερική πολιτική: 1945-2002», Ποιότητα, Αθήνα, σελ. 389-401.

Ullman R.H. 1996, "The World and Yugoslavia's Wars", Council on Foreign Relations Books, New York, "Chapter 7: Dangerous Liaisons: Moscow, the Former Yugoslavia and the West", pp. 182-197.

Latawski P – Smith M.A. 2003, "The Kosovo crisis and the evolution of post-Cold War European security", Manchester University Press, USA, pp. 11-16, 39-65.

Παπασωτηρίου Χ. 1994, «Τα Βαλκάνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου», Βιβλιοθήκη Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων, Αθήνα, σελ. 51-55, 95-96, 159-160.

Krausz T. 26 Απριλίου 1999, «Οι αιτίες της επίθεσης του NATO εναντίον της Γιουγκοσλαβίας», Nepszabadsag ουγγρική εφημερίδα.

Baylis and Smith 2005, "The Globalization of World Politics: Case Study: The 1999 Kosovo Crisis", Oxford University Press, USA.

Malcolm N. 1999, "Kosovo: A Short History", New York University Press, USA.

Βερέμης Α. Μ. - Κωφός Ε 1998, "Kosovo: Avoiding another Balkan war", ΕΛΙΑΜΕΠ, Αθήνα.

Φούσκας Β., 2003, «Ζώνες Πολέμου. Η αμερικανική εξωτερική πολιτική στα Βαλκάνια και στην ευρύτερη Μέση Ανατολή», Ποιότητα, Αθήνα.

Mearsheimer J., 2006, «Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων», Ποιότητα, Αθήνα.

Krieger H., 2001, "The Kosovo conflict and International Law: an analytical documentation 1974-1999", University Press Cambridge

http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/kosovo_fact_files/default.stm

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm
NATO's role in Kosovo

http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/newsbriefs/setimes/newsbriefs/2007/06/29/nb-07

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/674056.stm> Behind the Kosovo crisis, 12 March, 2000.

<http://www.nato.int/kosovo/history.htm> NATO's role in Kosovo Historical Overview 12/3/1999.

<http://www.kosovo.net/judah2.html> Kosovo: Peace Now
by Tim Judah The New York Review of Books
August 12, 1999, Volume 46, Number 13.

http://www.state.gov/www/regions/eur/kosovo_hp.html State Department USA .

<http://www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/cm199900/cmselect/cmcaff/28/2811.htm> KOSOVO: THE MILITARY CAMPAIGN June 2000.

http://www.state.gov/www/regions/eur/kosovo_hp.html State Department USA .

THE MILITARY CAMPAIGN

3.2 Σερβία

Προκειμένου να κατανοηθούν τα βαθύτερα αίτια της επιμονής των Σέρβων να προσαρτήσουν την επαρχία του Κοσόβου στο κράτος τους, κρίνεται σκόπιμο να γίνει μία σύντομη ιστορική αναδρομή επί της ουσίας.

Το Νοέμβριο του 1989 ο Πρόεδρος της Σερβίας Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς²⁹ σε λόγο του στο Βελιγράδι τόνισε ότι: «Κάθε έθνος έχει μία αγάπη που ζεσταίνει την καρδιά του. Για τη Σερβία είναι το Κόσοβο. Γι' αυτό το Κόσοβο πρέπει να παραμείνει στη Σερβία». Η φράση αυτή υποδηλώνει ότι το Κόσοβο θεωρούταν ανέκαθεν σημείο κλειδί στην εθνική κληρονομιά των Σέρβων και η σημασία του χρονολογείται αιώνες πριν.

Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα το Κόσοβο αποτελούσε το γεωγραφικό, πολιτικό και πολιτιστικό κέντρο του σερβικού βασιλείου και αργότερα κατά το 19^ο αι. τον πυρήνα του σερβικού κράτους. (Γι' αυτό το λόγο και η περιοχή μετονομάστηκε σε «Παλαιά Σερβία»). Η κατάσταση, όμως, δεν ήταν πάντα η ίδια.

Ιστορικά, κάποιες φορές το Κόσοβο αποτελούσε μέρος της Σερβίας και άλλες φορές όχι. Χαρακτηριστικά, το 1912 οι Σέρβοι το πήρανε από τους Οθωμανούς, το 1915 το χάσανε και το ανακτήσανε το 1918. Το 1918, όμως, η Σερβία έπαψε να υφίσταται ως το κράτος που όλοι γνώριζαν, γιατί μαζί με την Κροατία και τη Σλοβενία συνενώθηκαν και ανακηρύχθηκαν σε Γιουγκοσλαβία. Από τον πόλεμο της Γιουγκοσλαβίας (πλέον αποτελούμενη από 6 δημοκρατίες) η Σερβία που ήταν το μεγαλύτερο κράτος θα έπαιρνε το Κόσοβο ως επαρχία του. Οι Σέρβοι υποστήριζαν ότι το Κόσοβο έπρεπε να παραμείνει στη Σερβία, γιατί ήταν ανέκαθεν νομικά αναγνωρισμένο ως μέρος της και ιστορικά σερβικό³⁰.

Με σκοπό να αποδείξουν την «αυθεντική καταγωγή» του Κοσόβου, επισήμαναν ότι η πλειοψηφία των τοπωνυμιών στο Κόσοβο, ακόμα και το ίδιο το όνομά του έχουν σλαβικές ρίζες. Το ίδιο ισχύει και για τις εκκλησίες και τα μοναστήρια, καθώς και από τα σέρβικα επικά ποιήματα, που διατήρησαν το Κόσοβο στην ιστορία. Τα πάντα αποδεικνύουν ότι η περιοχή αποτελεί κληρονομιά της Δυναστείας των Νεμαντζίκ³¹.

²⁹ <http://www.nato.int/kosovo/history.htm> NATO's role in Kosovo Historical Overview 12/3/1999
<http://www.slobodan-milosevic.org/speech-interview.htm>

³⁰ Judah T. ό.π, pp. 12-17.

³¹ Judah T. ό.π, pp. 19.

Όμως, δεν μπορεί να γίνεται λόγος για το Κόσοβο χωρίς να αναφέρονται οι Αλβανοί. Για τους Αλβανούς Κοσοβάρους το Κόσοβο κατέχει εξέχουσα θέση, κυρίως στην ανάπτυξη του αλβανικού εθνικισμού.

Ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες της διαμάχης μεταξύ Αλβανών και Σέρβων του Κοσόβου είναι το ποσοστό πληθυσμού που καταλαμβάνουν αντίστοιχα στην περιοχή. Είναι γεγονός ότι ο αλβανικός πληθυσμός υπερέχει έναντι του σερβικού, εδώ και πολλές δεκαετίες και αυτό είναι και το κυριότερο επιχείρημα των Αλβανών, αφού θεωρούν ότι είναι ο αρχαιότερος λαός και διατηρούν το δικαίωμα του αυτοχθονισμού.

Αντίθετα, οι Σέρβοι υποστηρίζουν ότι μπορεί να υπήρχαν μερικοί Αλβανοί στο Κόσοβο κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, αλλά η πλειοψηφία ήταν Σέρβοι και το Κόσοβο ήταν το κέντρο του μεσαιωνικού τους βασιλείου.

Η κατάσταση αυτή άλλαξε αναγκαστικά κατά τη διάρκεια του 17^{ου} αι., όπου μεγάλο μέρος του σερβικού πληθυσμού εγκατέλειψε την περιοχή υπό την πίεση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, με συνέπεια τον επόμενο αιώνα να παρατηρηθεί μεγάλο κύμα μετανάστευσης στην περιοχή από τους Αλβανούς.

Από τον 19ο αι. και μετά τα ανταγωνιστικά εθνικά κινήματα των Σέρβων και των Αλβανών κατοίκων της περιοχής ήταν τα στοιχεία που σχημάτισαν την ιστορία του Κοσόβου. Ο αυξανόμενος αλβανικός εθνικισμός και αυτονομισμός οδήγησαν στην ανάπτυξη εθνικών εντάσεων μεταξύ Σέρβων και Αλβανών.

Με την διακήρυξη, όμως, της ανεξαρτησίας του Κοσόβου το 1998, οι Αλβανοί πίστευαν ότι θα σήμανε το τέλος της διαμάχης.

Αντίθετα, η διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσόβου και η επακόλουθη αναγνώρισή του από τα Ηνωμένα Έθνη και τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, ήταν τραυματική για τη Σερβία.

Είναι γεγονός ότι από το 1990 και μετά, που η Γιουγκοσλαβία διένυε την πορεία προς τη διάλυσή της, η Σερβία ήρθε αντιμέτωπη με το χειρότερο εφιάλτη της, τη μείωση των συνόρων της. Πίστευε ότι, αν οι δημοκρατίες αποσχίζονταν με βάση τα εσωτερικά γιουγκοσλαβικά σύνορα, τότε μεγάλα τμήματα Σέρβων θα έμεναν εκτός του πατρίου εδάφους. Προκειμένου να αποφευχθεί αυτό, η Σερβία χάραξε μία δυναμική πολιτική που εστίαζε στην απόσχιση των Σέρβων της Κροατίας και στην ενσωμάτωσή τους στη Σερβία. Τα σχέδια της ωστόσο πάγωσαν με τη νίκη των αποσχιστικών κομμάτων της

Σλοβενίας και της Κροατίας και ως αντίδραση και με σκοπό να μην αποδεχτούν την απόφαση της ΕΚ περί αναγνώρισης των, ο Μιλόσεβιτς κατέφυγε στον ΟΗΕ.³² Η ενέργεια αυτή αποδείχτηκε συμφέρουσα καθώς από τη μία βελτίωσε την εικόνα της Σερβίας στη διεθνή σκηνή, αποδεχόμενη την ανακωχή και την ύπαρξη κυανόκρανων, και από την άλλη αποτέλεσε εμπόδιο στην Κροατία να ανακτήσει τις χαμένες περιοχές της με τη βία. Τα πάντα όμως ανατράπηκαν με το ξέσπασμα του Βοσνιακού Πολέμου και εν συνεχεία με την κλιμάκωση της έντασης στο Κόσοβο.

Μια όλο και περισσότερο δηλητηριώδης ατμόσφαιρα κυριαρχούσε στην περιοχή του Κοσόβου, που ξαναέφερε στο προσκήνιο το ζήτημα της αναλογίας. Ο Μιλόσεβιτς και η κυβέρνησή του υποστήριξαν ότι οι συνταγματικές αλλαγές ήταν αναγκαίες, για να προστατεύσουν το Κόσοβο ενάντια στην παρενόχληση από την αλβανική πλειοψηφία. Πράγματι, την παραμονή της διαμάχης του 1999, η σερβική μειονότητα εκτιμούταν ότι αποτελούσε μόνο το 10% του πληθυσμού.

Τότε και εφόσον ήταν πλέον σίγουρο ότι το ΝΑΤΟ θα επενέβαινε ούτως ή άλλως για την επίλυση του ζητήματος της περιοχής, ο Μιλόσεβιτς έβαλε σε λειτουργία ένα σχέδιο εθνοκάθαρσης. Εκμεταλλευόμενος τη φυγή των Αλβανών από το Κόσοβο, εξαιτίας του βομβαρδισμού, είχε σκοπό να απαλλαγεί από όσους περισσότερους Αλβανούς μπορούσε, κατάσχοντας τα νόμιμα έγγραφα τους για να καταστήσει αδύνατη την επιστροφή τους στην περιοχή μετά την παύση του πυρός. Η ενέργεια αυτή όμως, δεν γνώρισε την επιτυχία, διότι το ΝΑΤΟ έδρασε εγκαίρως φτιάχνοντας καταφύγια για τους μετανάστες στα σύνορα.

Στις 10 Ιουνίου 1999, όταν ο πόλεμος τελείωσε επίσημα και έπειτα από την έκδοση της απόφασης των ΗΕ, ο Μιλόσεβιτς δήλωσε ότι η Σερβία και η Γιουγκοσλαβία πέτυχαν μία εκπληκτική νίκη. Παρόλα αυτά, περίπου 850.000 Αλβανοί, εγκατέλειψαν τα σπίτια τους και ήταν άγνωστο πόσοι θα κατόρθωναν να ξαναγυρίσουν.

³² <http://www.nato.int/kosovo/history.htm> NATO's role in Kosovo Historical Overview 12/3/1999
<http://www.slobodan-milosevic.org/speech-interview.htm>
http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/kosovo_fact_files/default.stm Kosovo Fact Files

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Baylis and Smith 2005, "The Globalization of World Politics: Case Study: The 1999 Kosovo Crisis", Oxford University Press, USA.

Judah T. 2009, "The Serbs: History, Myth and the Destruction of Yugoslavia", Yale University Press, USA, pp. 334-356.

Malcolm N. 1999, "Kosovo: A Short History", New York University Press, USA.

Ullman R.H. 1996, "The World and Yugoslavia's Wars", Council on Foreign Relations Books, New York.

Παπασωτηρίου Χ. 1994, «Τα Βαλκάνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου», Βιβλιοθήκη Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων, Αθήνα, σελ. 87-92, 95-96.

Judah T. 2008, "Kosovo What Everyone Needs to Know", Oxford University Press, USA, pp. 12-54.

Latawski P – Smith M.A. 2003, "The Kosovo crisis and the evolution of post-Cold War European security", Manchester University Press, USA, pp. 6-9.

Norris J. 2005, "Collision Course – NATO, Russia and Kosovo", Praeger, USA, pp xix-xxv.

<http://www.cnn.com/WORLD/europe/9906/10/kosovo.milosevic/>
"Milosevic proclaims victory with end to Kosovo conflict" June 10, 1999 *From*
Correspondent Walter Rodgers

<http://www.nato.int/kosovo/history.htm> NATO's role in Kosovo Historical Overview
12/3/1999

<http://www.slobodan-milosevic.org/speech-interview.htm>

http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/kosovo_fact_files/default.stm Kosovo Fact Files

3.3 ΡΩΣΙΑ

Ιστορικά, η Ρωσία είχε πολύ στενές σχέσεις με τη Σερβία και την πρώην Γιουγκοσλαβία³³. Με την πάροδο του χρόνου μπορεί κανείς να παρατηρήσει σημαντικές συγγένειες, κυρίως όσον αφορά την πολιτική, τους πολιτικούς ηγέτες τους, τους πληθυσμούς πλειοψηφίας των σλαβικών εθνο-γλωσσικών ομάδων και τον ορθόδοξο χριστιανισμό.

Είναι γεγονός ότι και η Σοβιετική Ένωση και η Γιουγκοσλαβία ήταν οργανωμένες από κομμουνιστές αρχηγούς, σύμφωνα με μία συγκεκριμένη εθνικιστική πολιτική και με βάση τον κανόνα «διαίρει και βασίλευε» στον πληθυσμό. Γι' αυτό και οι δύο θέλουν να αποδεσμευτούν από το παρελθόν (παν-σλαβισμός) και να χαράξουν μια νέα πορεία πλησιέστερη στα δυτικά πρότυπα.

Ο εκδημοκρατισμός της εξωτερικής πολιτικής γίνεται πλέον η πρώτη τους προτεραιότητα, υπό τον όρο όμως, ότι δε θα αναγκαστούν να θυσιάσουν τον αυτοσεβασμό τους.

Εξαιτίας των παραπάνω ομοιοτήτων και ορισμένων άλλων παραγόντων, επικράτησε η αντίληψη στο εσωτερικό των χωρών ότι η σχέση που διατηρούν μεταξύ τους είναι πάνω απ' όλα μία σχέση αλληλεπίδρασης. Οτιδήποτε μπορούσε να ξεπεράσει η μία μπορούσε και η άλλη και οτιδήποτε δεν επιτρεπόταν στη μία από τη Δύση δε θα επιτρεπόταν και στην άλλη. Κυριαρχούσε ο φόβος ότι οποιεσδήποτε εξελίξεις στη μία θα είχε καταστροφικές συνέπειες για την άλλη.

Το πρόβλημα όμως είναι ότι τα στοιχεία αυτά δεν ισχύουν με απόλυτη ακρίβεια και στις δύο χώρες.

Τα γεγονότα απέδειξαν ότι η εντύπωση της Σερβίας ότι μπορεί να ζητήσει βοήθεια από τη Ρωσία και αυτή να της τη δώσει οποιαδήποτε στιγμή, είναι λανθασμένη. Το πρόσχημα ότι εφόσον της παρείχε βοήθεια στο παρελθόν, ώστε να γίνει αυτόνομη από την οθωμανική αυτοκρατορία και να καθιερώσει το βασίλειο της Σερβίας το 19^ο αιώνα, μπορεί ανά πάσα στιγμή να το ξανακάνει, δεν ισχύει πια. Ο ρόλος, η θέση, το μέγεθος και η ισχύ της Ρωσίας δεν είναι ίδια με αυτά της Σερβίας στον κόσμο. Η Ρωσία έχει το

³³ Φούσκας Β., 2003, «Αυτοκρατορία και πόλεμος. Η κρίση της υψηλής αμερικανικής στρατηγικής τον 21ο αιώνα», Ποιότητα, Αθήνα.

Christian D., 1998, "A History of Russia, Central Asia and Mongolia", Blackwell Publishing.

δικαίωμα αρνησικυρίας στα ΗΕ, εξαιρετικά μεγάλη δύναμη στη περιοχή και την αστείρευτη επιθυμία να επιδείξει ότι είναι ακόμα μια μεγάλη δύναμη. Οπότε είναι ιδιαίτερα επιφυλακτική στη χορήγηση οποιασδήποτε βοήθειας, η οποία μπορεί να αποβεί μοιραία για το μέλλον της Ρωσίας στην ευρωπαϊκή και γενικότερα στη διεθνή σκηνή.³⁴

Εξάλλου, η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης οδήγησε στη ριζική αλλαγή της πολιτικής σκέψης, στον επαναπροσδιορισμό των συμφερόντων της και στη μετατόπιση της σφαίρας επιρροής της.

Η μετα-σοβιετική εποχή χαρακτηρίστηκε από την αβεβαιότητα της ρωσικής ταυτότητας, προκαλώντας το διχασμό του λαού. Συνέπεια ήταν η δράση όλων των τομέων της πολιτικής να επικεντρωθεί στον επαναπροσδιορισμό της.

Η ρωσική ηγεσία έδωσε έμφαση στα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής, προκειμένου να κάνει την επάνοδο της στη διεθνή σκηνή ως μία παραδοσιακή ρωσική, αυτοκρατορική, πολιτική, μεγάλη δύναμη. Αυτός ήταν και ο κυριότερος λόγος που επενέβη στις διαμάχες της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας (ΠΓΔ).

Πιο συγκεκριμένα, τρεις παράγοντες καθόρισαν την υιοθέτηση της νέας ρωσικής πολιτικής. Η επιθυμία της Μόσχας να εκμεταλλευτεί τους ιστορικούς πολιτιστικούς δεσμούς της, να γίνει ένας καλός διεθνής πολίτης στο μετα-ψυχροπολεμικό περιβάλλον και η ανάγκη να επαναπροβάλλει τη ρωσική ισχύ για να ενεργοποιήσει την τοπική πολιτική υποστήριξη και τη ρωσική επιρροή στην Ευρώπη και ευρύτερα.

Αρχικά, η προσέγγιση της Μόσχας στην κρίση της πρώην Γιουγκοσλαβίας εξέφρασε την επιθυμία της να χτίσει εγχώρια εξουσία και να προωθήσει τα γεωπολιτικά της συμφέροντα στο εξωτερικό.

Αργότερα, είδε τη διαμάχη ως ευκαιρία να δηλώσει την επιθυμία της να γίνει αποδεκτή ως καλός πολίτης στη διεθνή σκηνή, απλώς υποστηρίζοντας ότι η χρήση διπλωματικών μέσων είναι πάντα προτιμότερη από τη χρήση βίας, να διαχωρίσει την Ευρώπη από τις ΗΠΑ και να προβάλλει την ισχύ της.

Όσον αφορά στη ρωσική πολιτική για το Κόσοβο, αυτή εξελίχθηκε από πλήρη αμέλεια στις αρχές της δεκαετίας του 1990, σε απρόθυμη δέσμευση στις διεθνείς προσπάθειες

³⁴ Ullman R.H. 1996, "The World and Yugoslavia's Wars", Council on Foreign Relations Books, New York, pp. 183-189.

να κατευνάσει την κρίση στο δεύτερο μισό της δεκαετίας. Τελικά, την άνοιξη του 1999, η Μόσχα έφτασε στο χείλος μίας επικίνδυνης αντιπαράθεσης με τη Δύση.³⁵

Κατά τη διάρκεια της κρίσης του Κοσόβου, η Ρωσία ήταν απομονωμένη από το σύνολο της διεθνούς κοινότητας, καθώς προσπαθούσε να βρει την ισορροπία της μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης.

Αρχικά, η άρνηση της Μόσχας να συνεργαστεί με τους διεθνείς θεσμούς και οργανισμούς πηγάζει από την υπεροχή των κομμουνιστών στη Δούμα (Duma) (το χαμηλόβαθμο μέλος του Κοινοβουλίου), οι οποίοι ασκούσαν πίεση στο Γέλτσιν να ασκήσει πολιτική που θα εξυπηρετούσε το εθνικιστικό φρόνημα. Βλέποντας, όμως, ο Ρώσος Πρόεδρος ότι τέτοιου είδους εξωτερική πολιτική μείωνε τη σφαίρα επιρροής της χώρας στα μεταψυχροπολεμικά Βαλκάνια και παράλληλα δεν απέφερε καρπούς, ώστε να μπορέσει να βγει από την οικονομική κρίση που χτύπησε τη χώρα του το 1998, στράφηκε στη συνεργασία με το ΝΑΤΟ, τα ΗΕ και την ΚΦΟΡ.

Δεδομένου ότι η Ρωσία ήταν ο κατεξοχήν παραδοσιακός σύμμαχος των Σέρβων και κύριος υποστηρικτής του παν-σλαβισμού, έκανε τους δυτικούς να αμφισβητήσουν το ρόλο της στις όποιες διαπραγματεύσεις. Από την άλλη, η Ρωσία χωρίς να αρνηθεί ότι αποτελούσε το μόνο ίσως μέσο επικοινωνίας με το Βελιγράδι, υιοθέτησε μια πολιτική απομάκρυνσης από τη φιλοσερβική στάση και μια πολιτική ουδετερότητας. Ως μέλος της Ομάδας Επαφής ανέλαβε όχι μόνο ρόλο διαμεσολαβητή μεταξύ Σερβίας και Δύσης, αλλά και μοχλό θετικής πίεσης στην κυβέρνηση Μιλόσεβιτς, ώστε να προσέλθει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων με τους Αλβανούς του Κοσόβου. Αυτή η τακτική αποσκοπούσε στο να αποδείξει στους δυτικούς ηγέτες ότι η Ρωσία δεν έχει ρόλο παρατηρητή, αλλά έχει επωμιστεί με την ευθύνη επίλυσης του ζητήματος φέρνοντας σταδιακά τα επιθυμητά αποτελέσματα, που χωρίς τη βοήθεια της δε θα είχε πιθανότατα σημειωθεί καμία πρόοδος. Με αυτό τον τρόπο απέδειξε για άλλη μια φορά ότι παρά τις δυσκολίες συνεχίζει να έχει το γόητρο της «μεγάλης δύναμης», κερδίζοντας την εμπιστοσύνη, την εκτίμηση και το σεβασμό της Δύσης, και ότι έχει τη δύναμη να συμβάλλει στην εύρεση μιας δίκαιης και βιώσιμης λύσης. Το γεγονός ότι δεν ήθελε να

³⁵ Christian D., 1998, "A History of Russia, Central Asia and Mongolia", Blackwell Publishing.

<http://www.nato.int/kosovo/history.htm> NATO's role in Kosovo Historical Overview 12/3/1999

<http://www.slobodan-milosevic.org/speech-interview.htm>

<http://www.nato.int/issues/nato-russia/topic.html> NATO's relations with Russia

επιδεινώσει τις σχέσεις της με τη Δύση, δε σήμαινε ότι ήταν και διατεθειμένη να συμβάλλει στην εξέλιξη της επαρχίας του Κοσόβου σε παράγοντα αποσταθεροποίησης στη περιοχή των Βαλκανίων.

Θεωρούσε την περιοχή του Κοσόβου εξέχουσας σημασίας, καθώς διακυβεύονταν τα συμφέροντα πολλών βαλκανικών χωρών, και οποιαδήποτε ρήξη ανάμεσα τους θα οδηγούσε αναμφισβήτητα σε αστάθεια στην ευρύτερη Ευρώπη, επηρεάζοντας άμεσα την τύχη της Ρωσίας. Γι' αυτό το λόγο, όταν ενεπλάκη στις συζητήσεις για επίλυση του προβλήματος, έθεσε ως προτεραιότητα πως η λύση που θα αποφασιστεί θα πρέπει πάνω απ' όλα να διασφαλίζει τη σταθερότητα στην ευρύτερη περιοχή.

Όσον αφορά την ανεξαρτησία του Κοσόβου, είτε αυτή επιτευχθεί είτε όχι, τα ρωσικά συμφέροντα θα εξυπηρετούνταν. Ένα ανεξάρτητο Κόσοβο θα άνοιγε το δρόμο για να υποστηρίξει τους Σέρβους στις αξιώσεις τους για το βόρειο τρίγωνο και τα άλλα σερβικά εποικημένα περικόκλειστα εδάφη του Κοσόβου. Στους νομικούς όρους, εάν το Κόσοβο θα μπορούσε να γίνει ανεξάρτητο ενάντια στη θέληση της κυρίαρχης Σερβίας, η ίδια θέση θα πρέπει μετά να υιοθετηθεί στα περικόκλειστα εδάφη της μετα σοβιετικής Γεωργίας, στη διασπαστική Τρανσνιέστρια (Transdnestrria), στη Μολδαβία ή ακόμα και στην Κριμαία σε περίπτωση ουκρανικής αναχώρησης στη δύση.

Όμως, η κυβέρνηση Γέλτσιν δεν επιθυμούσε την ανεξαρτησία του, διότι η κρίση του Κοσόβου συνέπεσε χρονικά με τις ισχυρές πιέσεις που δεχόταν η Ρωσία για επίλυση της κατάστασης στην Τσετσενία. Μία ενδεχόμενη ανεξαρτητοποίηση του Κοσόβου θα αποτελούσε παράδειγμα προς μίμηση για άλλα αποσχιστικά κινήματα, εντός των εθνικών συνόρων της, κυρίως της Τσετσενίας και θα οδηγούσε τη χώρα σε πλήρη κατάρρευση. Γενικότερα, το Κόσοβο προσφέρει στη Ρωσία την ευκαιρία να υπερασπίσει τα εθνικά της συμφέροντα και τις γεωπολιτικές της επιδιώξεις από μία θέση νομιμότητας.

Πιο αναλυτικά, κατά τη διάρκεια του 1999 στο πόλεμο του Κοσόβου, ο Γέλτσιν εναντιώθηκε στη στρατιωτική καμπάνια εναντίον της Γιουγκοσλαβίας. Δεν έβρισκε καμία δικαιολογία για το θάνατο χιλιάδων αθώων ανθρώπων και παρόλο που δε συμπαθούσε καθόλου το Μιλόσεβιτς, γιατί τον θεωρούσε το μόνο υπαίτιο για την κρίση, πίστευε ότι η λύση βρισκόταν στη διπλωματία και στις διαπραγματεύσεις και όχι στα στρατιωτικά αντίποινα. Βέβαια, απείλησε με ρωσική στρατιωτική μεσολάβηση, αν το NATO εξαπέλυε ομάδες εδάφους, «Η Ρωσία δεν θα αναμιχθεί, εάν οι Αμερικανοί δεν μας ωθήσουν, είπε. (στοιχείο ρεαλισμού)», προειδοποιώντας για το ενδεχόμενο έναρξης παγκοσμίου πολέμου. Βέβαια, ο Γέλτσιν δεν επιθυμούσε την ένοπλη

επέμβαση από πλευράς Ρωσίας, διότι δεν είχαν τα οικονομικά μέσα να τη στηρίξουν. Όταν το 1998 η κυβέρνησή του πνίγηκε στα χρέη, σπέρνοντας τον πανικό στις αγορές, ξέσπασε πολιτική και οικονομική κρίση, που οδήγησε στην κατάρρευση του εθνικού τους νομίσματος, του ρουβλίου. Από εκείνη την περίοδο και έπειτα, η οικονομική ανάκαμψη της Ρωσίας αποτελούσε στην ουσία πρόκληση της ηγεσίας της. Πεπεισμένη η ρώσικη κυβέρνηση ότι δεν θα κατάφερνε από μόνη της να βγάλει τη χώρα από το οικονομικό αδιέξοδο και να ξαναγνωρίσει την πρόοδο, στράφηκε στην έμμεση βοήθεια των δυτικών κρατών, συμμετέχοντας προς τη τελική φάση, σε συνεργασία με τις ΗΠΑ και με άλλες χώρες μέλη του ΝΑΤΟ, στην επίλυση της κρίσης του Κοσόβου. Η τακτική αυτή θα ωφελούσε τα μακροπρόθεσμα σχέδια της.

Αντιθέτως, η Δούμα, που εξουσιαζόταν από κομμουνιστές και εθνικιστές, απαίτησε τη στρατιωτική υποστήριξη στη Γιουγκοσλαβία, σε αυτό το συντροφικό σλάβικο και ορθόδοξο χριστιανικό έθνος. Αλλά ο Γέλτσιν μίλησε για την ανάγκη για προσοχή και διπλωματία. Οι διαπραγματεύσεις με οποιονδήποτε τρόπο, ακόμα και ανεπιτυχείς, είναι καλύτερες από το βομβαρδισμό.

Επιπλέον, ο ρώσικος λαός, που δεν είχε ακόμα ανακάμψει από το Β΄ ΠΠ, είδε τον πόλεμο στο Κόσοβο ως απειλή για την ακεραιότητά του, και γι' αυτό ξεσηκώθηκε ενάντια σε οτιδήποτε δυτικό. Τα αντι-δυτικά και κυρίως τα αντιαμερικανικά συναισθήματα εκφράζονταν ολοένα και πιο έντονα στο εσωτερικό της Ρωσίας, με αποτέλεσμα ο Πρόεδρος Γέλτσιν να θεωρεί ότι όποιος πύραυλος χτυπάει τη Γιουγκοσλαβία, εμμέσως χτυπάει τη Ρωσία³⁶.

Συγχρόνως, επισήμανε τον κίνδυνο δημιουργίας μιας παγκόσμιας κρίσης δημοκρατικών αξιών, λέγοντας ότι «Δεν υπάρχει τίποτα πιο επικίνδυνο για την ανθρωπότητα από την ιδέα της χρήσης παγκόσμιας δύναμης ως αντίποινα εναντίον ενός μόνο κράτους»³⁷. Προκειμένου, λοιπόν, να αποφευχθεί η παγκόσμια ηγεμονία από μόνο μία δύναμη ή από ένα σύνολο κρατών, αντέδρασε έντονα σε οποιαδήποτε στρατιωτική ενέργεια του ΝΑΤΟ εναντίον της Γιουγκοσλαβίας, που την έβλεπε ως προσπάθεια του ΝΑΤΟ να επαναπροσδιορίσει το ρόλο του στη διεθνή σκηνή ως «παγκόσμιου αστυνόμου».

³⁶ Yeltsin B. ό.π., p. 259.

³⁷ Yeltsin B. ό.π., p. 255.

Την ίδια άποψη συμμερίζονταν και οι Γάλλοι, οι οποίοι δεν επιθυμούσαν μια μονοδιάστατη αντίληψη ενός μονοπολικού κόσμου, παρόλο που η Αμερική διέθετε τα μέσα και τη δύναμη να ασκήσει τέτοια πολιτική.

Ο Ρώσος Πρόεδρος ήταν της άποψης ότι η εθνικότητα και η χώρα του Μιλόσεβιτς ήταν δύο πράγματα ασήμαντα. Αυτό που προείχε ήταν η μοίρα της Ευρώπης και ολόκληρου του κόσμου.

Επιπλέον, δεν έδινε σημασία στο επιχείρημα του Προέδρου Κλίντον ότι ο Μιλόσεβιτς ήταν ο τελευταίος κομμουνιστής δικτάτορας και θα προσπαθούσε να καταστρέψει την ένωση Ρωσίας και Ευρώπης και θα κινούταν ενάντια στον δημοκρατισμό της ηπείρου, γιατί, αν ξεκινούσε ο βομβαρδισμός, ο λαός της Ρωσίας δεν θα σκεφτόταν καθόλου την Αμερική και το ΝΑΤΟ.

Όταν ξεκίνησε η εναέρια επιδρομή του ΝΑΤΟ στο Κόσοβο, χωρίς την έγκριση του ΣΑ των ΗΕ, προκάλεσε την αντίδραση της Ρωσίας και της Κίνας, που θεωρούσαν ότι η επέμβαση παραβίαζε τη γιουγκοσλαβική εθνική κυριαρχία και αυτονομία και απειλούσε το διεθνή νόμο και τη διεθνή τάξη.

Η Ρωσία ως αντίποινα έθεσε σε διαθεσιμότητα προσωρινά οποιαδήποτε συνεργασία στο πλαίσιο του μόνιμου Συμβουλίου ΝΑΤΟ-Ρωσίας (PJC). Σταμάτησε να συμμετέχει στις συζητήσεις στο πλαίσιο του Συμβουλίου Ευρω-ατλαντικής συνεργασίας, διέκοψε όλες τις διπλωματικές επαφές με το ΝΑΤΟ, προχωρώντας στην απέλαση όλων των εκπροσώπων της Συμμαχίας από τη ρωσική πρωτεύουσα (έδιωξε τους 2 αξιωματικούς επικοινωνίας του ΝΑΤΟ από την Μόσχα). Παράλληλα ζήτησε τη σύγκληση της Ομάδας Επαφής, με στόχο τον τερματισμό των επιθέσεων στη Σερβία.

Στη συνέχεια, για να κάνει πιο έντονη την αντίθεσή της στις αεροπορικές επιθέσεις, δήλωσε ότι επιθυμεί να γίνει μέλος της ρωσικής - λευκορωσικής ένωσης, η οποία ήταν μια χαλαρή πολιτική ένωση, με τη Γιουγκοσλαβία ως παρατηρητή στην κοινοβουλευτική συνέλευσή της και η οποία δεν μοιράζεται κανένα σύνορο με καμία χώρα.

Επιπροσθέτως, οι εξελίξεις στα τέλη Μαΐου ανάγκασαν τη Ρωσία να συμβιβαστεί με τις Νατοϊκές απαιτήσεις και να πιέσει το Βελιγράδι προς την ίδια κατεύθυνση. Εκτός από τη συμμετοχή του Τσερνομόρντιν, η απόλυση του Πριμακόφ τον Μάιο του 1999 από τη θέση του Πρωθυπουργού βοήθησε να ξεκαθαρίσει το τοπίο. Αυτή η αλλαγή είχε σημαντική επίδραση στην εξάντληση των γιουγκοσλαβικών αντοχών, μια και η Μόσχα ήταν στην ουσία το μοναδικό διπλωματικό και πολιτικό στήριγμα της ΟΔΓ. Η

συμμετοχή της οδήγησε στη σερβική υποχώρηση και στη διεθνή στρατιωτική παρουσία στο Κόσοβο (KFOR). Η συμμετοχή της Ρωσίας στην ΚΦΟΡ έγινε με την υπογραφή ξεχωριστής συμφωνίας στο Ελσίνκι.

Στο τέλος του πολέμου η Ρωσία δεν επέτρεψε να ηττηθεί από ηθικής πλευράς. Δεν διαχωρίστηκε. Δεν μπήκε στον πόλεμο. Αυτή η τελευταία πράξη ήταν σημάδι ηθικής νίκης εναντίον του μεγαλοπρεπούς NATO, όλης της Ευρώπης και ολόκληρου του κόσμου.

Πολλοί πιστεύουν ότι ο θυμός για τη στρατιωτική μεσολάβηση του NATO χρησιμοποιήθηκε από τις αρχές για να μεταφέρει την ευθύνη από τις δικές τους αποτυχίες στο Κόσοβο. Η ρωσική αντίδραση στην επίθεση είχε να κάνει πολύ λίγο με το Κόσοβο. Περισσότερο ήταν η εκδήλωση των αντι-NATO αισθημάτων και μία διέξοδος από όλες τις ταπεινώσεις και απογοητεύσεις της μετα-σοβιετικής περιόδου.

Εν κατακλείδι, το Κόσοβο αποτελεί το γεγονός που έφερε τη Ρωσία και το NATO σε αντίθετες παρατάξεις στο πλαίσιο μιας ένοπλης σύγκρουσης. Η Ρωσία δεν επενέβη με στρατιωτικά μέσα, λόγω της οικονομικής της αδυναμίας, αλλά περιορίσε την πολιτική υποστήριξή της στη Σερβία.

Όμως, η μη ένοπλη παρέμβασή της δεν αποτελεί εγγύηση να μην ξαναέρθουν αντιμέτωποι (NATO και Ρωσία) σε κάποια άλλη περιφερειακή κρίση.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Norris J. 2005, "Collision Course – NATO, Russia and Kosovo", Praeger, USA.
- Τζιαμπήρης Α., "Book Review", Southeast European and Black Sea Studies, Vol. 1, No. 2, May 2001, pp. 152-158.
- Tziampiris A., "Progress or return? Collective security, humanitarian intervention and the Kosovo conflict", Southeast European and Black Sea Studies, Vol. 2, Issue 3 September 2002 , pages 95 – 114.
- Τζιαμπήρης Α., 2006, "KOSOVO's ENDGAME: Sovereignty and Stability in the Western Balkans", Defence Analyses Institute (IAA), Athens.
- Χριστοδουλίδης Θ. – Μπουραντώνης Δ. – Ελληνική Εταιρία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων 1998, «Ο ΟΗΕ στο κατώφλι της μεταψυχροπολεμικής εποχής», Ι. Σιδέρης, Αθήνα, σελ. 175-186, 227-233.
- Φούσκας Β., 2003, «Αυτοκρατορία και πόλεμος. Η κρίση της υψηλής αμερικανικής στρατηγικής τον 21ο αιώνα», Ποιότητα, Αθήνα.
- Φούσκας Β., 2003, «Ζώνες Πολέμου. Η αμερικανική εξωτερική πολιτική στα Βαλκάνια και στην ευρύτερη Μέση Ανατολή», Ποιότητα, Αθήνα.
- Τζιαμπήρης Α., "Kosovo's Future Sovereignty: A Role for the European Union", Southeast European and Black Sea Studies, Vol. 5, No. 2, May 2005, pp. 285-299.
- Βερέμης Θ. 2001, «Πολιτισμός και Πολιτική», Ι. Σιδέρης, Αθήνα, σελ. 84-87.
- Παπασωτηρίου Χ. 1994, «Τα Βαλκάνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου», Βιβλιοθήκη Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων, Αθήνα, σελ. 76-79, 159-160.
- Alexandrova Arbatova N. 2001, "European Security after the Kosovo Crisis: The Role of Russia", Southeast European and Black Sea Studies, Vol.1, No.2, pp.64-78.
- Levitin O. 2000, "Inside Moscow's Kosovo Muddle", Survival, Vol.42, No.1, pp.130-140.
- Ullman R.H. 1996, "The World and Yugoslavia's Wars", Council on Foreign Relations Books, New York, pp. 182-197.
- Yeltsin B. 2000, "Midnight Diaries", Public Affairs, New York, pp. 255-266.
- Cohen A. 2005, "Putin's Crisis: Dealing with Russia's Political Upheaval", Journal of Middle Eastern Geopolitics, Year 1, Vol. 1, No. 1, pp.19-23.
- Colin G. 2004, " Russian Foreign Policy Discourse during the Kosovo Crisis: Internal Struggles and the Political Imaginaire", Questions de Recherche / Research in Question, N° 12, Centre d'études et de recherches internationales Sciences Po, <http://www.ceri-sciences-po.org/publica/qdr.html>
- Hopf T. 1999, "How NATO's War in Yugoslavia is Making Foreign Policy in Moscow", Department of Political Science, Ohio State University, USA.
- Baylis and Smith 2005, "The Globalization of World Politics: Case Study: The 1999 Kosovo Crisis", Oxford University Press, USA.
- Malcolm N. 1999, "Kosovo: A Short History", New York University Press, USA.

Βερέμης Α. Μ. - Κωφός Ε 1998, "Kosovo: Avoiding another Balkan war", ΕΛΙΑΜΕΠ, Αθήνα.

Judah T. 2008, "Kosovo What Everyone Needs to Know", Oxford University Press, USA, pp. 75-92.

Latawski P – Smith M.A. 2003, "The Kosovo crisis and the evolution of post-Cold War European security", Manchester University Press, USA, pp. 92-119.

http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/kosovo_fact_files/default.stm

<http://www.cnn.com/WORLD/europe/9904/10/kosovo.russia.diplomacy.01/>
Correspondents Jill Dougherty and Betsy Aaron and Reuters Yeltsin warns of possible world war over Kosovo April 10, 1999

http://www.pbs.org/newshour/bb/europe/jan-june99/un-russia_6-23.html

<http://www.nato.int/issues/nato-russia/topic.html> NATO's relations with Russia

http://www.state.gov/www/regions/eur/kosovo_hp.html State Department USA

http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/kosovo_fact_files/default.stm Kosovo Fact Files

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/674056.stm> Behind the Kosovo crisis 12 March, 2000

<http://www.nato.int/kosovo/history.htm> NATO's role in Kosovo Historical Overview 12/3/1999

<http://www.hoover.org/publications/policyreview/51403357.html>

A Realistic Reset with Russia

By James M. Goldgeier

Policy Review

No. 156, August & September 2009

Hoover Institution Stanford University

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

4.1 Κύρια Συμπεράσματα

Το τέλος, λοιπόν, του Ψυχρού πολέμου δεν σήμαινε ταυτόχρονα και το τέλος της αστάθειας στα Βαλκάνια και στην ευρύτερη Ευρώπη. Το Κόσοβο ήταν για πολύ καιρό στο περιθώριο των Ευρωπαϊκών σχέσεων.

Η κρίση του Κοσόβου ήρθε σε μια περίοδο όπου οι σχέσεις μεταξύ ΗΠΑ και Ρωσίας ήταν αμφιλεγόμενες. Η Ρωσία υπέφερε στο εσωτερικό της από την προσπάθεια ανοικοδόμησης της χώρας της, που τη βρήκε πιο δύσκολο έργο απ' ό,τι φανταζόταν όταν γκρεμίστηκε το τείχος του Βερολίνου και όταν αναδύθηκε ως ανεξάρτητο κράτος το Δεκέμβριο του 1991. Εν συνεχεία, η οικονομική κρίση τον Αύγουστο του 1998, που ήταν ένα επιπλέον σημάδι της διαφθοράς και της ανικανότητας των ρωσικών θεσμών, τη μετέτρεψαν σε μία δευτερεύουσα δύναμη στην Ευρώπη.

Οι ΗΠΑ παρατηρώντας την κατάσταση στη γηραιά ήπειρο άδραξαν την ευκαιρία, για να προωθήσουν τα γεωπολιτικά τους συμφέροντα στην περιοχή και να επαναπροσδιορίσουν τον ηγεμονικό τους ρόλο στα ευρωπαϊκά κράτη και στους διεθνείς οργανισμούς, ασκώντας τη δράση τους μέσα στα πλαίσια του ΝΑΤΟ.

Ο λόγος ύπαρξης του ΝΑΤΟ, που είχε ιδρυθεί με σκοπό να αποτρέψει και να αμυνθεί ενάντια της Σοβιετικής Ένωσης σε περίπτωση που αυτή απειλούσε κάποιο κράτος της Δύσης, από τη στιγμή που η Σοβιετική Ένωση διαλύθηκε, έπαψε να υφίσταται. Όμως, η διάλυση της υπερδύναμης οδήγησε σε μια γενικότερη κατάρρευση των κομμουνιστικών κρατών που αναπόφευκτα συνοδεύτηκε από εξάρσεις βίας και από την απόφαση των ΗΠΑ να δώσουν ένα νέο ρόλο και μία νέα ταυτότητα στη Συμμαχία.

Η κρίση στο Κόσοβο έχει ξεχωριστή σημασία στην 50χρονη ζωή του ΝΑΤΟ, καθώς ήταν η πρώτη φορά που επενέβη με στρατιωτικά μέσα στο όνομα ενός ανθρωπιστικού πολέμου, η πρώτη φορά που μόνο η χρήση αεροπορικής δύναμης κατάφερε να πετύχει νίκη, χωρίς ούτε μία απώλεια ανθρώπινης ζωής και ειδικά εν απουσία ρητής νομιμοποίησης από το ΣΑ του ΟΗΕ. Πιο συγκεκριμένα, το 1998 το ΝΑΤΟ υιοθέτησε την πολιτική της διπλωματίας υποστηριζόμενη από την απειλή αεροπορικών επιδρομών για να καταπολεμήσει το καθεστώς Μιλόσεβιτς, όμως, το 1999 η κατάσταση αντιστράφηκε και ακολούθησε την πολιτική της εναέριας επίθεσης υποστηριζόμενη από

τη διπλωματία. Επακόλουθο ήταν ο κλονισμός του κύρους των Διεθνών Οργανισμών και το ξεκίνημα μιας καινούριας πτυχής της παγκόσμιας πολιτικής και μιας νέας μορφής πολέμου. Σύμφωνα με τον Σέρβο Πρόεδρο, Μιλάν Μιλουτίνοβιτς, το ΝΑΤΟ επιβεβαίωσε το νέο του ρόλο να επιτίθεται στον κόσμο και οι ΗΠΑ απέδειξαν έμπρακτα ότι είναι ο «παγκόσμιος χωροφύλακας».

Συγχρόνως, ο σχεδόν τρίμηνος βομβαρδισμός του ΝΑΤΟ την άνοιξη του 1999 κατά της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας (ΟΔΓ), αναζωπύρωσε αντιαμερικανικά αισθήματα στη Σερβία και σε όλες τις γειτονικές χώρες στρέφοντας πολλούς από τους σλαβόφωνους και ορθόδοξους λαούς της περιοχής ενάντια στις ΗΠΑ, προκάλεσε έντονες αντιδράσεις μέσα στη Ρωσία κινδυνεύοντας να τη φέρει «στην αγκαλιά της Κίνας» (κάτι για το οποίο προσπαθούσε επί 40 χρόνια Ψυχρού Πολέμου να αποφύγει η Αμερική) και δημιούργησε ψυχρότητα με την Κίνα.

Οι σχέσεις μεταξύ Ρωσίας και ΗΠΑ κατά τη διάρκεια της επέμβασης επιδεινώθηκαν, καθώς η Ρωσία ήταν απόλυτα αντίθετη με τη χρήση βίας και απειλούσε με βέτο σε περίπτωση αιτήματος έγκρισης από το ΣΑ των ΗΕ. Η άποψή της ήταν ότι οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους, εφάρμοζαν ένα καινούριο πρόγραμμα ανθρωπιστικής επέμβασης, με το ΝΑΤΟ να έχει επιφορτιστεί με το ρόλο του παγκόσμιου αστυνομικού. Η αντίδρασή της πήγαζε κυρίως από το φόβο ανάδυσης μιας μονοπολικής παγκόσμιας ηγεμονίας. Στο τέλος, όμως, μια εποικοδομητική διπλωματικής φύσεως συνεργασία μεταξύ των δύο κρατών (Ρωσία – ΗΠΑ) επισφράγισε την επιτυχία για τη λήξη του πόλεμου και για την κατάσταση των Αλβανών στο Κόσοβο.

Το να εμπλακεί η Ρωσία στο Κόσοβο ήταν μια δύσκολη διαδικασία. Η Ρωσία βοήθησε στο να απομονωθεί το Βελιγράδι και να πιέσει το Μιλόσεβιτς να αποδεχτεί τους όρους του ΝΑΤΟ. Παρόλο που η πλειοψηφία του πληθυσμού της Σερβίας δεν επέτρεπε το διαμελισμό της ιστορικής Σερβίας, ο Μιλόσεβιτς παρασύρθηκε από μια εσφαλμένη εντύπωση ότι μπορούσε να πάρει το ρίσκο του πολέμου, στηριζόμενος στις μεγάλες δυνάμεις για βοήθεια, πιθανότητα και στρατιωτική, και κυρίως από τη Ρωσία, που αποτελούσε τον παλαιότερο σύμμαχό της και ήταν οπαδός των αρχών του εθνικισμού. Αντιθέτως, η Ρωσία επιθυμώντας να βγει από το αδιέξοδο στο οποίο βρισκόταν συμάχησε με τις δυτικές δυνάμεις με σκοπό την εξυπηρέτηση των εθνικών γεωπολιτικών της συμφερόντων. Όπως πολύ σωστά ειπώθηκε από ομάδα ερευνητών, η Ρωσία δεν πήρε κανενός το μέρος, απλά υποστήριξε τα συμφέροντά της. Έργο το οποίο αποδείχτηκε εξαιρετικά επίτιμο, διότι η χώρα δεν ήταν διατεθειμένη να συμβιβαστεί ολοκληρωτικά. Επανειλημμένα αθετούσε την υπόσχεση της να

συνεργαστεί με το NATO, πράξη η οποία την έφερε πολλές φορές στο χείλος μιας μετωπικής σύγκρουσης με το αυτό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η άφιξη Ρώσων αλεξιπτωτιστών στο αεροδρόμιο της Σλάτινα. Επίσης, όμως, φανερώνει και την ανικανότητα συνεννόησης της ρωσικής κυβέρνησης και των ενόπλων δυνάμεων της. Η έλλειψη συντονισμού μεταξύ του υπουργείου εξωτερικών και του γενικού προσωπικού και οι αυξημένες αρμοδιότητες στη λήψη αποφάσεων από τους στρατιωτικούς αποδεικνύουν την αποδυνάμωση των ρωσικών θεσμών. Από την άλλη πλευρά, οι δυτικοί έκριναν ότι αυτή η προσπάθεια αποσκοπούσε στην επίδειξη δύναμης της Ρωσίας, της οποίας η σφαίρα επιρροής είχε μειωθεί σημαντικά στη μετασοβιετική εποχή.

Ό, τι από τα παραπάνω και να ισχύει και παρόλες τις ατυχείς επεμβάσεις της Ρωσίας μπορεί κανείς να επισημάνει ότι η συμβολή της στην επίλυση του ζητήματος του Κοσόβου ήταν εποικοδομητική. Το καθοριστικό γεγονός για το τέλος του πολέμου ήταν η απόφαση της Ρωσίας να συμμετάσχει στην τριμερή ομάδα διαπραγμάτευσης. Παρότι η Ρωσία απέτυχε στις συζητήσεις του Ραμπουγέ και έκανε μια σειρά από λάθη, κατάφερε να μην απομονωθεί και πλησιάσει πιο κοντά στη Δύση. Τέλος, αποδείχτηκε ότι είναι πλεονέκτημα να έχει κανείς τη Ρωσία με το μέρος του για όσο το δυνατό περισσότερο και ότι η ρωσική αδιαλλαξία μπορεί να νικηθεί με δυτική πίεση.

Το Κόσοβο συνετέλεσε, επίσης, και στην ανάδειξη της τεράστιας υπεροχής των ΗΠΑ στα στρατιωτικά μέσα και στις τεχνολογικές ικανότητες. Σε αυτό που ήταν φαινομενικά μια πολύπλευρη επέμβαση, οι ΗΠΑ αρνήθηκαν να επιτρέψουν στους στρατιώτες της να τοποθετηθούν κάτω από την εντολή οποιουδήποτε άλλου μέλους του NATO και δεν ήταν καθόλου γενναιόδωροι στη διανομή στρατιωτικής νοημοσύνης με τους Συμμάχους του. Η εκτόξευση κατευθυνόμενων πυραύλων και «έξυπνων» βομβών ακριβείας συνδεδεμένοι με δορυφόρους, φανέρωσαν τη πλεονεκτική θέση των ΗΠΑ να έχουν τη δυνατότητα να πλήξουν οποιοδήποτε σημείο του πλανήτη με απόλυτη ακρίβεια στόχου. Παρόλη όμως, την στρατιωτική υπεροχή, δεν αποσκοπούσαν στη μεγάλη απώλεια ανθρωπίνων ζωών και γι' αυτό το λόγο προειδοποιούσαν εγκαίρως ποια κτίρια θα βομβάρδιζαν και ποια μέρη του Κοσόβου αποτελούσαν στόχοι.³⁸ Σκοπός τους ήταν η αποδυνάμωση της σερβικής οικονομίας και κυβέρνησης. Πράγματι, μπορεί ο Μιλόσεβιτς να επέζησε του άμεσου επακόλουθου του πολέμου, αλλά η επιδείνωση της σερβικής οικονομίας και η απώλεια ελέγχου του Κοσόβου ήταν οι κύριοι

³⁸ Βέβαια, υπήρχαν και παράπλευρες απώλειες λόγω λαθών, όπως ο βομβαρδισμός της κινέζικης πρεσβείας στο Βελιγράδι. Ο πόλεμος εκτιμάται ότι είχε περίπου 10.000 ανθρώπινες απώλειες.

παράγοντες στην πρόκληση της δημοφιλούς επανάστασης από την απογοήτευση του λαού, που κατέληξε στη πτώση του καθεστώτος Μιλόσεβιτς τον Οκτώβριο του 2000. Η πτώση του Μιλόσεβιτς αυτομάτως δικαίωσε τη πολιτική του Κλίντον για τη Γιουγκοσλαβία, δίνοντας της το αίσθημα της επιτυχίας.

Τον Μάρτιο του 2001 ο Μιλόσεβιτς συνελήφθη για περισσότερες από μία κατηγορίες για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, και θα δικάζόταν από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο της Χάγης. Όπως επισήμανε ο Αμερικανός Πρέσβης Χόλμπρουκ «Η πιο σημαντική συνέπεια του Κοσόβου μέχρι στιγμής είναι ότι ο Μιλόσεβιτς έχασε τη δύναμή του».

Το Κόσοβο συνέχιζε να παραμένει μέρος της Γιουγκοσλαβίας, αλλά υπό διεθνή διοίκηση. Ο Μιλόσεβιτς ηττήθηκε και το αίτημα για άμεση ανεξαρτησία του Κοσόβου από τους Αλβανούς απορρίφθηκε. Η θέση του Κοσόβου παρέμεινε εκκρεμής. Οι διεθνείς διαπραγματεύσεις άρχισαν το 2006 για να καθορίσουν το επίπεδο αυτονομίας του, όπως προβλέπεται από το πλαίσιο της απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας 1244 των Η.Ε, αλλά απέτυχαν. Μέχρι τον Ιούλιο του 2007 το σχέδιο ψήφισματος που υποστηρίχτηκε από τις Ηνωμένες Πολιτείες, το Ηνωμένο Βασίλειο και άλλα ευρωπαϊκά μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, είχε γραφτεί τέσσερις φορές, για να προσπαθήσει να καθυστερήσει τις ρωσικές ανησυχίες, ότι ένα τέτοιο ψήφισμα θα υπονόμει την αρχή της κρατικής κυριαρχίας. Η Ρωσία, που έχει το δικαίωμα βέτο στο Συμβούλιο Ασφαλείας, ως ένα από πέντε μόνιμα μέλη, υποστήριζε ένθερμα ότι, λόγω των αρχών του διεθνούς δικαίου και λόγω γεωπολιτικών παραγόντων, δεν μπορεί να υπάρξει καμία λύση χωρίς τη συγκατάθεση της Σερβίας. Οποιοδήποτε ψήφισμα που δεν είναι αποδεκτό από το Βελιγράδι και την Πρίστινα δε θα ήταν αποδεκτό και από την ίδια.

Έως σήμερα η επαρχία διοικείται από τα Ηνωμένα Έθνη παρά τη μονομερή δήλωση ανεξαρτησίας της στις 17 Φεβρουαρίου 2008, η οποία έγινε αποδεκτή από αρκετά κράτη, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ. Οι διαπραγματεύσεις για μία βιώσιμη λύση συνεχίζονται.

Η γενικότερη ένταση, που προκλήθηκε από την κρίση του Κοσόβου, δεν κατανοείται, όμως, μόνο από την παράθεση των ιστορικών γεγονότων και των μετέπειτα εξελίξεων, αλλά μια ανάλυση σε βάθος της πολιτικής που ακολουθήθηκε υπό τους όρους της ρεαλιστικής θεωρίας θα ξεκαθαρίσει το τοπίο, όσον αφορά τους πραγματικούς σκοπούς και τους λόγους για τους οποίους οι εμπλεκόμενοι δρώντες οδηγήθηκαν στη λήψη των συγκεκριμένων αποφάσεων.

4.2 Κριτική με βάση τη ρεαλιστική προσέγγιση στις Διεθνείς Σχέσεις

Η πολιτική κατάσταση στην Ευρώπη υπέστη σημαντικές αλλαγές, λόγω της κατάρρευσης ενός ιδεολογικού συστήματος με την πτώση του τείχους του Βερολίνου και λόγω της κατάρρευσης μιας υπερδύναμης, της Σοβιετικής Ένωσης. Από τη στιγμή εκείνη η ισορροπία ισχύος κλονίστηκε.

Στα Βαλκάνια, οι Κροάτες, οι Σέρβοι και οι Βόσνιοι πάλευαν για την εθνική τους επιβίωση σε ένα ανταγωνιστικό και στην ουσία άναρχο περιφερειακό υποσύστημα. Η επικράτηση του κλασσικού ρεαλισμού υπονόμωσε τη διεθνή νομιμοποίηση του φιλελεύθερου ιδεαλιστικού προγράμματος και επηρέασε σημαντικά την εξέλιξη της Γιουγκοσλαβικής κρίσης.

Η κλιμάκωση της Γιουγκοσλαβικής κρίσης οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ανικανότητα των δυτικών ηγετών να λάβουν επαρκώς υπόψη τους τις επιταγές του ρεαλισμού, που ακολούθησαν πολλά βαλκανικά κράτη εκείνη την περίοδο, καθώς διακυβευόνταν τα εθνικά τους συμφέροντα.

Οι ρεαλιστές την περίοδο εκείνη θέλησαν να αποφύγουν οποιαδήποτε εμπλοκή σε ξένα εδάφη, εκτός αν απειλούνταν άμεσα ζωτικής σημασίας προϊόντα, όπως το πετρέλαιο και το χρώμιο. Επιπλέον, ήταν αντίθετοι με τις ενέργειες του ΝΑΤΟ και λειτουργούσαν με βάση το σύνθημα «δεν είμαστε διεθνείς αστυνόμοι».

Από την πλευρά της Γιουγκοσλαβίας, αναμφίβολα, ο θάνατος του μακροπρόθεσμου ηγέτη Ιωσήφ Τίτο (Josef Tito), του αρχιτέκτονα της μεταπολεμικής Γιουγκοσλαβίας και εγγυητή της συνοχής της, ανέδωσε τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα της ομοσπονδίας. Επιπλέον, η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και οι δημοκρατικές επαναστάσεις που έπλητταν την ανατολική και κεντρική Ευρώπη, αναζωπύρωσαν τα παλαιά εθνικιστικά φρονήματα που είχαν κατασταλεί από τον κομμουνισμό. Το αποτέλεσμα ήταν μια «αναδυόμενη αναρχία» και σύμφωνα με μερικούς, ένα πλαίσιο όπου δραστηριοποιήθηκε η παραδοσιακή έννοια των ρεαλιστών του «δίλημματος ασφάλειας».

Με τον όρο «δίλημμα ασφάλειας», οι ρεαλιστές εννοούν τότε μια δράση με σκοπό να ενισχύσει την ασφάλεια κάποιου, αναγκάζει τους άλλους να αισθανθούν λιγότερο ασφαλείς. Η φυσική ασφάλεια, και όχι η οικονομική ασφάλεια ή η δημοκρατία, γίνεται η αρχική ανησυχία της ομάδας.

Το ίδιο ισχύει και για τις ΗΠΑ. Στην πράξη, οι βασικές αρχές του ρεαλισμού συνέβαλαν στη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής στο σύνολό της. Οι ΗΠΑ τάσσονταν υπέρ της άποψης ότι η ασφάλεια από τον εξωτερικό κίνδυνο είναι ο ισχυρότερος παράγοντας διαμόρφωσης της εξωτερικής πολιτικής. Γι' αυτό και η εξυπηρέτηση του εθνικού συμφέροντος παρέχει την υπόσχεση για την εγκαθίδρυση της διεθνούς τάξεως.

Την παραμονή της στρατιωτικής επέμβασης του ΝΑΤΟ, η Συμμαχία δεν επεδίωξε την άδεια του Συμβουλίου Ασφαλείας των Η.Ε για να βομβαρδίσει την πρώην Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας (ΠΔΓ), γιατί γνώριζε ότι θα ερχόταν αντιμέτωπο με την αναπόφευκτη άσκηση του δικαιώματος αρνησικυρίας (veto) από τη Ρωσία και την Κίνα. Προκειμένου να εξυπηρετήσουν τα γεωπολιτικά συμφέροντά τους διακριτικά και χωρίς να στρέψουν εναντίον τους άλλα κυρίαρχα κράτη, γνωστοποίησαν τις επιδιώξεις τους υπό το πρίσμα του ιδεαλισμού. Γι' αυτό κάνοντας χρήση του κεφαλαίου VII του Χάρτη των ΗΕ, η στρατιωτική δράση του ΝΑΤΟ θεωρείται ότι αντιπροσώπευσε την καθιέρωση του συνήθους διεθνούς δικαίου, για να υποστηρίξει τις οικουμενικές αρχές και να αποτρέψει τις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ενέργειά τους, εμμέσως, επιβεβαίωσε τη ρεαλιστική άποψη ότι ο νόμος είναι προϊόν της πολιτικής και η πολιτική ισχύος είναι ο απώτερος σκοπός ενός δρώντος που θα συμβάλλει στην ισορροπία δυνάμεων στο άναρχο διεθνές σύστημα των κρατών.

Η επέμβαση του Κοσόβου, από μια ρεαλιστική προοπτική, κατέδειξε, επίσης, την ηγεμονία των Ηνωμένων Πολιτειών σε παγκόσμιο επίπεδο. Παγίωσε επίσης την άποψη τους ότι στη διεθνή δύναμη συστημάτων παραμένει ο τελικός κριτής. Το παραπάνω διαπιστώθηκε από το γεγονός ότι οι στρατιωτικές διαδικασίες του ΝΑΤΟ μεταξύ 24 Μαρτίου και 10 Ιουνίου 1999 για να αποβάλουν τις γιουγκοσλαβικές δυνάμεις από το Κόσοβο σχεδόν συνολικά εξουσιάστηκαν από τις ΗΠΑ.

Από τη σκοπιά της πολιτικής ισορροπίας δυνάμεων η κρίση του Κοσόβου έχει ιδιαίτερη σημασία. Το γεωπολιτικό κενό που δημιουργήθηκε στην ευρωπαϊκή ήπειρο και ιδιαίτερα στην περιοχή των Βαλκανίων έσπευσαν να καλύψουν οι ΗΠΑ, οι οποίες επιθυμούσαν να επισφραγίσουν τον ηγεμονικό τους ρόλο στην ευρύτερη περιοχή και να τη μετατρέψουν ως στρατιωτική βάση. Επιπλέον, πρέπει να αναφερθεί ότι η κρίση πραγματοποιήθηκε ενάντια σε ένα σκηνικό της εξαιρετικά αποδυναμωμένης προεδρικής δύναμης του Μπόρις Γέλτσιν, σε μία εποχή που η κομμουνιστική αντίθεση, ακριβώς μήνες πριν από τις εκλογές, φάνηκε να είναι σε θέση δύναμης. Υπό αυτές τις συνθήκες η Ρωσία απέβαλε τη φιλοσερβική στάση της και υιοθέτησε πολιτικές

πλησιέστερες στα δυτικά πρότυπα, αφού αντιλήφθηκε ότι η μόνη της λύση για αναδιοργάνωση και ανασυγκρότηση κείτονταν στη Δύση.

Το τέλος, λοιπόν, του ψυχρού πολέμου δε σηματοδότησε το τέλος της αστάθειας στην Ευρώπη και ιδιαίτερα στα Βαλκάνια. Τα πυρηνικά όπλα, η διάδοση της φιλελεύθερης δημοκρατίας και η αύξηση της αλληλεξάρτησης μπορεί να έβαλαν τέλος στον πόλεμο μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων, αλλά γέννησαν και έναν νέο τύπο πολέμου, την ανθρωπιστική επέμβαση. Αναμφισβήτητα, η ρεαλιστική σχολή σκέψης, που βασίζεται στους βεσφαλικούς κανόνες του μοντέρνου κρατοκεντρικού συστήματος, θεωρεί τη χρήση βίας και στρατιωτικών μέσων ως την έσχατη λύση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική (Βιβλίο)

- Αρβανιτόπουλος Κ. 2000, «Η αμερικανική εξωτερική πολιτική μετά τον ψυχρό πόλεμο», Ποιότητα, Αθήνα.
- Αρβανιτόπουλος Κ. – Ήφαιστος Π. 2007, «Ευρωατλαντικές Σχέσεις», Δ΄ έκδοση, Ποιότητα, Αθήνα.
- Βερέμης Θ. 2001, «Πολιτισμός και Πολιτική», Ι. Σιδέρης, Αθήνα.
- Βερέμης Α. Μ. - Κωφός Ε 1998, "Kosovo: Avoiding another Balkan war", ΕΛΙΑΜΕΠ, Αθήνα.
- Βοσκόπουλος Γ., 2008, «Η οικοδόμηση της Ευρώπης. Ειρήνη, συμφιλίωση, συνεργασία, ολοκλήρωση», Ποιότητα, Αθήνα.
- Ήφαιστος Π., 2000, «Θεωρία διεθνούς και ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης», Β΄ έκδοση, Ποιότητα, Αθήνα.
- Ήφαιστος Π., 2003, «Οι διεθνείς σχέσεις ως αντικείμενο επιστημονικής μελέτης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Διαδρομή, αντικείμενο, περιεχόμενο και γνωσιολογικό υπόβαθρο», Ποιότητα, Αθήνα.
- Ήφαιστος Π., 2002, «Ιστορία, θεωρία και πολιτική φιλοσοφία των διεθνών σχέσεων», ΣΤ΄ έκδοση, Ποιότητα, Αθήνα.
- Κουλουμπής Θ. 1995, «Διεθνείς Σχέσεις – Εξουσία και Δικαιοσύνη», Παπαζήσης, Αθήνα.
- Κουσκουβέλης Η., 2004, «Εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις», Ποιότητα, Αθήνα.
- Κώνστας Δ. – Αρβανιτόπουλος Κ. 2002, «Διεθνείς Σχέσεις – Συνέχεια και Μεταβολή», Γ΄ έκδοση, Ι. Σιδέρης, Αθήνα.
- Λυμπερόπουλος Κ. 2006, «Διεθνείς Σχέσεις – Η Αγγλοσαξονική Σκέψη», Παπαζήσης, Αθήνα.
- Ντόκος Θ.Π. – Πιέρρος Φ.Τ. 2000, «Τα Βαλκάνια μετά τον πόλεμο του Κοσόβου», Ι.Σιδέρης, Αθήνα.
- Παπασωτηρίου Χ. 1994, «Τα Βαλκάνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου», Βιβλιοθήκη Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων, Αθήνα.
- Παπασωτηρίου Χ. 2002, «Αμερικανικό πολιτικό σύστημα και εξωτερική πολιτική: 1945-2002», Ποιότητα, Αθήνα.
- Φούσκας Β., 2003, «Αυτοκρατορία και πόλεμος. Η κρίση της υψηλής αμερικανικής στρατηγικής τον 21ο αιώνα», Ποιότητα, Αθήνα.
- Φούσκας Β., 2003, «Ζώνες Πολέμου. Η αμερικανική εξωτερική πολιτική στα Βαλκάνια και στην ευρύτερη Μέση Ανατολή», Ποιότητα, Αθήνα.
- Χριστοδουλίδης Θ. – Μπουραντώνης Δ. – Ελληνική Εταιρία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων 1998, «Ο ΟΗΕ στο κατώφλι της μεταψυχροπολεμικής εποχής», Ι. Σιδέρης, Αθήνα.

Ξενόγλωσση (Βιβλίο)

- Baylis and Smith 2005, "The Globalization of World Politics: Case Study: The 1999 Kosovo Crisis", Oxford University Press, USA.
- Charles Jones, 1998, "E. H. Carr and International Relations: A Duty to Lie", Series: Cambridge Studies in International Relations (No. 61), University of Cambridge.
- Christian D, 1998, "A History of Russia, Central Asia and Mongolia", Blackwell Publishing.
- Colin G. 2004, " Russian Foreign Policy Discourse during the Kosovo Crisis: Internal Struggles and the Political Imaginaire", Questions de Recherche / Research in Question, N° 12, Centre d'études et de recherches internationales Sciences Po, <http://www.ceri-sciences-po.org/publica/qdr.html>.
- Dougherty J.E. – Pfaltzgraff R.L. – Jr. 1992, «Ανταγωνιστικές Θεωρίες Διεθνών Σχέσεων – Μια συνολική αποτίμηση» Τόμος Α΄, Γ΄ έκδοση, Παπαζήσης, Αθήνα.
- Hopf T. 1999, "How NATO's War in Yugoslavia is Making Foreign Policy in Moscow", Department of Political Science, Ohio State University, USA.
- Jackson R. – Sorensen G. 2006, «Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων –Η σύγχρονη συζήτηση», Gutenberg, Αθήνα.
- Judah T. 2008, "Kosovo What Everyone Needs to Know", Oxford University Press, USA.
- Judah T. 2009, "The Serbs: History, Myth and the Destruction of Yugoslavia", Yale University Press, USA. 334-356
- Krausz T. 26 Απριλίου 1999, «Οι αιτίες της επίθεσης του NATO εναντίον της Γιουγκοσλαβίας», Nepszabadsag ουγγρική εφημερίδα.
- Krieger H., 2001, "Kosovo conflict and International Law: an analytical documentation 1974-1999", University Press Cambridge.
- Latawski P – Smith M.A. 2003, "The Kosovo crisis and the evolution of post-Cold War European security", Manchester University Press, USA.
- Malcolm N. 1999, "Kosovo: A Short History", New York University Press, USA.
- Mearsheimer J., 2006, «Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων», Ποιότητα, Αθήνα.
- Morgenthau H. J., 1978, "Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace", Fifth Edition, Revised, New York: Alfred A. Knopf.
- Norris J. 2005, "Collision Course – NATO, Russia and Kosovo", Praeger, USA.
- Sterling-Folker J. 2006, "Making Sense of International Relations Theory", Lynne Rienner, Boulder USA.
- Tziampiris A., 2006, "KOSOVO's ENDGAME: Sovereignty and Stability in the Western Balkans", Defence Analyses Institute (IAA), Athens.
- Ullman R.H. 1996, "The World and Yugoslavia's Wars", Council on Foreign Relations Books, New York.
- Van Evera S. 2005, «Εισαγωγή στη μεθοδολογία της πολιτικής επιστήμης», Δ΄ έκδοση, Ποιότητα (Cornell University Press), Αθήνα.
- Watson A., 2006, «Η εξέλιξη της διεθνούς κοινωνίας», Ποιότητα, Αθήνα.

Wight M., 1998, , «Διεθνής θεωρία. Τα τρία ρεύματα σκέψης», Δ' έκδοση, Ποιότητα, Αθήνα.

Yeltsin B. 2000, "Midnight Diaries", Public Affairs, New York.

Ξενόγλωσση (Άρθρο)

Alexandrova Arbatova N. 2001, "European Security after the Kosovo Crisis: The Role of Russia", Southeast European and Black Sea Studies, Vol.1, No.2, pp.64-78.

Cohen A. 2005, "Putin's Crisis: Dealing with Russia's Political Upheaval", Journal of Middle Eastern Geopolitics, Year 1, Vol. 1, No. 1, pp.19-23.

Levitin O. 2000, "Inside Moscow's Kosovo Muddle", Survival, Vol.42, No.1, pp.130-140.

Tziampiris A. 2001, "Book Review", Southeast European and Black Sea Studies, Vol. 1, No. 2, pp. 152-158.

Tziampiris A., 2002, "Progress or return? Collective security, humanitarian intervention and the Kosovo conflict", Southeast European and Black Sea Studies, Volume 2, pp. 95 – 114.

Tziampiris A. 2005, "Kosovo's Future Sovereignty: A Role for the European Union" Southeast European and Black Sea Studies, Vol. 5, No. 2, pp. 285-299.

Youngs T. 1998, "Kosovo: The Diplomatic and Military Options", Research Paper: 98/93, International Affairs and Defence Section, Library: House of Commons.

Ξενόγλωσση (Ηλεκτρονικές Πηγές)

http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/nato_targets/100699.stm ΠΙΝΑΚΕΣ ΜΕ ΠΛΗΘΥΣΜΟ

http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/kosovo_fact_files/default.stm

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/674056.stm> Behind the Kosovo crisis 12 March, 2000

<http://www.cnn.com/WORLD/europe/9906/10/kosovo.milosevic/>
Milosevic proclaims victory with end to Kosovo conflict
June 10, 1999 *From Correspondent Walter Rodgers*

<http://www.cnn.com/WORLD/europe/9904/10/kosovo.russia.diplomacy.01/>
Correspondents Jill Dougherty and Betsy Aaron and Reuters
Yeltsin warns of possible world war over Kosovo April 10, 1999

http://www.nytimes.com/2008/09/05/opinion/05iht-edowen.html?_r=2
Kosovo 1999 to Georgia 2008
By David Owen Published: Friday, September 5, 2008

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm
NATO's role in Kosovo

<http://www.nato.int/kosovo/history.htm> NATO's role in Kosovo Historical Overview
12/3/1999

<http://www.nato.int/issues/nato-russia/topic.html> NATO's relations with Russia

<http://jurist.law.pitt.edu/ramb.htm>
Interim Agreement for Peace and Self-Government In Kosovo
Rambouillet, France - February 23, 1999

http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/newsbriefs/setimes/newsbriefs/2007/06/29/nb-07

http://www.pbs.org/newshour/bb/europe/jan-june99/un-russia_6-23.html
June 23 1999

<http://www.hoover.org/publications/policyreview/51403357.html>
A Realistic Reset with Russia
By James M. Goldgeier
Policy Review
No. 156, August & September 2009
Hoover Institution Stanford University

<http://www.kosovo.net/judah2.html> Kosovo: Peace Now
by Tim Judah The New York Review of Books
August 12, 1999 Volume 46, Number 13

http://www.fco.gov.uk/resources/en/pdf/pdf5/fco_pdf_kosovo FOREIGN &
COMMONWEALTH OFFICE, LONDON, JUNE 1999
RESEARCH & ANALYTICAL PAPERS
KOSOVO CHRONOLOGY: 1997 TO THE END
OF THE CONFLICT
Central European & Eastern Adriatic Research Group

http://www.state.gov/www/regions/eur/kosovo_hp.html State Department USA

<http://www.panorama.ru/works/oe/yeltsine.html>
POLITICAL PARTIES AND THEIR LEADERS
Russian presidential candidates-1996

<http://www.guardian.co.uk/world/1999/jul/18/balkans8> Milosevic and Operation
Horseshoe By Peter Beaumont and Patrick Wintour The Observer, 18 July 1999
Article history

<http://www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/cm199900/cmselect/cmfa/28/2811.htm> KOSOVO: THE MILITARY
CAMPAIGN June 2000

<http://www.slobodan-milosevic.org/speech-interview.htm>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΧΑΡΤΗΣ ΚΟΣΟΒΟΥ

**United
Nations**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

S/RES/1160 (1998)

31 March 1998

RESOLUTION 1160 (1998)

Adopted by the Security Council at its 3868th meeting,
on 31 March 1998

The Security Council,

Noting with appreciation the statements of the Foreign Ministers of France, Germany, Italy, the Russian Federation, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the United States of America (the Contact Group) of 9 and 25 March 1998 (S/1998/223 and S/1998/272), including the proposal on a comprehensive arms embargo on the Federal Republic of Yugoslavia, including Kosovo,

Welcoming the decision of the Special Session of the Permanent Council of the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) of 11 March 1998 (S/1998/246),

Condemning the use of excessive force by Serbian police forces against civilians and peaceful demonstrators in Kosovo, as well as all acts of terrorism by the Kosovo Liberation Army or any other group or individual and all external support for terrorist activity in Kosovo, including finance, arms and training,

Noting the declaration of 18 March 1998 by the President of the Republic of Serbia on the political process in Kosovo and Metohija (S/1998/250),

Noting also the clear commitment of senior representatives of the Kosovar Albanian community to non-violence,

Noting that there has been some progress in implementing the actions indicated in the Contact Group statement of 9 March 1998, but stressing that further progress is required,

Affirming the commitment of all Member States to the sovereignty and territorial integrity of the Federal Republic of Yugoslavia,

Acting under Chapter VII of the Charter of the United Nations,

1. Calls upon the Federal Republic of Yugoslavia immediately to take the further necessary steps to achieve a political solution to the issue of Kosovo through dialogue and to implement the actions indicated in the Contact Group statements of 9 and 25 March 1998;
2. Calls also upon the Kosovar Albanian leadership to condemn all terrorist action, and emphasizes that all elements in the Kosovar Albanian community should pursue their goals by peaceful means only;
3. Underlines that the way to defeat violence and terrorism in Kosovo is for the authorities in Belgrade to offer the Kosovar Albanian community a genuine political process;
4. Calls upon the authorities in Belgrade and the leadership of the Kosovar Albanian community urgently to enter without preconditions into a meaningful dialogue on political status issues, and notes the readiness of the Contact Group to facilitate such a dialogue;
5. Agrees, without prejudging the outcome of that dialogue, with the proposal in the Contact Group statements of 9 and 25 March 1998 that the principles for a solution of the Kosovo problem should be based on the territorial integrity of the Federal Republic of Yugoslavia and should be in accordance with OSCE standards, including those set out in the Helsinki Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe of 1975, and the Charter of the United Nations, and that such a solution must also take into account the rights of the Kosovar Albanians and all who live in Kosovo, and expresses its support for an enhanced status for Kosovo which would include a substantially greater degree of autonomy and meaningful self-administration;
6. Welcomes the signature on 23 March 1998 of an agreement on measures to implement the 1996 Education Agreement, calls upon all parties to ensure that its implementation proceeds smoothly and without delay according to the agreed timetable and expresses its readiness to consider measures if either party blocks implementation;
7. Expresses its support for the efforts of the OSCE for a peaceful resolution of the crisis in Kosovo, including through the Personal Representative of the Chairman-in-Office for the Federal Republic of Yugoslavia, who is also the Special Representative of the European Union, and the return of the OSCE long-term missions;
8. Decides that all States shall, for the purposes of fostering peace and stability in Kosovo, prevent the sale or supply to the Federal Republic of Yugoslavia, including Kosovo, by their nationals or from their territories or using their flag vessels and aircraft, of arms and related matériel of all types, such as weapons and ammunition, military vehicles and equipment and spare parts for the aforementioned, and shall prevent arming and training for terrorist activities there;

9. Decides to establish, in accordance with rule 28 of its provisional rules of procedure, a committee of the Security Council, consisting of all the members of the Council, to undertake the following tasks and to report on its work to the Council with its observations and recommendations:

(a) to seek from all States information regarding the action taken by them concerning the effective implementation of the prohibitions imposed by this resolution;

(b) to consider any information brought to its attention by any State concerning violations of the prohibitions imposed by this resolution and to recommend appropriate measures in response thereto;

(c) to make periodic reports to the Security Council on information submitted to it regarding alleged violations of the prohibitions imposed by this resolution;

(d) to promulgate such guidelines as may be necessary to facilitate the implementation of the prohibitions imposed by this resolution;

(e) to examine the reports submitted pursuant to paragraph 12 below;

10. Calls upon all States and all international and regional organizations to act strictly in conformity with this resolution, notwithstanding the existence of any rights granted or obligations conferred or imposed by any international agreement or of any contract entered into or any license or permit granted prior to the entry into force of the prohibitions imposed by this resolution, and stresses in this context the importance of continuing implementation of the Agreement on Subregional Arms Control signed in Florence on 14 June 1996;

11. Requests the Secretary-General to provide all necessary assistance to the committee established by paragraph 9 above and to make the necessary arrangements in the Secretariat for this purpose;

12. Requests States to report to the committee established by paragraph 9 above within 30 days of adoption of this resolution on the steps they have taken to give effect to the prohibitions imposed by this resolution;

13. Invites the OSCE to keep the Secretary-General informed on the situation in Kosovo and on measures taken by that organization in this regard;

14. Requests the Secretary-General to keep the Council regularly informed and to report on the situation in Kosovo and the implementation of this resolution no later than 30 days following the adoption of this resolution and every 30 days thereafter;

15. Further requests that the Secretary-General, in consultation with appropriate regional organizations, include in his first report recommendations for the establishment of a comprehensive regime to monitor the implementation of the prohibitions imposed by this resolution, and calls upon all States, in particular neighbouring States, to extend full cooperation

in this regard;

16. Decides to review the situation on the basis of the reports of the Secretary-General, which will take into account the assessments of, inter alia, the Contact Group, the OSCE and the European Union, and decides also to reconsider the prohibitions imposed by this resolution, including action to terminate them, following receipt of the assessment of the Secretary-General that the Government of the Federal Republic of Yugoslavia, cooperating in a constructive manner with the Contact Group, have:

(a) begun a substantive dialogue in accordance with paragraph 4 above, including the participation of an outside representative or representatives, unless any failure to do so is not because of the position of the Federal Republic of Yugoslavia or Serbian authorities;

(b) withdrawn the special police units and ceased action by the security forces affecting the civilian population;

(c) allowed access to Kosovo by humanitarian organizations as well as representatives of Contact Group and other embassies;

(d) accepted a mission by the Personal Representative of the OSCE Chairman-in-Office for the Federal Republic of Yugoslavia that would include a new and specific mandate for addressing the problems in Kosovo, as well as the return of the OSCE long-term missions;

(e) facilitated a mission to Kosovo by the United Nations High Commissioner for Human Rights;

17. Urges the Office of the Prosecutor of the International Tribunal established pursuant to resolution 827 (1993) of 25 May 1993 to begin gathering information related to the violence in Kosovo that may fall within its jurisdiction, and notes that the authorities of the Federal Republic of Yugoslavia have an obligation to cooperate with the Tribunal and that the Contact Group countries will make available to the Tribunal substantiated relevant information in their possession;

18. Affirms that concrete progress to resolve the serious political and human rights issues in Kosovo will improve the international position of the Federal Republic of Yugoslavia and prospects for normalization of its international relationships and full participation in international institutions;

19. Emphasizes that failure to make constructive progress towards the peaceful resolution of the situation in Kosovo will lead to the consideration of additional measures;

20. Decides to remain seized of the matter.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

Kosovo Verification Mission

1. Basic decisions

Establishment: 193rd Plenary Meeting of the Permanent Council, 25 October 1998, (PC.DEC/263). Interpretative Statement under paragraph 79 (Chapter 6) of the Final Recommendations of the Helsinki Consultations.

Terms of Reference:

- *ibid*;
- 156th Plenary Meeting of the Permanent Council Decision No. 218, 11 March 1998 (PC.DEC/218)
- Statement of the Chairman-in-Office of the OSCE of 7 October 1998
- Agreement on the OSCE Kosovo Verification Missions signed in Belgrade, on 16 October 1998, by the Chairman-in-Office of the OSCE and the Foreign Minister of the Federal Republic of Yugoslavia (CIO.GAL/65/98/Corr.1)
- Permanent Council Decision No. 259, 15 October 1998 (PC.DEC/259/98)
- Agreement between NATO and the Federal Republic of Yugoslavia, 15 October 1998
- United Nations Security Council Resolutions 1160 (1998), 1199 (1998) and 1203 (1998) (CIO.GAL/68/98)

2. Tasks

In its Decision No. 259 of 15 October 1998 the Permanent Council, acting within the framework of the United Nations Security Council Resolution No. 1199, declared the preparedness of the OSCE to embark upon verification activities related to compliance of all parties in Kosovo with the requirements set forth by the international community with regard to the solution of the crisis in Kosovo. The Permanent Council supported the Chairman-in-Office's efforts to arrange with the FRY authorities for the OSCE to give its contribution to the peaceful solution of the crisis in Kosovo.

In its Decision No. 263 of 25 October 1998, the Permanent Council decided to establish the Kosovo Verification Mission (KVM) in accordance with the mandate contained in the agreement signed by the CIO (CIO.GAL/65/98).

The Agreement on the Kosovo Verification Mission signed by the Chairman-in-Office of the OSCE and the Foreign Minister of the Federal Republic of Yugoslavia, in part II General Responsibilities, Roles and Missions, enumerates the following tasks:

- to verify compliance by all parties in Kosovo with UN Security Council Resolution 1199, and to report instances of progress and/or non-compliance to the OSCE Permanent Council, the United Nations Security Council and other organisations. These reports will also be provided to the authorities of the FRY;
- to maintain close liaison with FRY, Serbian and, as appropriate, other Kosovo authorities, political parties and other organisations in Kosovo and accredited international and non-government organisations to assist in fulfilling its responsibilities;
- to supervise elections in Kosovo to ensure their openness and fairness in accordance with regulations and procedures to be agreed;
- to report and make recommendations to the OSCE Permanent Council, the UN Security Council and other organizations on areas covered by UN Security Council Resolution 1199.

These general responsibilities are further specified in Chapter III of the Agreement under Specific Terms of Reference entrusting the Kosovo Verification Mission with the following tasks:

- (...) verify the maintenance of the cease-fire by all elements. (...) investigate reports of cease-fire violations;
- (...) receive weekly information from relevant FRY/Serbian military/police headquarters in Kosovo regarding movements of forces (...). Upon request of the Verification Mission Director, Mission personnel may be invited to accompany police within Kosovo;
- (...) look for and report on roadblocks and other emplacements which influence lines of communications erected for purposes other than traffic or crime control;
- maintain liaison with FRY authorities about border control activity and movement units with border control responsibilities (...). The Verification Mission, when invited by the FRY authorities or upon its request, will visit border control units and accompany them as they perform their normal border control roles;
- when invited or upon request, the Verification Mission will accompany police units in Kosovo as they perform their normal policing roles;
- assist UNHCR, ICRC and other international organizations in facilitating the return of displaced persons to their homes (...). The Mission will verify the level of co-operation and support provided by the FRY and its entities to the humanitarian organizations and accredited NGOs (...);
- As the political settlement defining Kosovo's self-government is achieved and implementation begins, the Mission Director will assist, both with his own resources and with augmented OSCE implementation support, in areas such as elections supervision, assistance in the establishment of Kosovo institutions and police force development in Kosovo;
- The Mission Director will receive periodic updates from the relevant authorities concerning eventual allegations of abusive actions by military or police personnel and status of disciplinary or legal actions against individuals implicated in such abuses;
- (...) maintain liaison with FRY, Serbian and, as appropriate, Kosovo authorities and with ICRC regarding ICRC access to detained persons;
- (...) convene representatives of national communities and authorities to exchange information and provide guidance on implementation of the agreement establishing the Verification Mission;
- (...) report instances of progress and/or non-compliance or lack of full co-operation from any side to the OSCE and other organizations.

3. Deployment

The OSCE Kosovo Verification Mission (KVM) reached a strength of approximately 1,500 international staff by February 1999 but was unable to carry out the full scope of the tasks allocated under the FRY-OSCE Agreement. The security situation in Kosovo during this period was characterized as tense.

Following a steady deterioration in the security situation in the Province, the OSCE CiO, Norwegian Foreign Minister Knut Vollebaek withdrew the KVM on 20 March 1999. The KVM was then temporarily based in Skopje, the capital of the former Yugoslav Republic of Macedonia. The bulk of its Mission members were repatriated. The Mission was temporarily organised as a Mission "Core", responsible for administration and planning for the re-entry of an OSCE Mission to Kosovo; a Task Force in Albania to assist UNHCR with the refugee crisis and to conduct human rights investigations; and a further Task Force in the former Yugoslav Republic of Macedonia performing similar functions.

The KVM was later dissolved and the Task Force for Kosovo created in its stead by PC.DEC/296 on 8 June 1999, primarily tasked with preparing for re-deployment to Kosovo and continuing to assist the UN and other international organizations. The Task Force for Kosovo was dissolved on 1 July 1999 and replaced by the OSCE Mission in Kosovo by PC.DEC/305.

4. Duration

In its Decision No. 263, paragraph 3, the Permanent Council decided to establish the KVM for one year, with extensions upon the request of either the OSCE Chairman-in-Office or the FRY government. The Delegation of the Russian Federation formulated an interpretative statement

to paragraph 3 of the Decision, attached to the Decision. The KVM was dissolved and the Task Force for Kosovo created in its stead by PC.DEC/296 on 8 June 1999.

5. Composition

The Agreement of 16 October 1998 foresaw in part IV the following structure for the Kosovo Verification Mission:

- A Director, together with headquarters staff to be determined by Verification Mission requirements.
- 2,000 unarmed verifiers from OSCE member states will be permitted. Headquarters and support staff included in this total. The Mission may be augmented with technical experts provided by OSCE.
- A headquarters in Pristina.
- Field presence in locations around Kosovo to be determined by the Mission Director.
- A small liaison office in Belgrade.

Part V of the Agreement Field Presence established the following provisions:

- Co-ordination Centres will be established in the capital of each opstina in Kosovo with specific areas of responsibility, under the Mission Director located in Pristina.
- Many opstina co-ordination centres will have one or more sub-stations in smaller towns/villages in the opstina. The number and location of sub-stations will vary from opstina to opstina, depending on the verification environment and past conflict situation.

As described above the composition of the KVM subsequently evolved during the Spring and early Summer of 1999 into those now found in the OSCE Mission in Kosovo within the UNMIK structure.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

Rambouillet Agreement

Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo

Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo

The Parties to the present Agreement,

Convinced of the need for a peaceful and political solution in Kosovo as a prerequisite for stability and democracy,

Determined to establish a peaceful environment in Kosovo,

Reaffirming their commitment to the Purposes and Principles of the United Nations, as well as to OSCE principles, including the Helsinki Final Act and the Charter of Paris for a new Europe,

Recalling the commitment of the international community to the sovereignty and territorial integrity of the Federal Republic of Yugoslavia,

Recalling the basic elements/principles adopted by the Contact Group at its ministerial meeting in London on January 29, 1999,

Recognizing the need for democratic self-government in Kosovo, including full participation of the members of all national communities in political decision-making,

Desiring to ensure the protection of the human rights of all persons in Kosovo, as well as the rights of the members of all national communities, Recognizing the ongoing contribution of the OSCE to peace and stability in Kosovo,

Noting that the present Agreement has been concluded under the auspices of the members of the Contact Group and the European Union and undertaking with respect to these members and the European Union to abide by this Agreement,

Aware that full respect for the present Agreement will be central for the development of relations with European institutions,

Have agreed as follows:

Framework

Article I: Principles

1. All citizens in Kosovo shall enjoy, without discrimination, the equal rights and freedoms set forth in this Agreement.
2. National communities and their members shall have additional rights specified in Chapter 1. Kosovo, Federal, and Republic authorities shall not interfere with the exercise of these additional rights. The national communities shall be legally equal as specified herein, and shall not use their additional rights to endanger the rights of other national communities or the rights of citizens, the sovereignty and territorial integrity of the Federal Republic of Yugoslavia, or the functioning of representative democratic government in Kosovo.
3. All authorities in Kosovo shall fully respect human rights, democracy, and the equality of citizens and national communities.
4. Citizens in Kosovo shall have the right to democratic self-government through legislative, executive, judicial, and other institutions established in accordance with this Agreement. They shall have the opportunity to be represented in all institutions in Kosovo. The right to democratic self-government shall include the right to participate in free and fair elections.
5. Every person in Kosovo may have access to international institutions for the protection of their rights in accordance with the procedures of such institutions.
6. The Parties accept that they will act only within their powers and responsibilities in Kosovo as specified by this Agreement. Acts outside those powers and responsibilities shall be null and void. Kosovo shall have all rights and powers set forth herein, including in particular as specified in the Constitution at Chapter 1. This Agreement shall prevail over any other legal provisions of the Parties and shall be directly applicable. The Parties shall harmonize their governing practices and documents with this Agreement.
7. The Parties agree to cooperate fully with all international organizations working in Kosovo on the implementation of this Agreement.

Article II: Confidence-Building Measures

End of Use of Force

1. Use of force in Kosovo shall cease immediately. In accordance with this Agreement, alleged violations of the cease-fire shall be reported to international observers and shall not be used to justify use of force in response.
2. The status of police and security forces in Kosovo, including withdrawal of forces, shall be governed by the terms of this Agreement. Paramilitary and irregular forces in Kosovo are incompatible with the terms of this Agreement.

Return

3. The Parties recognize that all persons have the right to return to their homes. Appropriate authorities shall take all measures necessary to facilitate the safe return of persons, including issuing necessary documents. All persons shall have the right to reoccupy their real property, assert their occupancy rights in state-owned property, and recover their other property and personal possessions. The Parties shall take all measures necessary to readmit returning persons to Kosovo.

4. The Parties shall cooperate fully with all efforts by the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) and other international and non-governmental organizations concerning the repatriation and return of persons, including those organizations monitoring of the treatment of persons following their return.

Access for International Assistance

5. There shall be no impediments to the normal flow of goods into Kosovo, including materials for the reconstruction of homes and structures. The Federal Republic of Yugoslavia shall not require visas, customs, or licensing for persons or things for the Implementation Mission (IM), the UNHCR, and other international organizations, as well as for non-governmental organizations working in Kosovo as determined by the Chief of the Implementation Mission (CIM).

6. All staff, whether national or international, working with international or non-governmental organizations including with the Yugoslav Red Cross, shall be allowed unrestricted access to the Kosovo population for purposes of international assistance. All persons in Kosovo shall similarly have safe, unhindered, and direct access to the staff of such organizations.

Other Issues

7. Federal organs shall not take any decisions that have a differential, disproportionate, injurious, or discriminatory effect on Kosovo. Such decisions, if any, shall be void with regard to Kosovo.

8. Martial law shall not be declared in Kosovo.

9. The Parties shall immediately comply with all requests for support from the Implementation Mission (IM). The IM shall have its own broadcast frequencies for radio and television programming in Kosovo. The Federal Republic of Yugoslavia shall provide all necessary facilities, including frequencies for radio communications, to all humanitarian organizations responsible for delivering aid in Kosovo.

Detention of Combatants and Justice Issues

10. All abducted persons or other persons held without charge shall be released. The Parties shall also release and transfer in accordance with this Agreement all persons held in connection with the conflict. The Parties shall cooperate fully with the International Committee of the Red Cross (ICRC) to facilitate its work in accordance with its mandate, including ensuring full access to all such persons, irrespective of their status, wherever they might be held, for visits in accordance with the ICRC's standard operating procedures.

11. The Parties shall provide information, through tracing mechanisms of the ICRC, to families of all persons who are unaccounted for. The Parties shall cooperate fully with the ICRC and the International Commission on Missing Persons in their efforts to determine the identity, whereabouts, and fate of those unaccounted for.

12. Each Party:

(a) shall not prosecute anyone for crimes related to the conflict in Kosovo, except for persons accused of having committed serious violations of international humanitarian law. In order to facilitate transparency, the Parties shall grant access to foreign experts (including forensics experts) along with state investigators;

(b) shall grant a general amnesty for all persons already convicted of committing politically motivated crimes related to the conflict in Kosovo. This amnesty shall not apply to those properly convicted of committing serious violations of international humanitarian law at a fair and open trial conducted pursuant to international standards.

13. All Parties shall comply with their obligation to cooperate in the investigation and prosecution of serious violations of international humanitarian law.

(a) As required by United Nations Security Council resolution 827 (1993) and subsequent resolutions, the Parties shall fully cooperate with the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia in its investigations and prosecutions, including complying with its requests for assistance and its orders.

(b) The Parties shall also allow complete, unimpeded, and unfettered access to international experts- including forensics experts and investigators to investigate allegations of serious violations of international humanitarian law.

Independent Media

14. Recognizing the importance of free and independent media for the development of a democratic political climate necessary for the reconstruction and development of Kosovo, the Parties shall ensure the widest possible press freedoms in Kosovo in all media, public and private, including print, television, radio, and Internet.

Chapter 1

Constitution

Affirming their belief in a peaceful society, justice, tolerance, and reconciliation,

Resolved to ensure respect for human rights and the equality of all citizens and national communities,

Recognizing that the preservation and promotion of the national, cultural, and linguistic identity of each national community in Kosovo are necessary for the harmonious development of a peaceful society,

Desiring through this interim Constitution to establish institutions of democratic self-government in Kosovo grounded in respect for the territorial integrity and sovereignty of the Federal Republic of Yugoslavia and from this Agreement, from which the authorities of governance set forth herein originate,

Recognizing that the institutions of Kosovo should fairly represent the national communities in Kosovo and foster the exercise of their rights and those of their members,

Recalling and endorsing the principles/basic elements adopted by the Contact Group at its ministerial meeting in London on January 29, 1999,

Article I: Principles of Democratic Self-Government in Kosovo

1. Kosovo shall govern itself democratically through the legislative, executive, judicial, and other organs and institutions specified herein. Organs and institutions of Kosovo shall exercise their authorities consistent with the terms of this Agreement.

2. All authorities in Kosovo shall fully respect human rights, democracy, and the equality of citizens and national communities.

3. The Federal Republic of Yugoslavia has competence in Kosovo over the following areas, except as specified elsewhere in this Agreement: (a) territorial integrity, (b) maintaining a common market within the Federal Republic of Yugoslavia, which power shall be exercised in a manner that does not discriminate against Kosovo, (c) monetary policy, (d) defense, (e) foreign policy, (f) customs services, (g) federal taxation, (h) federal elections, and (i) other areas specified in this Agreement.

4. The Republic of Serbia shall have competence in Kosovo as specified in this Agreement, including in relation to Republic elections.

5. Citizens in Kosovo may continue to participate in areas in which the Federal Republic of Yugoslavia and the Republic of Serbia have competence through their representation in relevant institutions, without prejudice to the exercise of competence by Kosovo authorities set forth in this Agreement.

6. With respect to Kosovo:

(a) There shall be no changes to the borders of Kosovo;

(b) Deployment and use of police and security forces shall be governed by Chapters 2 and 7 of this Agreement; and

(c) Kosovo shall have authority to conduct foreign relations within its areas of responsibility equivalent to the power provided to Republics under Article 7 of the Constitution of the Federal Republic of Yugoslavia.

7. There shall be no interference with the right of citizens and national communities in Kosovo to call upon appropriate institutions of the Republic of Serbia for the following purposes:

(a) assistance in designing school curricula and standards;

(b) participation in social benefits programs, such as care for war veterans, pensioners, and disabled persons; and

(c) other voluntarily received services, provided that these services are not related to police and security matters governed by Chapters 2 and 7 of this Agreement, and that any Republic personnel serving in Kosovo pursuant to this paragraph shall be unarmed service providers acting at the invitation of a national community in Kosovo.

The Republic shall have the authority to levy taxes or charges on those citizens requesting services pursuant to this paragraph, as necessary to support the provision of such services.

8. The basic territorial unit of local self-government in Kosovo shall be the commune. All responsibilities in Kosovo not expressly assigned elsewhere shall be the responsibility of the communes.

9. To preserve and promote democratic self-government in Kosovo, all candidates for appointed, elective, or other public office, and all office holders, shall meet the following criteria:

(a) No person who is serving a sentence imposed by the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia, and no person who is under indictment by the Tribunal and who has failed to comply with an order to appear before the Tribunal, may stand as a candidate or hold any office; and

(b) All candidates and office holders shall renounce violence as a mechanism for achieving political goals; past political or resistance activities shall not be a bar to holding office in Kosovo.

Article II: The Assembly

General

1. Kosovo shall have an Assembly, which shall be comprised of 120 Members.

(a) Eighty Members shall be directly elected.

(b) A further 40 Members shall be elected by the members of qualifying national communities.

(i) Communities whose members constitute more than 0.5 per cent of the Kosovo population but less than 5 per cent shall have ten of these seats, to be divided among them in accordance with their proportion of the overall population.

(ii) Communities whose members constitute more than 5 per cent of the Kosovo population shall divide the remaining thirty seats equally. The Serb and Albanian national communities shall be presumed to meet the 5 per cent population threshold.

Other Provisions

2. Elections for all Members shall be conducted democratically, consistent with the provisions of Chapter 3 of this Agreement. Members shall be elected for a term of three years.

3. Allocation of seats in the Assembly shall be based on data gathered in the census referred to in Chapter 5 of this Agreement. Prior to the completion of the census, for purposes of this Article declarations of national community membership made during voter registration shall be used to determine the percentage of the Kosovo population that each national community represents.

4. Members of the Assembly shall be immune from all civil or criminal proceedings on the basis of words expressed or other acts performed in their capacity as Members of the Assembly.

Powers of the Assembly

5. The Assembly shall be responsible for enacting laws of Kosovo, including in political, security, economic, social, educational, scientific, and cultural areas as set out below and elsewhere in this Agreement. This Constitution and the laws of the Kosovo Assembly shall not be subject to change or modification by authorities of the Republics or the Federation.

(a) The Assembly shall be responsible for:

(i) Financing activities of Kosovo institutions, including by levying taxes and duties on sources within Kosovo;

(ii) Adopting budgets of the Administrative organs and other institutions of Kosovo, with the exception of communal and national community institutions unless otherwise specified herein;

(iii) Adopting regulations concerning the organization and procedures of the Administrative Organs of Kosovo;

(iv) Approving the list of Ministers of the Government, including the Prime Minister;

(v) Coordinating educational arrangements in Kosovo, with respect for the authorities of national communities and Communes;

(vi) Electing candidates for judicial office put forward by the President of Kosovo;

(vii) Enacting laws ensuring free movement of goods, services, and persons in Kosovo consistent with this Agreement;

(viii) Approving agreements concluded by the President within the areas of responsibility of Kosovo;

(ix) Cooperating with the Federal Assembly, and with the Assemblies of the Republics, and conducting relations with foreign legislative bodies;

(x) Establishing a framework for local self- government;

(xi) Enacting laws concerning inter-communal issues and relations between national communities, when necessary;

(xii) Enacting laws regulating the work of medical institutions and hospitals;

(xiii) Protecting the environment, where inter- communal issues are involved;

(xiv) Adopting programs of economic, scientific, technological, demographic, regional, and social development, as well as urban planning;

(xv) Adopting programs for the development of agriculture and of rural areas;

(xvi) Regulating elections consistent with Chapters 3 and 5;

(xvii) Regulating Kosovo-owned property; and

(xviii) Regulating land registries.

(b) The Assembly shall also have authority to enact laws in areas within the responsibility of the Communes if the matter cannot be effectively regulated by the Communes or if regulation by individual Communes might prejudice the rights of other Communes. In the absence of a law enacted by the Assembly under this subparagraph that preempts communal action, the Communes shall retain their authority.

Procedure

6. Laws and other decisions of the Assembly shall be adopted by majority of Members present and voting.

7. A majority of the Members of a single national community elected to the Assembly pursuant to paragraph 1(b) may adopt a motion that a law or other decision adversely affects the vital interests of their national community. The challenged law or decision shall be suspended with regard to that national community until the dispute settlement procedure in paragraph 8 is completed.

8. The following procedure shall be used in the event of a motion under paragraph 7:

(a) The Members making the vital interest motion shall give reasons for their motion. The proposers of the legislation shall be given an opportunity to respond.

(b) The Members making the motion shall appoint within one day a mediator of their choice to assist in reaching an agreement with those proposing the legislation.

(c) If mediation does not produce an agreement within seven days, the matter may be submitted for a binding ruling. The decision shall be rendered by a panel comprising three Members of the Assembly: one Albanian and one Serb, each appointed by his or her national community delegation; and a third Member, who will be of a third nationality and will be selected within two days by consensus of the Presidency of the Assembly.

(i) A vital interest motion shall be upheld if the legislation challenged adversely affects the community's fundamental constitutional rights, additional rights as set forth in Article VII, or the principle of fair treatment.

(ii) If the motion is not upheld, the challenged legislation shall enter into force for that community.

(d) Paragraph (c) shall not apply to the selection of Assembly officials.

(e) The Assembly may exclude other decisions from this procedure by means of a law enacted by a majority that includes a majority of each national community elected pursuant to paragraph 1(b).

9. A majority of the Members shall constitute a quorum. The Assembly shall otherwise decide its own rules of procedure.

Leadership

10. The Assembly shall elect from among its Members a Presidency, which shall consist of a President, two Vice-Presidents, and other leaders in accordance with the Assembly's rules of procedure. Each national community meeting the threshold specified in paragraph 1(b)(ii) shall be represented in the leadership. The President of the Assembly shall not be from the same national community as the President of Kosovo.

11. The President of the Assembly shall represent it, call its sessions to order, chair its meetings, coordinate the work of any committees it may establish, and perform other tasks prescribed by the rules of procedure of the Assembly.

Article III: President of Kosovo

1. There shall be a President of Kosovo, who shall be elected by the Assembly by vote of a majority of its Members. The President of Kosovo shall serve for a three-year term. No person may serve more than two terms as President of Kosovo.

2. The President of Kosovo shall be responsible for:

(i) Representing Kosovo, including before any international or Federal body or any body of the Republics;

(ii) Proposing to the Assembly candidates for Prime Minister, the Constitutional Court, the Supreme Court, and other Kosovo judicial offices;

(iii) Meeting regularly with the democratically elected representatives of the national communities;

(iv) Conducting foreign relations and concluding agreements within this power consistent with the authorities of Kosovo institutions under this Agreement. Such agreements shall only enter into force upon approval by the Assembly;

(v) Designating a representative to serve on the Joint Commission established by Article 1.2 of Chapter 5 of this Agreement;

(vi) Meeting regularly with the Federal and Republic Presidents; and

(vii) Other functions specified herein or by law.

Article IV: Government and Administrative Organs

1. Executive power shall be exercised by the Government. The Government shall be responsible for implementing the laws of Kosovo, and of other government authorities when such responsibilities are devolved by those authorities. The Government shall also have competence to propose laws to the Assembly.

(a) The Government shall consist of a Prime Minister and Ministers, including at least one person from each national community meeting the threshold specified in paragraph 1(b)(ii) of Article II. Ministers shall head the Administrative Organs of Kosovo.

(b) The candidate for Prime Minister proposed by the President shall put forward a list of Ministers to the Assembly. The Prime Minister, together with the list of Ministers, shall be approved by a majority of those present and voting in the Assembly. In the event that the Prime Minister is not able to obtain a majority for the Government, the President shall propose a new candidate for Prime Minister within ten days.

(c) The Government shall resign if a no confidence motion is adopted by a vote of a majority of the members of the Assembly. If the Prime Minister or the Government resigns, the President shall select a new candidate for Prime Minister who shall seek to form a Government.

(d) The Prime Minister shall call meetings of the Government, represent it as appropriate, and coordinate its work. Decisions of the Government shall require a majority of Ministers present and voting. The Prime Minister shall cast the deciding vote in the event Ministers are equally divided. The Government shall otherwise decide its own rules of procedure.

2. Administrative Organs shall be responsible for assisting the Government in carrying out its duties.

(a) National communities shall be fairly represented at all levels in the Administrative Organs.

(b) Any citizen in Kosovo claiming to have been directly and adversely affected by the decision of an executive or administrative body shall have the right to judicial review of the legality of that decision after exhausting all avenues for administrative review. The Assembly shall enact a law to regulate this review.

3. There shall be a Chief Prosecutor who shall be responsible for prosecuting individuals who violate the criminal laws of Kosovo. He shall head an Office of the Prosecutor, which shall at all levels have staff representative of the population of Kosovo.

Article V: Judiciary

General

1. Kosovo shall have a Constitutional Court, a Supreme Court, District Courts, and Communal Courts.

2. The Kosovo courts shall have jurisdiction over all matters arising under this Constitution or the laws of Kosovo except as specified in paragraph 3. The Kosovo courts shall also have jurisdiction over questions of federal law, subject to appeal to the Federal courts on these questions after all appeals available under the Kosovo system have been exhausted.

3. Citizens in Kosovo may opt to have civil disputes to which they are party adjudicated by other courts in the Federal Republic of Yugoslavia, which shall apply the law applicable in Kosovo.

4. The following rules will apply to criminal cases:

(a) At the start of criminal proceedings, the defendant is entitled to have his or her trial transferred to another Kosovo court that he or she designates.

(b) In criminal cases in which all defendants and victims are members of the same national community, all members of the judicial council will be from a national community of their choice if any party so requests.

(c) A defendant in a criminal case tried in Kosovo courts is entitled to have at least one member of the judicial council hearing the case to be from his or her national community. Kosovo authorities will consider and allow judges of other courts in the Federal Republic of Yugoslavia to serve as Kosovo judges for these purposes.

Constitutional Court

5. The Constitutional Court shall consist of nine judges. There shall be at least one Constitutional Court judge from each national community meeting the threshold specified in paragraph 1(b)(ii) of Article II. Until such time as the Parties agree to discontinue this arrangement, 5 judges of the Constitutional Court shall be selected from a list drawn up by the President of the European Court of Human Rights.

6. The Constitutional Court shall have authority to resolve disputes relating to the meaning of this Constitution. That authority shall include, but is not limited to, determining whether laws applicable in Kosovo, decisions or acts of the President, the Assembly, the Government, the Communes, and the national communities are compatible with this Constitution.

(a) Matters may be referred to the Constitutional Court by the President of Kosovo, the President or Vice-Presidents of the Assembly, the Ombudsman, the communal assemblies and councils, and any national community acting according to its democratic procedures.

(b) Any court which finds in the course of adjudicating a matter that the dispute depends on the answer to a question within the Constitutional Court's jurisdiction shall refer the issue to the Constitutional Court for a preliminary decision.

7. Following the exhaustion of other legal remedies, the Constitutional Court shall at the request of any person claiming to be a victim have jurisdiction over complaints that human rights and fundamental freedoms and the rights of members of national communities set forth in this Constitution have been violated by a public authority.

8. The Constitutional Court shall have such other jurisdiction as may be specified elsewhere in this Agreement or by law.

Supreme Court

9. The Supreme Court shall consist of nine judges. There shall be at least one Supreme Court judge from each national community meeting the threshold specified in paragraph 1(b)(ii) of Article II.

10. The Supreme Court shall hear appeals from the District Courts and the Communal Courts. Except as otherwise provided in this Constitution, the Supreme Court shall be the court of final appeal for all cases arising under law applicable in Kosovo. Its decisions shall be recognized and executed by all authorities in the Federal Republic of Yugoslavia.

Functioning of the Courts

11. The Assembly shall determine the number of District and Communal Court judges necessary to meet current needs.

12. Judges of all courts in Kosovo shall be distinguished jurists of the highest moral character. They shall be broadly representative of the national communities of Kosovo.

13. Removal of a Kosovo judge shall require the consensus of the judges of the Constitutional Court. A Constitutional Court judge whose removal is in question shall not participate in the decision on his case.

14. The Constitutional Court shall adopt rules for itself and for other courts in Kosovo. The Constitutional and Supreme Courts shall each adopt decisions by majority vote of their members.

15. Except as otherwise specified in their rules, all Kosovo courts shall hold public proceedings. They shall issue published opinions setting forth the reasons for their decisions.

Article VI: Human Rights and Fundamental Freedoms

1. All authorities in Kosovo shall ensure internationally recognized human rights and fundamental freedoms.

2. The rights and freedoms set forth in the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and its Protocols shall apply directly in Kosovo. Other internationally recognized human rights instruments enacted into law by the Kosovo Assembly shall also apply. These rights and freedoms shall have priority over all other law.

3. All courts, agencies, governmental institutions, and other public institutions of Kosovo or operating in relation to Kosovo shall conform to these human rights and fundamental freedoms.

Article VII: National Communities

1. National communities and their members shall have additional rights as set forth below in order to preserve and express their national, cultural, religious, and linguistic identities in accordance with international standards and the Helsinki Final Act. Such rights shall be exercised in conformity with human rights and fundamental freedoms.

2. Each national community may elect, through democratic means and in a manner consistent with the principles of Chapter 3 of this Agreement, institutions to administer its affairs in Kosovo.

3. The national communities shall be subject to the laws applicable in Kosovo, provided that any act or decision concerning national communities must be non-discriminatory. The Assembly shall decide upon a procedure for resolving disputes between national communities.

4. The additional rights of the national communities, acting through their democratically elected institutions, are to:

(a) preserve and protect their national, cultural, religious, and linguistic identities, including by:

(i) inscribing local names of towns and villages, of squares and streets, and of other topographic names in the language and alphabet of the national community in addition to signs in Albanian and Serbian, consistent with decisions about style made by the communal institutions;

(ii) providing information in the language and alphabet of the national community;

(iii) providing for education and establishing educational institutions, in particular for schooling in their own language and alphabet and in national culture and history, for which relevant authorities will provide financial assistance; curricula shall reflect a spirit of tolerance between national communities and respect for the rights of members of all national communities in accordance with international standards;

(iv) enjoying unhindered contacts with representatives of their respective national communities, within the Federal Republic of Yugoslavia and abroad;

(v) using and displaying national symbols, including symbols of the Federal Republic of Yugoslavia and the Republic of Serbia;

(vi) protecting national traditions on family law by, if the community decides, arranging rules in the field of inheritance; family and matrimonial relations; tutorship; and adoption;

(vii) the preservation of sites of religious, historical, or cultural importance to the national community in cooperation with other authorities;

(viii) implementing public health and social services on a non-discriminatory basis as to citizens and national communities;

(ix) operating religious institutions in cooperation with religious authorities; and

(x) participating in regional and international non-governmental organizations in accordance with procedures of these organizations;

(b) be guaranteed access to, and representation in, public broadcast media, including provisions for separate programming in relevant languages under the direction of those nominated by the respective national community on a fair and equitable basis; and

(c) finance their activities by collecting contributions the national communities may decide to levy on members of their own communities.

5. Members of national communities shall also be individually guaranteed:

(a) the right to enjoy unhindered contacts with members of their respective national communities elsewhere in the Federal Republic of Yugoslavia and abroad;

(b) equal access to employment in public services at all levels;

(c) the right to use their languages and alphabets;

(d) the right to use and display national community symbols;

(e) the right to participate in democratic institutions that will determine the national community's exercise of the collective rights set forth in this Article; and

(f) the right to establish cultural and religious associations, for which relevant authorities will provide financial assistance.

6. Each national community and, where appropriate, their members acting individually may exercise these additional rights through Federal institutions and institutions of the Republics, in accordance with the procedures of those institutions and without prejudice to the ability of Kosovo institutions to carry out their responsibilities.

7. Every person shall have the right freely to choose to be treated or not to be treated as belonging to a national community, and no disadvantage shall result from that choice or from the exercise of the rights connected to that choice.

Article VIII: Communes

1. Kosovo shall have the existing communes. Changes may be made to communal boundaries by act of the Kosovo Assembly after consultation with the authorities of the communes concerned.

2. Communes may develop relationships among themselves for their mutual benefit.

3. Each commune shall have an Assembly, an Executive Council, and such administrative bodies as the commune may establish.

(a) Each national community whose membership constitutes at least three percent of the population of the commune shall be represented on the Council in proportion to its share of the communal population or by one member, whichever is greater.

(b) Prior to the completion of a census, disputes over communal population percentages for purposes of this paragraph shall be resolved by reference to declarations of national community membership in the voter registry.

4. The communes shall have responsibility for:

- (a) law enforcement, as specified in Chapter 2 of this Agreement;
- (b) regulating and, when appropriate, providing child care;
- (c) providing education, consistent with the rights and duties of national communities, and in a spirit of tolerance between national communities and respect for the rights of the members of all national communities in accordance with international standards;
- (d) protecting the communal environment;
- (e) regulating commerce and privately-owned stores;
- (f) regulating hunting and fishing;
- (g) planning and carrying out public works of communal importance, including roads and water supplies, and participating in the planning and carrying out of Kosovo-wide public works projects in coordination with other communes and Kosovo authorities;
- (h) regulating land use, town planning, building regulations, and housing construction;
- (i) developing programs for tourism, the hotel industry, catering, and sport;
- (j) organizing fairs and local markets;
- (k) organizing public services of communal importance, including fire, emergency response, and police consistent with Chapter 2 of this Agreement; and
- (l) financing the work of communal institutions, including raising revenues, taxes, and preparing budgets.

5. The communes shall also have responsibility for all other areas within Kosovo's authority not expressly assigned elsewhere herein, subject to the provisions of Article II.5(b) of this Constitution.

6. Each commune shall conduct its business in public and shall maintain publicly available records of its deliberations and decisions.

Article IX: Representation

1. Citizens in Kosovo shall have the right to participate in the election of:

- (a) At least 10 deputies in the House of Citizens of the Federal Assembly; and
- (b) At least 20 deputies in the National Assembly of the Republic of Serbia.

2. The modalities of elections for the deputies specified in paragraph 1 shall be determined by the Federal Republic of Yugoslavia and the Republic of Serbia respectively, under procedures to be agreed with the Chief of the Implementation Mission.

3. The Assembly shall have the opportunity to present to the appropriate authorities a list of candidates from which shall be drawn:

(a) At least one citizen in Kosovo to serve in the Federal Government, and at least one citizen in Kosovo to serve in the Government of the Republic of Serbia; and

(b) At least one judge on the Federal Constitutional Court, one judge on the Federal Court, and three judges on the Supreme Court of Serbia.

Article X: Amendment

1. The Assembly may by a majority of two-thirds of its Members, which majority must include a majority of the Members elected from each national community pursuant to Article II.1(b)(ii), adopt amendments to this Constitution.

2. There shall, however, be no amendments to Article I.3-8 or to this Article, nor shall any amendment diminish the rights granted by Articles VI and VII.

Article XI: Entry into Force

This Constitution shall enter into force upon signature of this Agreement.

Chapter 2

Police and Civil Public Security

Article I: General Principles

1. All law enforcement agencies, organizations and personnel of the Parties, which for purposes of this Chapter will include customs and border police operating in Kosovo, shall act in compliance with this Agreement and shall observe internationally recognized standards of human rights and due process. In exercising their functions, law enforcement personnel shall not discriminate on any ground, such as sex, race, color, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national community, property, birth or other status.

2. The Parties invite the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) through its Implementation Mission (IM) to monitor and supervise implementation of this Chapter and related provisions of this Agreement. The Chief of the Implementation Mission (CIM) or his designee shall have the authority to issue binding directives to the Parties and subsidiary bodies on police and civil public security matters to obtain compliance by the Parties with the terms of this Chapter. The Parties agree to cooperate fully with the IM and to comply with its directives. Personnel assigned to police-related duties within the IM shall be permitted to wear a uniform while serving in this part of the mission.

3. In carrying out his responsibilities, the CIM will inform and consult KFOR as appropriate.

4. The IM shall have the authority to:

(a) Monitor, observe, and inspect law enforcement activities, personnel, and facilities, including border police and customs units, as well as associated judicial organizations, structures, and proceedings;

(b) Advise law enforcement personnel and forces, including border police and customs units, and, when necessary to bring them into compliance with this Agreement, including this Chapter, issue appropriate binding directions in coordination with KFOR;

(c) Participate in and guide the training of law enforcement personnel;

- (d) In coordination with KFOR, assess threats to public order;
 - (e) Advise and provide guidance to governmental authorities on how to deal with threats to public order and on the organization of effective civilian law enforcement agencies;
 - (f) Accompany the Parties' law enforcement personnel as they carry out their responsibilities, as the IM deems appropriate;
 - (g) Dismiss or discipline public security personnel of the Parties for cause; and
 - (h) Request appropriate law enforcement support from the international community to enable IM to carry out the duties assigned in this Chapter.
5. All Kosovo, Republic and Federal law enforcement and Federal military authorities shall be obligated, in their respective areas of authority, to ensure freedom of movement and safe passage for all persons, vehicles and goods. This obligation includes a duty to permit the unobstructed passage into Kosovo of police equipment which has been approved by the CIM and COMKFOR for use by Kosovo police, and of any other support provided under subparagraph 4(h) above.
6. The Parties undertake to provide one another mutual assistance, when requested, in the surrender of those accused of committing criminal acts within a Party's jurisdiction, and in the investigation and prosecution of offenses across the boundary of Kosovo with other parts of the FRY. The Parties shall develop agreed procedures and mechanisms for responding to these requests. The CIM or his designee shall resolve disputes on these matters.
7. The IM shall aim to transfer law enforcement responsibilities described in Article II below to the law enforcement officials and organizations described in Article II at the earliest practical time consistent with civil public security.

Article II: Communal Police

1. As they build up, communal police units, organized and stationed at the communal and municipal levels, shall assume primary responsibility for law enforcement in Kosovo. The specific responsibilities of the communal police will include police patrols and crime prevention, criminal investigations, arrest and detention of criminal suspects, crowd control, and traffic control.
2. Number and Composition. The total number of communal police established by this Agreement operating within Kosovo shall not exceed 3,000 active duty law enforcement officers. However, the CIM shall have the authority to increase or decrease this personnel ceiling if he determines such action is necessary to meet operational needs. Prior to taking any such action, the CIM shall consult with the Criminal Justice Administration and other officials as appropriate. The national communities in each commune shall be fairly represented in the communal police unit.
3. Criminal Justice Administration.
- a. A Criminal Justice Administration (CJA) shall be established. It shall be an Administrative Organ of Kosovo, reporting to an appropriate member of the Government of Kosovo as determined by the Government. The CJA shall provide general coordination of law enforcement operations in Kosovo. Specific functions of the CJA shall include general supervision over, and providing guidance to, communal police forces through their commanders, assisting in the coordination between separate communal police forces, and oversight of the operations of the police academy. In carrying out these responsibilities, the CJA may issue directives, which shall

be binding on communal police commanders and personnel. In the exercise of its functions, the CJA shall be subject to any directions given by CIM.

b. Within twelve months of the establishment of the CJA, the CJA shall submit for review by the CIM a plan for the coordination and development of law enforcement bodies and personnel in Kosovo within its jurisdiction. This plan shall serve as the framework for law enforcement coordination and development in Kosovo and be subject to modification by the CIM.

c. The IM will endeavor to develop the capacities of the CJA as quickly as possible. Prior to the point when the CJA is able to properly carry out the functions described in the preceding paragraph, as determined by the CIM, the IM shall carry out these functions.

4. Communal Commanders. Subject to review by the CIM, each commune will appoint, and may remove for cause, by majority vote of the communal council, a communal police commander with responsibility for police operations within the commune.

5. Service in Police.

(a) Recruitment for public security personnel will be conducted primarily at the local level. Local and communal governments, upon consultation with communal Criminal Justice Commissions, will nominate officer candidates to attend the Kosovo Police Academy. Offers of employment will be made by communal police commanders, with the concurrence of the academy director, only after the candidate has successfully completed the academy basic recruit course.

(b) Recruitment, selection and training of communal police officers shall be conducted under the direction of the IM during the period of its operation.

(c) There shall be no bar to service in the communal police based on prior political activities. Members of the police shall not, however, be permitted while they hold this public office to participate in party political activities other than membership in such a party.

(d) Continued service in the police is dependent upon behavior consistent with the terms of this Agreement, including this Chapter. The IM shall supervise regular reviews of officer performance, which shall be conducted in accordance with international due process norms.

6. Uniforms and Equipment.

(a) All communal police officers, with the exception of officers participating in crowd control functions, shall wear a standard uniform. Uniforms shall include a badge, picture identification, and name tag.

(b) Communal police officers may be equipped with a sidearm, handcuffs, a baton, and a radio.

(c) Subject to authorization or modification by the CIM, each commune may maintain, either at the communal headquarters or at municipal stations, no more than one long-barreled weapon not to exceed 7.62 mm for every fifteen police officers assigned to the commune. Each such weapon must be approved by and registered with the IM and KFOR pursuant to procedures established by the CIM and COMKFOR. When not in use, all such weapons will be securely stored and each commune will keep a registry of these weapons.

(i) In the event of a serious law enforcement threat that would justify the use of these weapons, the communal police commander shall obtain IM approval before employing these weapons.

(ii) The communal police commander may authorize the use of these weapons without prior approval of the IM for the sole purpose of self-defense. In such cases, he must report the incident no later than one hour after it occurs to the IM and KFOR.

(iii) If the CIM determines that a weapon has been used by a member of a communal police force in a manner contrary to this Chapter, he may take appropriate corrective measures; such measures may include reducing the number of such weapons that the communal police force is allowed to possess or dismissing or disciplining the law enforcement personnel involved.

(d) Communal police officers engaged in crowd control functions will receive equipment appropriate to their task, including batons, helmets and shields, subject to IM approval.

Article III: Interim Police Academy

1. Under the supervision of the IM, the CJA shall establish an interim Police Academy that will offer mandatory and professional development training for all public security personnel, including border police. Until the interim police academy is established, IM will oversee a temporary training program for public security personnel including border police.

2. All public security personnel shall be required to complete a course of police studies successfully before serving as communal police officers.

3. The Academy shall be headed by a Director appointed and removed by the CJA in consultation with the Kosovo Criminal Justice Commission and the IM. The Director shall consult closely with the IM and comply fully with its recommendations and guidance.

4. All Republic and Federal police training facilities in Kosovo, including the academy at Vucitrn, will cease operations within 6 months of the entry into force of this Agreement.

Article IV: Criminal Justice Commissions

1. The parties shall establish a Kosovo Criminal Justice Commission and Communal Criminal Justice Commissions. The CIM or his designee shall chair meetings of these Commissions. They shall be forums for cooperation, coordination and the resolution of disputes concerning law enforcement and civil public security in Kosovo.

2. The functions of the Commissions shall include the following:

(a) Monitor, review, and make recommendations regarding the operation of law enforcement personnel and policies in Kosovo, including communal police units;

(b) Review, and make recommendations regarding the recruitment, selection and training of communal police officers and commanders;

(c) Consider complaints regarding police practices filed by individuals or national communities, and provide information and recommendations to communal police commanders and the CIM for consideration in their reviews of officer performance; and

(d) In the Kosovo Criminal Justice Commission only: In consultation with designated local, Republic and Federal police liaisons, monitor jurisdiction sharing in cases of overlapping criminal jurisdiction between Kosovo, Republic and Federal authorities.

3. The membership of the Kosovo Criminal Justice Commission and each Communal Criminal Justice Commission shall be representative of the population and shall include:

(a) In the Kosovo Criminal Justice Commission:

(i) a representative of each commune;

- (ii) the head of the Kosovo CJA;
- (iii) a representative of each Republic and Federal law enforcement component operating in Kosovo (for example, Customs police and Border police);
- (iv) a representative of each national community;
- (v) a representative of the IM, during its period of operation in Kosovo;
- (vi) a representative of the VJ border guard, as appropriate;
- (vii) a representative of the MUP, as appropriate, while present in Kosovo; and
- (viii) A representative of KFOR, as appropriate. (b) In the Communal Criminal Justice Commissions:
 - (i) the communal police commander;
 - (ii) a representative of any Republic and Federal law enforcement component operating in the commune;
 - (iii) a representative of each national community;
 - (iv) a civilian representative of the communal government;
 - (v) a representative of the IM, during its period of operation in Kosovo;
 - (vi) a representative of the VJ border guard, who shall have observer status, as appropriate; and
 - (vii) A representative of KFOR, as appropriate.

4. Each Criminal Justice Commission shall meet at least monthly, or at the request of any Commission member.

Article V: Police Operations in Kosovo

1. The communal police established by this Agreement shall have exclusive law enforcement authority and jurisdiction and shall be the only police presence in Kosovo following the reduction and eventual withdrawal from Kosovo by the MUP, with the exception of border police as specified in Article VI and any support provided pursuant to Article I(3)(h).

(a) During the transition to communal police, the remaining MUP shall carry out only normal policing duties, and shall draw down, pursuant to the schedule described in Chapter 7.

(b) During the period of the phased drawdown of the MUP, the MUP in Kosovo shall have authority to conduct only civil police functions and shall be under the supervision and control of the CIM. The IM may dismiss from service, or take other appropriate disciplinary action against, MUP personnel who obstruct implementation of this Agreement.

2. Concurrent Law Enforcement in Kosovo.

(a) Except as provided in Article V.1 and Article VI, Federal and Republic law enforcement officials may only act within Kosovo in cases of hot pursuit of a person suspected of committing a serious criminal offense.

(i) Federal and Republic authorities shall as soon as practicable, but in no event later than one hour after their entry into Kosovo while engaged in a hot pursuit, notify the nearest Kosovo law enforcement officials that the pursuit has crossed into Kosovo. Once notification has been made, further pursuit and apprehension shall be coordinated with Kosovo law enforcement. Following apprehension, suspects shall be placed into the custody of the authorities originating the pursuit. If the suspect has not been apprehended within four hours, the original pursuing authorities shall cease their pursuit and immediately depart Kosovo unless invited to continue their pursuit by the CJA or the CIM.

(ii) In the event the pursuit is of such short duration as to preclude notification, Kosovo law enforcement officials shall be notified that an apprehension has been made and shall be given access to the detainee prior to his removal from Kosovo.

(iii) Personnel engaged in hot pursuit under the provisions of this Article may only be civilian police, may only carry weapons appropriate for normal civilian police duties (sidearms, and long-barreled weapons not to exceed 7.62mm), may only travel in officially marked police vehicles, and may not exceed a total of eight personnel at any one time. Travel in armored personnel carriers by police engaged in hot pursuit is strictly prohibited.

(iv) The same rules shall apply to hot pursuit of suspects by Kosovo law enforcement authorities to Federal territory outside of Kosovo.

(b) All Parties shall provide the highest degree of mutual assistance in law enforcement matters in response to reasonable requests.

Article VI: Security on International Borders

1. The Government of the FRY will maintain official border crossings on its international borders (Albania and FYROM).

2. Personnel from the organizations listed below may be present along Kosovo's international borders and at international border crossings, and may not act outside the scope of the authorities specified in this Chapter.

(a) Republic of Serbia Border Police

(i) The Border Police shall continue to exercise authority at Kosovo's international border crossings and in connection with the enforcement of Federal Republic of Yugoslavia immigration laws. The total number of border police shall be drawn down to 75 within 14 days of entry into force of this Agreement.

(ii) While maintaining the personnel threshold specified in subparagraph (i), the ranks of the existing Border Police units operating in Kosovo shall be supplemented by new recruits so that they are representative of the Kosovo population.

(iii) All Border Police stationed in Kosovo must attend police training at the Kosovo police academy within 18 months of the entry into force of this Agreement.

(b) Customs Officers

(i) The FRY Customs Service will continue to exercise customs jurisdiction at Kosovo's official international border crossings and in such customs warehouses as may be necessary within Kosovo. The total number of customs personnel shall be drawn down to 50 within 14 days of the entry into force of this Agreement.

(ii) Kosovar Albanian officers of the Customs Service shall be trained and compensated by the FRY.

(c) The CIM shall conduct a periodic review of customs and border police requirements and shall have the authority to increase or decrease the personnel ceilings described in paragraphs (a)(i) and (b)(i) above to reflect operational needs and to adjust the composition of individual customs units.

Article VII: Arrest and Detention

1. Except pursuant to Article V, Article I(3)(h), and sections (a)-(b) of this paragraph, only officers of the communal police shall have authority to arrest and detain individuals in Kosovo.
(a) Border Police officers shall have authority within Kosovo to arrest and detain individuals who have violated criminal provisions of the immigration laws.

(b) Officers of the Customs Service shall have authority within Kosovo to arrest and detain individuals for criminal violations of the customs laws.

2. Immediately upon making an arrest, the arresting officer shall notify the nearest Communal Criminal Justice Commission of the detention and the location of the detainee. He subsequently shall transfer the detainee to the nearest appropriate jail in Kosovo at the earliest opportunity.

3. Officers may use reasonable and necessary force proportionate to the circumstances to effect arrests and keep suspects in custody.

4. Kosovo and its constituent communes shall establish jails and prisons to accommodate the detention of criminal suspects and the imprisonment of individuals convicted of violating the laws applicable in Kosovo. Prisons shall be operated consistent with international standards. Access shall be provided to international personnel, including representatives of the International Committee of the Red Cross.

Article VIII: Administration of Justice

1. Criminal Jurisdiction over Persons Arrested within Kosovo.

(a) Except in accordance with Article V and subparagraph (b) of this paragraph, any person arrested within Kosovo shall be subject to the jurisdiction of the Kosovo courts.

(b) Any person arrested within Kosovo, in accordance with the law and with this Agreement, by the Border Police or Customs Police shall be subject to the jurisdiction of the FRY courts. If there is no applicable court of the FRY to hear the case, the Kosovo courts shall have jurisdiction.

2. Prosecution of Crimes.

(a) The CJA shall, in consultation with the CIM, appoint and have the authority to remove the Chief Prosecutor.

(b) The IM shall have the authority to monitor, observe, inspect, and when necessary, direct the operations of the Office of the Prosecutor and any and all related staff.

Article IX: Final Authority to Interpret

The CIM is the final authority regarding interpretation of this Chapter and his determinations are binding on all Parties and persons.

Conduct and Supervision of Elections
Article I: Conditions for Elections

1. The Parties shall ensure that conditions exist for the organization of free and fair elections, which include but are not limited to:
 - a) freedom of movement for all citizens;
 - b) an open and free political environment;
 - c) an environment conducive to the return of displaced persons;
 - d) a safe and secure environment that ensures freedom of assembly, association, and expression;
 - e) an electoral legal framework of rules and regulations complying with OSCE commitments, which will be implemented by a Central Election Commission, as set forth in Article III, which is representative of the population of Kosovo in terms of national communities and political parties; and
 - f) free media, effectively accessible to registered political parties and candidates, and available to voters throughout Kosovo.
2. The Parties request the OSCE to certify when elections will be effective under current conditions in Kosovo, and to provide assistance to the Parties to create conditions for free and fair elections.
3. The Parties shall comply fully with Paragraphs 7 and 8 of the OSCE Copenhagen Document, which are attached to this Chapter.

Article II: Role of the OSCE

1. The Parties request the OSCE to adopt and put in place an elections program for Kosovo and supervise elections as set forth in this Agreement.
2. The Parties request the OSCE to supervise, in a manner to be determined by the OSCE and in cooperation with other international organizations the OSCE deems necessary, the preparation and conduct of elections for:
 - a) Members of the Kosovo Assembly;
 - b) Members of Communal Assemblies;
 - c) other officials popularly elected in Kosovo under this Agreement and the laws and Constitution of Kosovo at the discretion of the OSCE.
3. The Parties request the OSCE to establish a Central Election Commission in Kosovo ("the Commission").
4. Consistent with Article IV of Chapter 5, the first elections shall be held within nine months of the entry into force of this Agreement. The President of the Commission shall decide, in consultation with the Parties, the exact timing and order of elections for Kosovo political offices.

Article III: Central Election Commission

1. The Commission shall adopt electoral Rules and Regulations on all matters necessary for the conduct of free and fair elections in Kosovo, including rules relating to: the eligibility and registration of candidates, parties, and voters, including displaced persons and refugees; ensuring a free and fair elections campaign; administrative and technical preparation for elections including the establishment, publication, and certification of election results; and the role of international and domestic election observers.

2. The responsibilities of the Commission, as provided in the electoral Rules and Regulations, shall include:

a) the preparation, conduct, and supervision of all aspects of the electoral process, including development and supervision of political party and voter registration, and creation of secure and transparent procedures for production and dissemination of ballots and sensitive election materials, vote counts, tabulations, and publication of elections results;

b) ensuring compliance with the electoral Rules and Regulations established pursuant to this Agreement, including establishing auxiliary bodies for this purpose as necessary;

c) ensuring that action is taken to remedy any violation of any provision of this Agreement, including imposing penalties such as removal from candidate or party lists, against any person, candidate, political party, or body that violates such provisions; and

d) accrediting observers, including personnel from international organizations and foreign and domestic non-governmental organizations, and ensuring that the Parties grant the accredited observers unimpeded access and movement.

3. The Commission shall consist of a person appointed by the Chairman-in-Office (CIO) of the OSCE, representatives of all national communities, and representatives of political parties in Kosovo selected by criteria to be determined by the Commission. The person appointed by the CIO shall act as the President of the Commission. The rules of procedure of the Commission shall provide that in the exceptional circumstance of an unresolved dispute within the Commission, the decision of the President shall be final and binding.

4. The Commission shall enjoy the right to establish communication facilities, and to engage local and administrative staff.

Chapter 4

Economic Issues

Article I

1. The economy of Kosovo shall function in accordance with free market principles.

2. The authorities established to levy and collect taxes and other charges are set forth in this Agreement. Except as otherwise expressly provided, all authorities have the right to keep all revenues from their own taxes or other charges consistent with this Agreement.

3. Certain revenue from Kosovo taxes and duties shall accrue to the Communes, taking into account the need for an equalization of revenues between the Communes based on objective criteria. The Assembly of Kosovo shall enact appropriate non-discriminatory legislation for this purpose. The Communes may also levy local taxes in accordance with this Agreement.

4. The Federal Republic of Yugoslavia shall be responsible for the collection of all customs duties at international borders in Kosovo. There shall be no impediments to the free movement of persons, goods, services, and capital to and from Kosovo.

5. Federal authorities shall ensure that Kosovo receives a proportionate and equitable share of benefits that may be derived from international agreements concluded by the Federal Republic and of Federal resources.

6. Federal and other authorities shall within their respective powers and responsibilities ensure the free movement of persons, goods, services, and capital to Kosovo, including from international sources. They shall in particular allow access to Kosovo without discrimination for persons delivering such goods and services.

7. If expressly required by an international donor or lender, international contracts for reconstruction projects shall be concluded by the authorities of the Federal Republic of Yugoslavia, which shall establish appropriate mechanisms to make such funds available to Kosovo authorities. Unless precluded by the terms of contracts, all reconstruction projects that exclusively concern Kosovo shall be managed and implemented by the appropriate Kosovo authority.

Article II

1. The Parties agree to reallocate ownership and resources in accordance insofar as possible with the distribution of powers and responsibilities set forth in this Agreement, in the following areas:

(a) government-owned assets (including educational institutions, hospitals, natural resources, and production facilities);

(b) pension and social insurance contributions;

(c) revenues to be distributed under Article I.5; and

(d) any other matters relating to economic relations between the Parties not covered by this Agreement.

2. The Parties agree to the creation of a Claim Settlement Commission (CSC) to resolve all disputes between them on matters referred to in paragraph 1.

(a) The CSC shall consist of three experts designated by Kosovo, three experts designated jointly by the Federal Republic of Yugoslavia and the Republic of Serbia, and three independent experts designated by the CIM.

(b) The decisions of the CSC, which shall be taken by majority vote, shall be final and binding. The Parties shall implement them without delay.

3. Authorities receiving ownership of public facilities shall have the power to operate such facilities.

Chapter 4 A

Humanitarian Assistance, Reconstruction and Economic Development

1. In parallel with the continuing full implementation of this Agreement, urgent attention must be focused on meeting the real humanitarian and economic needs of Kosovo in order to help

create the conditions for reconstruction and lasting economic recovery. International assistance will be provided without discrimination between national communities.

2. The Parties welcome the willingness of the European Commission working with the international community to co-ordinate international support for the parties' efforts. Specifically, the European Commission will organize an international donors' conference within one month of entry into force of this Agreement.

3. The international community will provide immediate and unconditional humanitarian assistance, focusing primarily on refugees and internally displaced persons returning to their former homes. The Parties welcome and endorse the UNHCR's lead role in co-ordination of this effort, and endorse its intention, in close co-operation with the Implementation Mission, to plan an early, peaceful, orderly and phased return of refugees and displaced persons in conditions of safety and dignity.

4. The international community will provide the means for the rapid improvement of living conditions for the population of Kosovo through the reconstruction and rehabilitation of housing and local infrastructure (including water, energy, health and local education infrastructure) based on damage assessment surveys.

5. Assistance will also be provided to support the establishment and development of the institutional and legislative framework laid down in this Agreement, including local governance and tax settlement, and to reinforce civil society, culture and education. Social welfare will also be addressed, with priority given to the protection of vulnerable social groups.

6. It will also be vital to lay the foundations for sustained development, based on a revival of the local economy. This must take account of the need to address unemployment, and to stimulate the economy by a range of mechanisms. The European Commission will be giving urgent attention to this.

7. International assistance, with the exception of humanitarian aid, will be subject to full compliance with this Agreement as well as other conditionalities defined in advance by the donors and the absorptive capacity of Kosovo.

Chapter 5

Implementation I **Article I: Institutions**

Implementation Mission

1. The Parties invite the OSCE, in cooperation with the European Union, to constitute an Implementation Mission in Kosovo. All responsibilities and powers previously vested in the Kosovo Verification Mission and its Head by prior agreements shall be continued in the Implementation Mission and its Chief.

Joint Commission

2. A Joint Commission shall serve as the central mechanism for monitoring and coordinating the civilian implementation of this Agreement. It shall consist of the Chief of the Implementation Mission (CIM), one Federal and one Republic representative, one representative of each national community in Kosovo, the President of the Assembly, and a representative of the President of Kosovo. Meetings of the Joint Commission may be attended by other representatives of organizations specified in this Agreement or needed for its implementation.

3. The CIM shall serve as the Chair of the Joint Commission. The Chair shall coordinate and organize the work of the Joint Commission and decide the time and place of its meetings. The Parties shall abide by and fully implement the decisions of the Joint Commission. The Joint Commission shall operate on the basis of consensus, but in the event consensus cannot be reached, the Chair's decision shall be final.

4. The Chair shall have full and unimpeded access to all places, persons, and information (including documents and other records) within Kosovo that in his judgment are necessary to his responsibilities with regard to the civilian aspects of this Agreement.

Joint Council and Local Councils

5. The CIM may, as necessary, establish a Kosovo Joint Council and Local Councils, for informal dispute resolution and cooperation. The Kosovo Joint Council would consist of one member from each of the national communities in Kosovo. Local Councils would consist of representatives of each national community living in the locality where the Local Council is established.

Article II: Responsibilities and Powers

1. The CIM shall:

(a) supervise and direct the implementation of the civilian aspects of this Agreement pursuant to a schedule that he shall specify;

(b) maintain close contact with the Parties to promote full compliance with those aspects of this Agreement;

(c) facilitate, as he deems necessary, the resolution of difficulties arising in connection with such implementation;

(d) participate in meetings of donor organizations, including on issues of rehabilitation and reconstruction, in particular by putting forward proposals and identifying priorities for their consideration as appropriate;

(e) coordinate the activities of civilian organizations and agencies in Kosovo assisting in the implementation of the civilian aspects of this Agreement, respecting fully their specific organizational procedures;

(f) report periodically to the bodies responsible for constituting the Mission on progress in the implementation of the civilian aspects of this Agreement; and

(g) carry out the functions specified in this Agreement pertaining to police and security forces.

2. The CIM shall also carry out other responsibilities set forth in this Agreement or as may be later agreed.

Article III: Status of Implementation Mission

1. Implementation Mission personnel shall be allowed unrestricted movement and access into and throughout Kosovo at any time.

2. The Parties shall facilitate the operations of the Implementation Mission, including by the provision of assistance as requested with regard to transportation, subsistence, accommodation, communication, and other facilities.

3. The Implementation Mission shall enjoy such legal capacity as may be necessary for the exercise of its functions under the laws and regulations of Kosovo, the Federal Republic of Yugoslavia, and the Republic of Serbia. Such legal capacity shall include the capacity to contract, and to acquire and dispose of real and personal property.

4. Privileges and immunities are hereby accorded as follows to the Implementation Mission and associated personnel:

(a) the Implementation Mission and its premises, archives, and other property shall enjoy the same privileges and immunities as a diplomatic mission under the Vienna Convention on Diplomatic Relations;

(b) the CIM and professional members of his staff and their families shall enjoy the same privileges and immunities as are enjoyed by diplomatic agents and their families under the Vienna Convention on Diplomatic Relations; and

(c) other members of the Implementation Mission staff and their families shall enjoy the same privileges and immunities as are enjoyed by members of the administrative and technical staff and their families under the Vienna Convention on Diplomatic Relations.

Article IV: Process of Implementation

General

1. The Parties acknowledge that complete implementation will require political acts and measures, and the election and establishment of institutions and bodies set forth in this Agreement. The Parties agree to proceed expeditiously with these tasks on a schedule set by the Joint Commission. The Parties shall provide active support, cooperation, and participation for the successful implementation of this Agreement.

Elections and Census

2. Within nine months of the entry into force of this Agreement, there shall be elections in accordance with and pursuant to procedures specified in Chapter 3 of this Agreement for authorities established herein, according to a voter list prepared to international standards by the Central Election Commission. The Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) shall supervise those elections to ensure that they are free and fair.

3. Under the supervision of the OSCE and with the participation of Kosovo authorities and experts nominated by and belonging to the national communities of Kosovo, Federal authorities shall conduct an objective and free census of the population in Kosovo under rules and regulations agreed with the OSCE in accordance with international standards. The census shall be carried out when the OSCE determines that conditions allow an objective and accurate enumeration.

(a) The first census shall be limited to name, place of birth, place of usual residence and address, gender, age, citizenship, national community, and religion.

(b) The authorities of the Parties shall provide each other and the OSCE with all records necessary to conduct the census, including data about places of residence, citizenship, voters' lists, and other information.

Transitional Provisions

4. All laws and regulations in effect in Kosovo when this Agreement enters into force shall remain in effect unless and until replaced by laws or regulations adopted by a competent body. All laws and regulations applicable in Kosovo that are incompatible with this Agreement shall be presumed to have been harmonized with this Agreement. In particular, martial law in Kosovo is hereby revoked.

5. Institutions currently in place in Kosovo shall remain until superseded by bodies created by or in accordance with this Agreement. The CIM may recommend to the appropriate authorities the removal and appointment of officials and the curtailment of operations of existing institutions in Kosovo if he deems it necessary for the effective implementation of this Agreement. If the action recommended is not taken in the time requested, the Joint Commission may decide to take the recommended action.

6. Prior to the election of Kosovo officials pursuant to this Agreement, the CIM shall take the measures necessary to ensure the development and functioning of independent media in keeping with international standards, including allocation of radio and television frequencies.

Article V: Authority to Interpret

The CIM shall be the final authority in theater regarding interpretation of the civilian aspects of this Agreement, and the Parties agree to abide by his determinations as binding on all Parties and persons.

Chapter 6

The Ombudsman

Article I: General

1. There shall be an Ombudsman, who shall monitor the realization of the rights of members of national communities and the protection of human rights and fundamental freedoms in Kosovo. The Ombudsman shall have unimpeded access to any person or place and shall have the right to appear and intervene before any domestic, Federal, or (consistent with the rules of such bodies) international authority upon his or her request. No person, institution, or entity of the Parties may interfere with the functions of the Ombudsman.

2. The Ombudsman shall be an eminent person of high moral standing who possesses a demonstrated commitment to human rights and the rights of members of national communities. He or she shall be nominated by the President of Kosovo and shall be elected by the Assembly from a list of candidates prepared by the President of the European Court of Human Rights for a non-renewable three-year term. The Ombudsman shall not be a citizen of any State or entity that was a part of the former Yugoslavia, or of any neighboring State. Pending the election of the President and the Assembly, the CIM shall designate a person to serve as Ombudsman on an interim basis who shall be succeeded by a person selected pursuant to the procedure set forth in this paragraph.

3. The Ombudsman shall be independently responsible for choosing his or her own staff. He or she shall have two Deputies. The Deputies shall each be drawn from different national communities.

(a) The salaries and expenses of the Ombudsman and his or her staff shall be determined and paid by the Kosovo Assembly. The salaries and expenses shall be fully adequate to implement the Ombudsman's mandate.

(b) The Ombudsman and members of his or her staff shall not be held criminally or civilly liable for any acts carried out within the scope of their duties.

Article II: Jurisdiction

1. The Ombudsman shall consider:

(a) alleged or apparent violations of human rights and fundamental freedoms in Kosovo, as provided in the Constitutions of the Federal Republic of Yugoslavia and the Republic of Serbia, and the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and the Protocols thereto; and

(b) alleged or apparent violations of the rights of members of national communities specified in this Agreement.

2. All persons in Kosovo shall have the right to submit complaints to the Ombudsman. The Parties agree not to take any measures to punish persons who intend to submit or who have submitted such allegations, or in any other way to deter the exercise of this right.

Article III: Powers and Duties

1. The Ombudsman shall investigate alleged violations falling within the jurisdiction set forth in Article II.1. He or she may act either on his or her own initiative or in response to an allegation presented by any Party or person, non-governmental organization, or group of individuals claiming to be the victim of a violation or acting on behalf of alleged victims who are deceased or missing. The work of the Ombudsman shall be free of charge to the person concerned.

2. The Ombudsman shall have complete, unimpeded, and immediate access to any person, place, or information upon his or her request.

(a) The Ombudsman shall have access to and may examine all official documents, and he or she can require any person, including officials of Kosovo, to cooperate by providing relevant information, documents, and files.

(b) The Ombudsman may attend administrative hearings and meetings of other Kosovo institutions in order to gather information.

(c) The Ombudsman may examine facilities and places where persons deprived of their liberty are detained, work, or are otherwise located.

(d) The Ombudsman and staff shall maintain the confidentiality of all confidential information obtained by them, unless the Ombudsman determines that such information is evidence of a violation of rights falling within his or her jurisdiction, in which case that information may be revealed in public reports or appropriate legal proceedings.

(e) The Parties undertake to ensure cooperation with the Ombudsman's investigations. Willful and knowing failure to comply shall be a criminal offense prosecutable in any jurisdiction of the Parties. Where an official impedes an investigation by refusing to provide necessary information, the Ombudsman shall contact that official's superior or the public prosecutor for appropriate penal action to be taken in accordance with the law.

3. The Ombudsman shall issue findings and conclusions in the form of a published report promptly after concluding an investigation.

(a) A Party, institution, or official identified by the Ombudsman as a violator shall, within a period specified by the Ombudsman, explain in writing how it will comply with any prescriptions the Ombudsman may put forth for remedial measures.

(b) In the event that a person or entity does not comply with the conclusions and recommendations of the Ombudsman, the report shall be forwarded for further action to the Joint Commission established by Chapter 5 of this Agreement, to the President of the appropriate Party, and to any other officials or institutions that the Ombudsman deems proper.

Chapter 7

Implementation II **Article I: General Obligations**

1. The Parties undertake to recreate, as quickly as possible, normal conditions of life in Kosovo and to co-operate fully with each other and with all international organizations, agencies, and non-governmental organizations involved in the implementation of this Agreement. They welcome the willingness of the international community to send to the region a force to assist in the implementation of this Agreement.

a. The United Nations Security Council is invited to pass a resolution under Chapter VII of the Charter endorsing and adopting the arrangements set forth in this Chapter, including the establishment of a multinational military implementation force in Kosovo. The Parties invite NATO to constitute and lead a military force to help ensure compliance with the provisions of this Chapter. They also reaffirm the sovereignty and territorial integrity of the Federal Republic of Yugoslavia (FRY).

b. The Parties agree that NATO will establish and deploy a force (hereinafter "KFOR") which may be composed of ground, air, and maritime units from NATO and non-NATO nations, operating under the authority and subject to the direction and the political control of the North Atlantic Council (NAC) through the NATO chain of command. The Parties agree to facilitate the deployment and operations of this force and agree also to comply fully with all the obligations of this Chapter.

c. It is agreed that other States may assist in implementing this Chapter. The Parties agree that the modalities of those States' participation will be the subject of agreement between such participating States and NATO.

2. The purposes of these obligations are as follows:

a. to establish a durable cessation of hostilities. Other than those Forces provided for in this Chapter, under no circumstances shall any armed Forces enter, reenter, or remain within Kosovo without the prior express consent of the KFOR Commander (COMKFOR). For the purposes of this Chapter, the term "Forces" includes all personnel and organizations with military capability, including regular army, armed civilian groups, paramilitary groups, air forces, national guards, border police, army reserves, military police, intelligence services, Ministry of Internal Affairs, Local, Special, Riot and Anti-Terrorist Police, and any other groups or individuals so designated by COMKFOR. The only exception to the provisions of this paragraph is for civilian police engaged in hot pursuit of a person suspected of committing a serious criminal offense, as provided for in Chapter 2;

b. to provide for the support and authorization of the KFOR and in particular to authorize the KFOR to take such actions as are required, including the use of necessary force, to ensure compliance with this Chapter and the protection of the KFOR, Implementation Mission (IM), and other international organizations, agencies, and non-governmental organizations involved in the implementation of this Agreement, and to contribute to a secure environment;

c. to provide, at no cost, the use of all facilities and services required for the deployment, operations and support of the KFOR.

3. The Parties understand and agree that the obligations undertaken in this Chapter shall apply equally to each Party. Each Party shall be held individually responsible for compliance with its obligations, and each agrees that delay or failure to comply by one Party shall not constitute cause for any other Party to fail to carry out its own obligations. All Parties shall be equally subject to such enforcement action by the KFOR as may be necessary to ensure implementation of this Chapter in Kosovo and the protection of the KFOR, IM, and other international organizations, agencies, and non- governmental organizations involved in the implementation of this Agreement.

Article II: Cessation of Hostilities

1. The Parties shall, immediately upon entry into force of this Agreement (EIF), refrain from committing any hostile or provocative acts of any type against each other or against any person in Kosovo. They shall not encourage or organize hostile or provocative demonstrations.

2. In carrying out the obligations set forth in paragraph 1, the Parties undertake in particular to cease the firing of all weapons and explosive devices except as authorized by COMKFOR. They shall not place any mines, barriers, unauthorized checkpoints, observation posts (with the exception of COMKFOR-approved border observation posts and crossing points), or protective obstacles. Except as provided in Chapter 2, the Parties shall not engage in any military, security, or training-related activities, including ground, air, or air defense operations, in or over Kosovo, without the prior express approval of COMKFOR.

3. Except for Border Guard forces (as provided for in Article IV), no Party shall have Forces present within a 5 kilometer zone inward from the international border of the FRY that is also the border of Kosovo (hereinafter "the Border Zone"). The Border Zone will be marked on the ground by EIF + 14 days by VJ Border Guard personnel in accordance with direction from IM. COMKFOR may determine small scale reconfigurations for operational reasons.

4. a. With the exception of civilian police performing normal police duties as determined by the CIM, no Party shall have Forces present within 5 kilometers of the Kosovo side of the boundary of Kosovo with other parts of the FRY.

b. The presence of any Forces within 5 kilometers of the other side of that boundary shall be notified to COMKFOR; if, in the judgment of COMKFOR, such presence threatens or would threaten implementation of this Chapter in Kosovo, he shall contact the authorities responsible for the Forces in question and may require those Forces to withdraw from or remain outside that area.

5. No Party shall conduct any reprisals, counter-attacks, or any unilateral actions in response to violations of this Chapter by another Party. The Parties shall respond to alleged violations of this Chapter through the procedures provided in Article XI.

Article III: Redeployment, Withdrawal, and Demilitarization of Forces

In order to disengage their Forces and to avoid any further conflict, the Parties shall immediately upon EIF begin to re-deploy, withdraw, or demilitarize their Forces in accordance with Articles IV, V, and VI.

Article IV: VJ Forces

1. VJ Army Units

a. By K-Day + 5 days, all VJ Army units in Kosovo (with the exception of those Forces specified in paragraph 2 of this Article) shall have completed redeployment to the approved cantonment sites listed at Appendix A to this Chapter. The senior VJ commander in Kosovo shall confirm in writing to COMKFOR by K-Day + 5 days that the VJ is in compliance and provide the information required in Article VII below to take account of withdrawals or other changes made during the redeployment. This information shall be updated weekly.

b. By K-Day + 30 days, the Chief of the VJ General Staff, through the senior VJ commander in Kosovo, shall provide for approval by COMKFOR a detailed plan for the phased withdrawal of VJ Forces from Kosovo to other locations in Serbia to ensure the following timelines are met:

1) By K-Day + 90 days, VJ authorities must, to the satisfaction of COMKFOR, withdraw from Kosovo to other locations in Serbia 50% of men and materiel and all designated offensive assets. Such assets are taken to be: main battle tanks; all other armored vehicles mounting weapons greater than 12.7mm; and, all heavy weapons (vehicle mounted or not) of over 82mm.

2) By K-Day + 180 days, all VJ Army personnel and equipment (with the exception of those Forces specified in paragraph 2 of this Article) shall be withdrawn from Kosovo to other locations in Serbia.

2. VJ Border Guard Forces

a. VJ Border Guard forces shall be permitted but limited to a structure of 1500 members at pre-February 1998 Border Guard Battalion facilities located in Djakovica, Prizren, and Urosevac and subordinate facilities within the 5 kilometer Border Zone, or at a limited number of existing facilities in the immediate proximity of the Border Zone subject to the prior approval of COMKFOR, with that number to be reached by K-Day + 14 days. An additional number of VJ personnel -- totaling no more than 1000 C2 and logistics forces -- will be permitted to remain in the approved cantonment sites listed at Appendix A to fulfill brigade-level functions related only to border security. After an initial 90 day period from K-Day, COMKFOR may at any time review the deployments of VJ personnel and may require further adjustments to force levels, with the objective of reaching the minimum force structure required for legitimate border security, as the security situation and the conduct of the Parties warrant.

b. VJ elements in Kosovo shall be limited to weapons of 82mm and below. They shall possess neither armored vehicles (other than wheeled vehicles mounting weapons of 12.7mm or less) nor air defense weapons.

c. VJ Border Guard units shall be permitted to patrol in Kosovo only within the Border Zone and solely for the purpose of defending the border against external attack and maintaining its integrity by preventing illicit border crossings. Geographic terrain considerations may require Border Guard maneuver inward of the Border Zone; any such maneuver shall be coordinated with and approved by COMKFOR.

d. With the exception of the Border Zone, VJ units may travel through Kosovo only to reach duty stations and garrisons in the Border Zone or approved cantonment sites. Such travel may only be along routes and in accordance with procedures that have been determined by COMKFOR after consultation with the CIM, VJ unit commanders, communal government authorities, and police commanders. These routes and procedures will be determined by K-Day + 14 days, subject to re-determination by COMKFOR at any time. VJ forces in Kosovo but outside the Border Zone shall be permitted to act only in self-defense in response to a hostile act pursuant to Rules of Engagement (ROE) which will be approved by COMKFOR in consultation with the

CIM. When deployed in the Border Zone, they will act in accordance with ROE established under control of COMKFOR.

e. VJ Border Guard forces may conduct training activities only within the 5 kilometer Border Zone, and only with the prior express approval of COMKFOR.

3. Yugoslav Air and Air Defense Forces (YAADF)

All aircraft, radars, surface-to-air missiles (including man-portable air defense systems {MANPADS}) and anti-aircraft artillery in Kosovo shall immediately upon EIF begin withdrawing from Kosovo to other locations in Serbia outside the 25 kilometer Mutual Safety Zone as defined in Article X. This withdrawal shall be completed and reported by the senior VJ commander in Kosovo to the appropriate NATO commander not more than 10 days after EIF. The appropriate NATO commander shall control and coordinate use of airspace over Kosovo commencing at EIF as further specified in Article X. No air defense systems, target tracking radars, or anti-aircraft artillery shall be positioned or operated within Kosovo or the 25 kilometer Mutual Safety Zone without the prior express approval of the appropriate NATO commander.

Article V: Other Forces

1. The actions of Forces in Kosovo other than KFOR, VJ, MUP, or local police forces provided for in Chapter 2 (hereinafter referred to as "Other Forces") shall be in accordance with this Article. Upon EIF, all Other Forces in Kosovo must immediately observe the provisions of Article I, paragraph 2, Article II, paragraph 1, and Article III and in addition refrain from all hostile intent, military training and formations, organization of demonstrations, and any movement in either direction or smuggling across international borders or the boundary between Kosovo and other parts of the FRY. Furthermore, upon EIF, all Other Forces in Kosovo must publicly commit themselves to demilitarize on terms to be determined by COMKFOR, renounce violence, guarantee security of international personnel, and respect the international borders of the FRY and all terms of this Chapter.

2. Except as approved by COMKFOR, from K-Day, all Other Forces in Kosovo must not carry weapons:

a. within 1 kilometer of VJ and MUP cantonments listed at Appendix A;

b. within 1 kilometer of the main roads as follows:

- 1) Pec - Lapusnik - Pristina
- 2) border - Djakovica - Klina
- 3) border - Prizren - Suva Rika - Pristina
- 4) Djakovica - Orahovac - Lapusnik - Pristina
- 5) Pec - Djakovica - Prizren - Urosevac - border
- 6) border - Urosevac - Pristina - Podujevo - border
- 7) Pristina - Kosovska Mitrovica - border
- 8) Kosovka Mitrovica - (Rakos) - Pec
- 9) Pec - Border with Montenegro (through Pozaj)
- 10) Pristina - Lisica - border with Serbia
- 11) Pristina - Gnjilane - Urosevac
- 12) Gnjilane - Veliki Trnovac - border with Serbia;
- 13) Prizren - Doganovic

c. within 1 kilometer of the Border Zone;

d. in any other areas designated by COMKFOR.

3. By K-Day + 5 days, all Other Forces must abandon and close all fighting positions, entrenchments, and checkpoints.

4. By K-Day + 5 days, all Other Forces' commanders designated by COMKFOR shall report completion of the above requirements in the format at Article VII to COMKFOR and continue to provide weekly detailed status reports until demilitarization is complete.

5. COMKFOR will establish procedures for demilitarization and monitoring of Other Forces in Kosovo and for the further regulation of their activities. These procedures will be established to facilitate a phased demilitarization program as follows:

a. By K-Day + 5 days, all Other Forces shall establish secure weapons storage sites, which shall be registered with and verified by the KFOR;

b. By K-Day + 30 days, all Other Forces shall store all prohibited weapons (any weapon 12.7mm or larger, any anti-tank or anti-aircraft weapons, grenades, mines or explosives) and automatic weapons in the registered weapons storage sites. Other Forces commanders shall confirm completion of weapons storage to COMKFOR no later than K-Day + 30 days;

c. By K-Day + 30 days, all Other Forces shall cease wearing military uniforms and insignia, and cease carrying prohibited weapons and automatic weapons;

d. By K-Day + 90 days, authority for storage sites shall pass to the KFOR. After this date, it shall be illegal for Other Forces to possess prohibited weapons and automatic weapons, and such weapons shall be subject to confiscation by the KFOR;

e. By K-Day + 120 days, demilitarization of all Other Forces shall be completed.

6. By EIF + 30 days, subject to arrangements by COMKFOR if necessary, all Other Forces personnel who are not of local origin, whether or not they are legally within Kosovo, including individual advisors, freedom fighters, trainers, volunteers, and personnel from neighboring and other States, shall be withdrawn from Kosovo.

ARTICLE VI: MUP

1. Ministry of Interior Police (MUP) is defined as all police and public security units and personnel under the control of Federal or Republic authorities except for the border police referred to in Chapter 2 and police academy students and personnel at the training school in Vucitrn referred to in Chapter 2. The CIM, in consultation with COMKFOR, shall have the discretion to exempt any public security units from this definition if he determines that it is in the public interest (e.g. firefighters).

a. By K-Day + 5 days, all MUP units in Kosovo (with the exception of the border police referred to in Chapter 2) shall have completed redeployment to the approved cantonment sites listed at Appendix A to this Chapter or to garrisons outside Kosovo. The senior MUP commander in Kosovo or his representative shall confirm in writing by K-Day + 5 days to COMKFOR and the CIM that the MUP is in compliance and update the information required in Article VII to take account of withdrawals or other changes made during the redeployment. This information shall be updated weekly. Resumption of normal communal police patrolling will be permitted under the supervision and control of the IM and as specifically approved by the CIM in consultation with COMKFOR, and will be contingent on compliance with the terms of this Agreement.

b. Immediately upon EIF, the following withdrawals shall begin:

1) By K-Day + 5 days, those MUP units not assigned to Kosovo prior to 1 February 1998 shall withdraw all personnel and equipment from Kosovo to other locations in Serbia.

2) By K-Day + 20 days, all Special Police, including PJP, SAJ, and JSO forces, and their equipment shall be withdrawn from their cantonment sites out of Kosovo to other locations in

Serbia. Additionally, all MUP offensive assets (designated as armored vehicles mounting weapons 12.7mm or larger, and all heavy weapons {vehicle mounted or not} of over 82mm) shall be withdrawn.

c. By K-Day + 30 days, the senior MUP commander shall provide for approval by COMKFOR, in consultation with the CIM, a detailed plan for the phased drawdown of the remainder of MUP forces. In the event that COMKFOR, in consultation with the CIM, does not approve the plan, he has the authority to issue his own binding plan for further MUP drawdowns. The CIM will decide at the same time when the remaining MUP units will wear new insignia. In any case, the following time-table must be met:

1) by K-Day + 60 days, 50% drawdown of the remaining MUP units including reservists. The CIM after consultations with COMKFOR shall have the discretion to extend this deadline for up to K-Day + 90 days if he judges there to be a risk of a law enforcement vacuum;

2) by K-Day + 120 days, further drawdown to 2500 MUP. The CIM after consultations with COMKFOR shall have the discretion to extend this deadline for up to K-Day + 180 days to meet operational needs;

3) transition to communal police force shall begin as Kosovar police are trained and able to assume their duties. The CIM shall organize this transition between MUP and communal police;

4) in any event, by EIF + one year, all Ministry of Interior Civil Police shall be drawn down to zero. The CIM shall have the discretion to extend this deadline for up to an additional 12 months to meet operational needs.

d. The 2500 MUP allowed by this Chapter and referred to in Article V.1(a) of Chapter 2 shall have authority only for civil police functions and be under the supervision and control of the CIM.

Article VII: Notifications

1. By K-Day + 5 days, the Parties shall furnish the following specific information regarding the status of all conventional military; all police, including military police, Department of Public Security Police, special police; paramilitary; and all Other Forces in Kosovo, and shall update the COMKFOR weekly on changes in this information:

a. location, disposition, and strengths of all military and special police units referred to above;

b. quantity and type of weaponry of 12.7 mm and above, and ammunition for such weaponry, including location of cantonments and supply depots and storage sites;

c. positions and descriptions of any surface-to-air missiles/launchers, including mobile systems, anti-aircraft artillery, supporting radars, and associated command and control systems;

d. positions and descriptions of all mines, unexploded ordnance, explosive devices, demolitions, obstacles, booby traps, wire entanglements, physical or military hazards to the safe movement of any personnel in Kosovo, weapons systems, vehicles, or any other military equipment; and

e. any further information of a military or security nature requested by the COMKFOR.

Article VIII: Operations and Authority of the KFOR

1. Consistent with the general obligations of Article I, the Parties understand and agree that the KFOR will deploy and operate without hindrance and with the authority to take all necessary action to help ensure compliance with this Chapter.

2. The Parties understand and agree that the KFOR shall have the right:

a. to monitor and help ensure compliance by all Parties with this Chapter and to respond promptly to any violations and restore compliance, using military force if required. This includes necessary action to:

1) enforce VJ and MUP reductions; 2) enforce demilitarization of Other Forces; 3) enforce restrictions on all VJ, MUP and Other Forces' activities, movement and training in Kosovo;

b. to establish liaison arrangements with IM, and support IM as appropriate;

c. to establish liaison arrangements with local Kosovo authorities, with Other Forces, and with FRY and Serbian civil and military authorities;

d. to observe, monitor, and inspect any and all facilities or activities in Kosovo, including within the Border Zone, that the COMKFOR believes has or may have military capability, or are or may be associated with the employment of military or police capabilities, or are otherwise relevant to compliance with this Chapter;

e. to require the Parties to mark and clear minefields and obstacles and to monitor their performance;

f. to require the Parties to participate in the Joint Military Commission and its subordinate military commissions as described in Article XI.

3. The Parties understand and agree that the KFOR shall have the right to fulfill its supporting tasks, within the limits of its assigned principal tasks, its capabilities, and available resources, and as directed by the NAC, which include the following:

a. to help create secure conditions for the conduct by others of other tasks associated with this Agreement, including free and fair elections;

b. to assist the movement of organizations in the accomplishment of humanitarian missions;

c. to assist international agencies in fulfilling their responsibilities in Kosovo;

d. to observe and prevent interference with the movement of civilian populations, refugees, and displaced persons, and to respond appropriately to deliberate threat to life and person.

4. The Parties understand and agree that further directives from the NAC may establish additional duties and responsibilities for the KFOR in implementing this Chapter.

5. KFOR operations shall be governed by the following provisions:

a. KFOR and its personnel shall have the legal status, rights, and obligations specified in Appendix B to this Chapter;

b. The KFOR shall have the right to use all necessary means to ensure its full ability to communicate and shall have the right to the unrestricted use of the entire electromagnetic

spectrum. In implementing this right, the KFOR shall make reasonable efforts to coordinate with the appropriate authorities of the Parties;

c. The KFOR shall have the right to control and regulate surface traffic throughout Kosovo including the movement of the Forces of the Parties. All military training activities and movements in Kosovo must be authorized in advance by COMKFOR;

d. The KFOR shall have complete and unimpeded freedom of movement by ground, air, and water into and throughout Kosovo. It shall in Kosovo have the right to bivouac, maneuver, billet, and utilize any areas or facilities to carry out its responsibilities as required for its support, training, and operations, with such advance notice as may be practicable. Neither the KFOR nor any of its personnel shall be liable for any damages to public or private property that they may cause in the course of duties related to the implementation of this Chapter. Roadblocks, checkpoints, or other impediments to KFOR freedom of movement shall constitute a breach of this Chapter and the violating Party shall be subject to military action by the KFOR, including the use of necessary force to ensure compliance with this Chapter.

6. The Parties understand and agree that COMKFOR shall have the authority, without interference or permission of any Party, to do all that he judges necessary and proper, including the use of military force, to protect the KFOR and the IM, and to carry out the responsibilities listed in this Chapter. The Parties shall comply in all respects with KFOR instructions and requirements.

7. Notwithstanding any other provision of this Chapter, the Parties understand and agree that COMKFOR has the right and is authorized to compel the removal, withdrawal, or relocation of specific Forces and weapons, and to order the cessation of any activities whenever the COMKFOR determines such Forces, weapons, or activities to constitute a threat or potential threat to either the KFOR or its mission, or to another Party. Forces failing to redeploy, withdraw, relocate, or to cease threatening or potentially threatening activities following such a demand by the KFOR shall be subject to military action by the KFOR, including the use of necessary force, to ensure compliance, consistent with the terms set forth in Article I, paragraph 3.

Article IX: Border Control

The Parties understand and agree that, until other arrangements are established, and subject to provisions of this Chapter and Chapter 2, controls along the international border of the FRY that is also the border of Kosovo will be maintained by the existing institutions normally assigned to such tasks, subject to supervision by the KFOR and the IM, which shall have the right to review and approve all personnel and units, to monitor their performance, and to remove and replace any personnel for behavior inconsistent with this Chapter.

Article X: Control of Air Movements

The appropriate NATO commander shall have sole authority to establish rules and procedures governing command and control of the airspace over Kosovo as well as within a 25 kilometer Mutual Safety Zone (MSZ). This MSZ shall consist of FRY airspace within 25 kilometers outward from the boundary of Kosovo with other parts of the FRY. This Chapter supersedes the NATO Kosovo Verification Mission Agreement of October 12, 1998 on any matter or area in which they may contradict each other. No military air traffic, fixed or rotary wing, of any Party shall be permitted to fly over Kosovo or in the MSZ without the prior express approval of the appropriate NATO commander. Violations of any of the provisions above, including the appropriate NATO commander's rules and procedures governing the airspace over Kosovo, as well as unauthorized flight or activation of FRY Integrated Air Defense (IADS) within the MSZ, shall be subject to military action by the KFOR, including the use of necessary force. The KFOR shall have a liaison team at the FRY Air Force HQ and a YAADF liaison shall be established with the KFOR. The Parties understand and agree that the appropriate NATO commander may

delegate control of normal civilian air activities to appropriate FRY institutions to monitor operations, deconflict KFOR air traffic movements, and ensure smooth and safe operation of the air traffic system.

Article XI: Establishment of a Joint Military Commission

1. A Joint Military Commission (JMC) shall be established with the deployment of the KFOR to Kosovo.
2. The JMC shall be chaired by COMKFOR or his representative and consist of the following members:
 - a. the senior Yugoslav military commander of the Forces of the FRY or his representative;
 - b. the Ministers of Interior of the FRY and Republic of Serbia or their representatives;
 - c. a senior military representative of all Other Forces;
 - d. a representative of the IM;
 - e. other persons as COMKFOR shall determine, including one or more representatives of the Kosovo civilian leadership.
1. The JMC shall:
 - a. serve as the central body for all Parties to address any military complaints, questions, or problems that require resolution by the COMKFOR, such as allegations of cease-fire violations or other allegations of non-compliance with this Chapter;
 - b. receive reports and make recommendations for specific actions to COMKFOR to ensure compliance by the Parties with the provisions of this Chapter;
 - c. assist COMKFOR in determining and implementing local transparency measures between the Parties.
4. The JMC shall not include any persons publicly indicted by the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia.
5. The JMC shall function as a consultative body to advise COMKFOR. However, all final decisions shall be made by COMKFOR and shall be binding on the Parties.
6. The JMC shall meet at the call of COMKFOR. Any Party may request COMKFOR to convene a meeting.
7. The JMC shall establish subordinate military commissions for the purpose of providing assistance in carrying out the functions described above. Such commissions shall be at an appropriate level, as COMKFOR shall direct. Composition of such commissions shall be determined by COMKFOR.

Article XII: Prisoner Release

1. By EIF + 21 days, the Parties shall release and transfer, in accordance with international humanitarian standards, all persons held in connection with the conflict (hereinafter "prisoners"). In addition, the Parties shall cooperate fully with the International Committee of the Red Cross (ICRC) to facilitate its work, in accordance with its mandate, to implement and monitor a plan for the release and transfer of prisoners in accordance with the above deadline. In preparation for compliance with this requirement, the Parties shall:

a. grant the ICRC full access to all persons, irrespective of their status, who are being held by them in connection with the conflict, for visits in accordance with the ICRC's standard operating procedures;

b. provide to the ICRC any and all information concerning prisoners, as requested by the ICRC, by EIF + 14 days.

2. The Parties shall provide information, through the tracing mechanisms of the ICRC, to the families of all persons who are unaccounted for. The Parties shall cooperate fully with the ICRC in its efforts to determine the identity, whereabouts, and fate of those unaccounted for.

Article XIII: Cooperation

The Parties shall cooperate fully with all entities involved in implementation of this settlement, as described in the Framework Agreement, or which are otherwise authorized by the United Nations Security Council, including the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia.

Article XIV: Notification to Military Commands

Each Party shall ensure that the terms of this Chapter and written orders requiring compliance are immediately communicated to all of its Forces.

Article XV: Final Authority to Interpret

1. Subject to paragraph 2, the KFOR Commander is the final authority in theater regarding interpretation of this Chapter and his determinations are binding on all Parties and persons.

2. The CIM is the final authority in theater regarding interpretation of the references in this Chapter to his functions (directing the VJ Border Guards under Article II, paragraph 3; his functions concerning the MUP under Article VI) and his determinations are binding on all Parties and persons.

Article XVI: K-Day

The date of activation of KFOR -- to be known as K-Day -- shall be determined by NATO.

Appendices:

A. Approved VJ/MUP Cantonment Sites

B. Status of Multi-National Military Implementation Force

Appendix A: Approved VJ/MUP Cantonment Sites

1. There are 13 approved cantonment sites in Kosovo for all VJ units, weapons, equipment, and ammunition. Movement to cantonment sites, and subsequent withdrawal from Kosovo, will occur in accordance with this Chapter. As the phased withdrawal of VJ units progresses along the timeline as specified in this Chapter, COMKFOR will close selected cantonment sites.

2. Initial approved VJ cantonment sites:

a) Pristina SW	423913N0210819E
b) Pristina Airfield	423412N0210040E
c) Vucitrin North	424936N0205755E
d) Kosovska Mitrovica	425315N0205227E
e) Gnjilane NE	422807N0212845E
f) Urosevac	422233N0210753E
g) Prizren	421315N0204504E
h) Djakovica SW	422212N0202530E
i) Pec	423910N0201728E
j) Pristina Explosive Storage Fac	423636N0211225E
k) Pristina Ammo Depot SW	423518N0205923E
l) Pristina Ammo Depot 510	424211N0211056E
m) Pristina Headquarters facility	423938N0210934E

3. Within each cantonment site, VJ units are required to canton all heavy weapons and vehicles outside of storage facilities.

4. After EIF + 180 days, the remaining 2500 VJ forces dedicated to border security functions provided for in this Agreement will be garrisoned and cantoned at the following locations: Djakovica, Prizren, and Ursoevac; subordinate border posts within the Border Zone; a limited number of existing facilities in the immediate proximity of the Border Zone subject to the prior approval of COMKFOR; and headquarters/C2 and logistic support facilities in Pristina.

5. There are 37 approved cantonment sites for all MUP and Special Police force units in Kosovo. There are seven (7) approved regional SUPs. Each of the 37 approved cantonment sites will fall under the administrative control of one of the regional SUPs. Movement to cantonment sites, and subsequent withdrawal of MUP from Kosovo, will occur in accordance with this Chapter.

6. Approved MUP regional SUPs and cantonment sites:

a) Kosovska Mitrovica SUP	425300N0205200E
1) Kosovska Mitrovica (2 locations)	
2) Leposavic	
3) Srbica	
4) Vucitrn	
5) Zubin Potok	
b) Pristina SUP	424000N0211000E
1) Pristina (6 locations)	
2) Glogovac	
3) Kosovo Polje	
4) Lipjan	
5) Obilic	
6) Podujevo	
c) Pec SUP	423900N0201800E
1) Pec (2 locations)	
2) Klina	
3) Istok	
4) Malisevo	
d) Djakovica SUP	422300N0202600E
1) Djakovica (2 locations)	
2) Decani	
e) Urosevac SUP	422200N0211000E
1) Urosevac (2 locations)	

- 2) Stimlje
- 3) Strpce
- 4) Kacanik

f) Gnjilane SUP 422800N0212900E

- 1) Gnjilane (2 locations)
- 2) Kamenica
- 3) Vitina
- 4) Kosovska
- 5) Novo Brdo

g) Prizren SUP 421300N0204500E

- 1) Prizren (2 locations)
- 2) Orahovac
- 3) Suva Reka
- 4) Gora

7. Within each cantonment site, MUP units are required to canton all vehicles above 6 tons, including APCs and BOVs, and all heavy weapons outside of storage facilities.

8. KFOR will have the exclusive right to inspect any cantonment site or any other location, at any time, without interference from any Party.

Appendix B: Status of Multi-National Military Implementation Force

1. For the purposes of this Appendix, the following expressions shall have the meanings hereunder assigned to them:

a. "NATO" means the North Atlantic Treaty Organization (NATO), its subsidiary bodies, its military Headquarters, the NATO-led KFOR, and any elements/units forming any part of KFOR or supporting KFOR, whether or not they are from a NATO member country and whether or not they are under NATO or national command and control, when acting in furtherance of this Agreement.

b. "Authorities in the FRY" means appropriate authorities, whether Federal, Republic, Kosovo or other.

c. "NATO personnel" means the military, civilian, and contractor personnel assigned or attached to or employed by NATO, including the military, civilian, and contractor personnel from non-NATO states participating in the Operation, with the exception of personnel locally hired.

d. "the Operation" means the support, implementation, preparation, and participation by NATO and NATO personnel in furtherance of this Chapter.

e. "Military Headquarters" means any entity, whatever its denomination, consisting of or constituted in part by NATO military personnel established in order to fulfill the Operation.

f. "Authorities" means the appropriate responsible individual, agency, or organization of the Parties.

g. "Contractor personnel" means the technical experts or functional specialists whose services are required by NATO and who are in the territory of the FRY exclusively to serve NATO either in an advisory capacity in technical matters, or for the setting up, operation, or maintenance of equipment, unless they are:

(1) nationals of the FRY; or

(2) persons ordinarily resident in the FRY.

h. "Official use" means any use of goods purchased, or of the services received and intended for the performance of any function as required by the operation of the Headquarters.

i. "Facilities" means all buildings, structures, premises, and land required for conducting the operational, training, and administrative activities by NATO for the Operation as well as for accommodation of NATO personnel.

2. Without prejudice to their privileges and immunities under this Appendix, all NATO personnel shall respect the laws applicable in the FRY, whether Federal, Republic, Kosovo, or other, insofar as compliance with those laws is compatible with the entrusted tasks/mandate and shall refrain from activities not compatible with the nature of the Operation.

3. The Parties recognize the need for expeditious departure and entry procedures for NATO personnel. Such personnel shall be exempt from passport and visa regulations and the registration requirements applicable to aliens. At all entry and exit points to/from the FRY, NATO personnel shall be permitted to enter/exit the FRY on production of a national identification (ID) card. NATO personnel shall carry identification which they may be requested to produce for the authorities in the FRY, but operations, training, and movement shall not be allowed to be impeded or delayed by such requests.

4. NATO military personnel shall normally wear uniforms, and NATO personnel may possess and carry arms if authorized to do so by their orders. The Parties shall accept as valid, without tax or fee, drivers' licenses and permits issued to NATO personnel by their respective national authorities.

5. NATO shall be permitted to display the NATO flag and/or national flags of its constituent national elements/units on any NATO uniform, means of transport, or facility.

6. a. NATO shall be immune from all legal process, whether civil, administrative, or criminal.

b. NATO personnel, under all circumstances and at all times, shall be immune from the Parties' jurisdiction in respect of any civil, administrative, criminal, or disciplinary offenses which may be committed by them in the FRY. The Parties shall assist States participating in the Operation in the exercise of their jurisdiction over their own nationals.

c. Notwithstanding the above, and with the NATO Commander's express agreement in each case, the authorities in the FRY may exceptionally exercise jurisdiction in such matters, but only in respect of Contractor personnel who are not subject to the jurisdiction of their nation of citizenship.

7. NATO personnel shall be immune from any form of arrest, investigation, or detention by the authorities in the FRY. NATO personnel erroneously arrested or detained shall immediately be turned over to NATO authorities.

8. NATO personnel shall enjoy, together with their vehicles, vessels, aircraft, and equipment, free and unrestricted passage and unimpeded access throughout the FRY including associated airspace and territorial waters. This shall include, but not be limited to, the right of bivouac, maneuver, billet, and utilization of any areas or facilities as required for support, training, and operations.

9. NATO shall be exempt from duties, taxes, and other charges and inspections and custom regulations including providing inventories or other routine customs documentation, for

personnel, vehicles, vessels, aircraft, equipment, supplies, and provisions entering, exiting, or transiting the territory of the FRY in support of the Operation.

10. The authorities in the FRY shall facilitate, on a priority basis and with all appropriate means, all movement of personnel, vehicles, vessels, aircraft, equipment, or supplies, through or in the airspace, ports, airports, or roads used. No charges may be assessed against NATO for air navigation, landing, or takeoff of aircraft, whether government-owned or chartered. Similarly, no duties, dues, tolls or charges may be assessed against NATO ships, whether government-owned or chartered, for the mere entry and exit of ports. Vehicles, vessels, and aircraft used in support of the Operation shall not be subject to licensing or registration requirements, nor commercial insurance.

11. NATO is granted the use of airports, roads, rails, and ports without payment of fees, duties, dues, tolls, or charges occasioned by mere use. NATO shall not, however, claim exemption from reasonable charges for specific services requested and received, but operations/movement and access shall not be allowed to be impeded pending payment for such services.

12. NATO personnel shall be exempt from taxation by the Parties on the salaries and emoluments received from NATO and on any income received from outside the FRY.

13. NATO personnel and their tangible moveable property imported into, acquired in, or exported from the FRY shall be exempt from all duties, taxes, and other charges and inspections and custom regulations.

14. NATO shall be allowed to import and to export, free of duty, taxes and other charges, such equipment, provisions, and supplies as NATO shall require for the Operation, provided such goods are for the official use of NATO or for sale to NATO personnel. Goods sold shall be solely for the use of NATO personnel and not transferable to unauthorized persons.

15. The Parties recognize that the use of communications channels is necessary for the Operation. NATO shall be allowed to operate its own internal mail services. The Parties shall, upon simple request, grant all telecommunications services, including broadcast services, needed for the Operation, as determined by NATO. This shall include the right to utilize such means and services as required to assure full ability to communicate, and the right to use all of the electro-magnetic spectrum for this purpose, free of cost. In implementing this right, NATO shall make every reasonable effort to coordinate with and take into account the needs and requirements of appropriate authorities in the FRY.

16. The Parties shall provide, free of cost, such public facilities as NATO shall require to prepare for and execute the Operation. The Parties shall assist NATO in obtaining, at the lowest rate, the necessary utilities, such as electricity, water, gas and other resources, as NATO shall require for the Operation.

17. NATO and NATO personnel shall be immune from claims of any sort which arise out of activities in pursuance of the Operation; however, NATO will entertain claims on an ex gratia basis.

18. NATO shall be allowed to contract directly for the acquisition of goods, services, and construction from any source within and outside the FRY. Such contracts, goods, services, and construction shall not be subject to the payment of duties, taxes, or other charges. NATO may also carry out construction works with their own personnel.

19. Commercial undertakings operating in the FRY only in the service of NATO shall be exempt from local laws and regulations with respect to the terms and conditions of their employment and licensing and registration of employees, businesses, and corporations.

20. NATO may hire local personnel who on an individual basis shall remain subject to local laws and regulations with the exception of labor/employment laws. However, local personnel hired by NATO shall:

- a. be immune from legal process in respect of words spoken or written and all acts performed by them in their official capacity;
- b. be immune from national services and/or national military service obligations;
- c. be subject only to employment terms and conditions established by NATO; and
- d. be exempt from taxation on the salaries and emoluments paid to them by NATO.

21. In carrying out its authorities under this Chapter, NATO is authorized to detain individuals and, as quickly as possible, turn them over to appropriate officials.

22. NATO may, in the conduct of the Operation, have need to make improvements or modifications to certain infrastructure in the FRY, such as roads, bridges, tunnels, buildings, and utility systems. Any such improvements or modifications of a non-temporary nature shall become part of and in the same ownership as that infrastructure. Temporary improvements or modifications may be removed at the discretion of the NATO Commander, and the infrastructure returned to as near its original condition as possible, fair wear and tear excepted.

23. Failing any prior settlement, disputes with the regard to the interpretation or application of this Appendix shall be settled between NATO and the appropriate authorities in the FRY.

24. Supplementary arrangements with any of the Parties may be concluded to facilitate any details connected with the Operation.

25. The provisions of this Appendix shall remain in force until completion of the Operation or as the Parties and NATO otherwise agree.

Chapter 8

Amendment, Comprehensive Assessment, and Final Clauses

Article I: Amendment and Comprehensive Assessment

1. Amendments to this Agreement shall be adopted by agreement of all the Parties, except as otherwise provided by Article X of Chapter 1.

2. Each Party may propose amendments at any time and will consider and consult with the other Parties with regard to proposed amendments.

3. Three years after the entry into force of this Agreement, an international meeting shall be convened to determine a mechanism for a final settlement for Kosovo, on the basis of the will of the people, opinions of relevant authorities, each Party's efforts regarding the implementation of this Agreement, and the Helsinki Final Act, and to undertake a comprehensive assessment of the implementation of this Agreement and to consider proposals by any Party for additional measures.

Article II: Final Clauses

1. This Agreement is signed in the English language. After signature of this Agreement, translations will be made into Serbian, Albanian, and other languages of the national communities of Kosovo, and attached to the English text.

2. This Agreement shall enter into force upon signature.

[end of text]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

NATO-οδηγημένη Δύναμη Κοσόβου (ΚΦΟΡ – KFOR (Kosovo Force))

Η ΚΦΟΡ πηγάζει από την Απόφαση του ΣΑ των ΗΕ 1244 στις 10 Ιουνίου 1999 και από την Στρατιωτική – Τεχνική Συμφωνία μεταξύ του ΝΑΤΟ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και της Σερβίας. Λειτουργεί με βάση το κεφάλαιο 7 του Χάρτη των ΗΕ. Η Απόφαση 1244 δεν διέφερε και πολύ από την Συμφωνία Ντέιτον. Η παγκόσμια κοινωνική παρουσία είχε το ρόλο να προστατεύσει και να προωθήσει τα ανθρώπινα δικαιώματα καθώς και να εξασφαλίσει την ασφαλή επιστροφή των προσφύγων στα σπίτια τους στο Κόσοβο.

Στο παράρτημα 2 της Απόφασης καθίσταται σαφές ένας πολιτικός διακανονισμός, ότι η εγκαθίδρυση της δημοκρατίας αποτελεί μέρος της παγκόσμιας κοινωνικής πρόθεσης για το μέλλον του Κοσόβου.

Αρχικά η ΚΦΟΡ είχε σκοπό:

Να αποτρέψει νέες εχθρότητες και απειλές ενάντια στο Κόσοβο από τις γιουγκοσλαβικές και σερβικές δυνάμεις •να καθιερώσει ένα ασφαλές περιβάλλον και να εξασφαλίσει τη δημόσια ασφάλεια και τάξη •να αποπλίσει τον ΑΣΚ •να υποστηρίξει τη διεθνή ανθρωπιστική προσπάθεια •να συντονιστεί και να υποστηρίξει τη διεθνή αστική παρουσία.

Πιο συγκεκριμένα οι στόχοι της ΚΦΟΡ έχουν περιλάβει τη βοήθεια με την επιστροφή ή τον επανεντοπισμό των εκτοπισμένων και των προσφύγων, την αναδημιουργία και αποναρκοθέτηση, την ιατρική βοήθεια, την ασφάλεια και δημόσια τάξη, την ασφάλεια των εθνικών μειονοτήτων, την προστασία των πατρογονικών περιοχών, την ασφάλεια συνόρων, την απαγόρευση του διασυνοριακού λαθραίου περάσματος όπλων, την εφαρμογή Κόσοβο-ευρέα όπλα, πρόγραμμα πυρομαχικών και αμνηστίας εκρηκτικών υλών, καταστροφή όπλων και υποστήριξη για την καθιέρωση των πολιτικών οργάνων, του νόμου και της τάξης, του δικαστικού και ποινικού συστήματος, της διαδικασίας εκλογών και άλλων πτυχών της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής της επαρχίας. Ειδική προσοχή συνεχίζεται να δίνεται στην προστασία των μειονοτήτων. Αυτό περιλαμβάνει τις κανονικές περιπόλους κοντά στα περικλειστα εδάφη μειονότητας, σημεία ελέγχου, συνοδείες για τις μειονοτικές ομάδες, προστασία των περιοχών κληρονομιάς όπως τα μοναστήρια, και οι δωρεές συμπεριλαμβανομένων των τροφίμων, των ενδυμάτων και των σχολικών προμηθειών.

Η απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας 1244 των Η.Ε υιοθετήθηκε στις 10 Ιουνίου 1999 και στις 12 Ιουνίου, τα πρώτα στοιχεία της ΝΑΤΟ-οδηγημένης δύναμης Κοσόβου, μπήκαν στο Κόσοβο. Μέχρι τις 20 Ιουνίου, η απόσυρση των σερβικών δυνάμεων ήταν πλήρης.

Μόλις οι ηγέτες της ΚΦΟΡ ικανοποιήθηκαν ότι η γιουγκοσλαβική απόσυρση ήταν πλήρης, η εκστρατεία βομβαρδισμού τελείωσε επίσης.

Η παρουσία της ΚΦΟΡ ήταν κρίσιμη στη διατήρηση της ασφαλείας για όλα τα άτομα και τις κοινότητες του Κοσόβου. Ακόμα και σήμερα, η ΚΦΟΡ συνεχίζει να συμβάλλει προς τη διατήρηση ενός ασφαλούς και σίγουρου περιβάλλοντος στο Κόσοβο προς όφελος όλων των πολιτών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6

Military Technical Agreement

Between the International Security Force ("KFOR") and the Governments of the Federal Republic of Yugoslavia and the Republic of Serbia

Article I: General Obligations

1. The Parties to this Agreement reaffirm the document presented by President Ahtisaari to President Milosevic and approved by the Serb Parliament and the Federal Government on June 3, 1999, to include deployment in Kosovo under UN auspices of effective international civil and security presences. The Parties further note that the UN Security Council is prepared to adopt a resolution, which has been introduced, regarding these presences.
2. The State Governmental authorities of the Federal Republic of Yugoslavia and the Republic of Serbia understand and agree that the international security force ("KFOR") will deploy following the adoption of the UNSCR referred to in paragraph 1 and operate without hindrance within Kosovo and with the authority to take all necessary action to establish and maintain a secure environment for all citizens of Kosovo and otherwise carry out its mission. They further agree to comply with all of the obligations of this Agreement and to facilitate the deployment and operation of this force.
3. For purposes of the agreement, the following expressions shall have the meanings as described below:
 - a. "The Parties" are those signatories to the Agreement.
 - b. "Authorities" means the appropriate responsible individual, agency, or organisation of the Parties.
 - c. "FRY Forces" includes all of the FRY and Republic of Serbia personnel and organisations with a military capability. This includes regular army and naval forces, armed civilian groups, associated paramilitary groups, air forces, national guards, border police, army reserves, military police, intelligence services, federal and Serbian Ministry of Internal Affairs local, special, riot and anti-terrorist police, and any other groups or individuals so designated by the international security force ("KFOR") commander.
 - d. The Air Safety Zone (ASZ) is defined as a 25-kilometre zone that extends beyond the Kosovo province border into the rest of FRY territory. It includes the airspace above that 25-kilometre zone.
 - e. The Ground Safety Zone (GSZ) is defined as a 5-kilometre zone that extends beyond the Kosovo province border into the rest of FRY territory. It includes the terrain within that 5-kilometre zone.
 - f. Entry into Force Day (EIF Day) is defined as the day this Agreement is signed.
4. The purposes of these obligations are as follows:
 - a. To establish a durable cessation of hostilities, under no circumstances shall any Forces of the FRY and the Republic of Serbia enter into, reenter, or remain within the territory of Kosovo or the Ground Safety Zone (GSZ) and the Air Safety Zone (ASZ) described in paragraph 3. Article I without the prior express consent of the international security force ("KFOR") commander. Local police will be allowed to remain in the GSZ.

The above paragraph is without prejudice to the agreed return of FRY and Serbian personnel which will be the subject of a subsequent separate agreement as provided for in paragraph 6 of the document mentioned in paragraph 1 of this Article.

- b. To provide for the support and authorization of the international security force ("KFOR") and in particular to authorize the international security force ("KFOR") to take such actions as are required, including the use of necessary force, to ensure compliance with this Agreement and protection of the international security force ("KFOR"), and to contribute to a

secure environment for the international civil implementation presence, and other international organisations, agencies, and non-governmental organisations (details in Appendix B).

Article II: Cessation of Hostilities

1. The FRY Forces shall immediately, upon entry into force (EIF) of this Agreement, refrain from committing any hostile or provocative acts of any type against any person in Kosovo and will order armed forces to cease all such activities. They shall not encourage, organise or support hostile or provocative demonstrations.
2. Phased Withdrawal of FRY Forces (ground): The FRY agrees to a phased withdrawal of all FRY Forces from Kosovo to locations in Serbia outside Kosovo. FRY Forces will mark and clear minefields, booby traps and obstacles. As they withdraw, FRY Forces will clear all lines of communication by removing all mines, demolitions, booby traps, obstacles and charges. They will also mark all sides of all minefields. International security forces' ("KFOR") entry and deployment into Kosovo will be synchronized. The phased withdrawal of FRY Forces from Kosovo will be in accordance with the sequence outlined below:
 - a. By EIF + 1 day, FRY Forces located in Zone 3 will have vacated, via designated routes, that Zone to demonstrate compliance (depicted on the map at Appendix A to the Agreement). Once it is verified that FRY forces have complied with this subparagraph and with paragraph 1 of this Article, NATO air strikes will be suspended. The suspension will continue provided that the obligations of this agreement are fully complied with, and provided that the UNSC adopts a resolution concerning the deployment of the international security force ("KFOR") so rapidly that a security gap can be avoided.
 - b. By EIF + 6 days, all FRY Forces in Kosovo will have vacated Zone 1 (depicted on the map at Appendix A to the Agreement). Establish liaison teams with the KFOR commander in Pristina.
 - c. By EIF + 9 days, all FRY Forces in Kosovo will have vacated Zone 2 (depicted on the map at Appendix A to the Agreement).
 - d. By EIF + 11 days, all FRY Forces in Kosovo will have vacated Zone 3 (depicted on the map at Appendix A to the Agreement).
 - e. By EIF + 11 days, all FRY Forces in Kosovo will have completed their withdrawal from Kosovo (depicted on map at Appendix A to the Agreement) to locations in Serbia outside Kosovo, and not within the 5 km GSZ. At the end of the sequence (EIF + 11), the senior FRY Forces commanders responsible for the withdrawing forces shall confirm in writing to the international security force ("KFOR") commander that the FRY Forces have complied and completed the phased withdrawal. The international security force ("KFOR") commander may approve specific requests for exceptions to the phased withdrawal. The bombing campaign will terminate on complete withdrawal of FRY Forces as provided under Article II. The international security force ("KFOR") shall retain, as necessary, authority to enforce compliance with this Agreement.
 - f. The authorities of the FRY and the Republic of Serbia will co-operate fully with international security force ("KFOR") in its verification of the withdrawal of forces from Kosovo and beyond the ASZ/GSZ.
 - g. FRY armed forces withdrawing in accordance with Appendix A, i.e. in designated assembly areas or withdrawing on designated routes, will not be subject to air attack.
 - h. The international security force ("KFOR") will provide appropriate control of the borders of FRY in Kosovo with Albania and FYROM (1) until the arrival of the civilian mission of the UN.
3. Phased Withdrawal of Yugoslavia Air and Air Defence Forces (YAADF)
 - a. At EIF + 1 day, no FRY aircraft, fixed wing and rotary, will fly in Kosovo airspace or over the ASZ without prior approval by the international security force ("KFOR") commander. All air defence systems, radar, surface-to-air missile and aircraft of the Parties will refrain from acquisition, target tracking or otherwise illuminating international security ("KFOR") air platforms operating in the Kosovo airspace or over the ASZ.
 - b. By EIF + 3 days, all aircraft, radars, surface-to-air missiles (including man-portable air defence systems (MANPADS)) and anti-aircraft artillery in Kosovo will withdraw to other locations in Serbia outside the 25 kilometre ASZ.

- c. The international security force ("KFOR") commander will control and coordinate use of airspace over Kosovo and the ASZ commencing at EIF. Violation of any of the provisions above, including the international security force ("KFOR") commander's rules and procedures governing the airspace over Kosovo, as well as unauthorised flight or activation of FRY Integrated Air Defence (IADS) within the ASZ, are subject to military action by the international security force ("KFOR"), including the use of necessary force. The international security force ("KFOR") commander may delegate control of normal civilian air activities to appropriate FRY institutions to monitor operations, deconflict international security force ("KFOR") air traffic movements, and ensure smooth and safe operations of the air traffic system. It is envisioned that control of civil air traffic will be returned to civilian authorities as soon as practicable.

Article III: Notifications

1. This agreement and written orders requiring compliance will be immediately communicated to all FRY forces.
2. By EIF +2 days, the State governmental authorities of the FRY and the Republic of Serbia shall furnish the following specific information regarding the status of all FRY Forces:
 - a. Detailed records, positions and descriptions of all mines, unexploded ordnance, explosive devices, demolitions, obstacles, booby traps, wire entanglement, physical or military hazards to the safe movement of any personnel in Kosovo laid by FRY Forces.
 - b. Any further information of a military or security nature about FRY Forces in the territory of Kosovo and the GSZ and ASZ requested by the international security force ("KFOR") commander.

Article IV: Establishment of a Joint Implementation Commission (JIC)

A JIC shall be established with the deployment of the international security force ("KFOR") to Kosovo as directed by the international security force ("KFOR") commander.

Article V: Final Authority to Interpret

The international security force ("KFOR") commander is the final authority regarding interpretation of this Agreement and the security aspects of the peace settlement it supports. His determinations are binding on all Parties and persons.

Article VI: Entry Into Force

This agreement shall enter into force upon signature.

Appendices:

A. Phased withdrawal of FRY Forces from Kosovo

B. International security force ("KFOR") operations

1. Consistent with the general obligations of the Military Technical Agreement, the State Governmental authorities of the FRY and the Republic of Serbia understand and agree that the international security force ("KFOR") will deploy and operate without hindrance within Kosovo and with the authority to take all necessary action to establish and maintain a secure environment for all citizens of Kosovo.
2. The international security force ("KFOR") commander shall have the authority, without interference or permission, to do all that he judges necessary and proper, including the use of military force, to protect the international security force ("KFOR"), the international civil implementation presence, and to carry out the responsibilities inherent in this Military Technical Agreement and the Peace Settlement which it supports.
3. The international security force ("KFOR") nor any of its personnel or staff shall be liable for any damages to public or private property that they may cause in the course of duties related to the implementation of this Agreement. The parties will agree a Status of Forces Agreement (SOFA) as soon as possible.
4. The international security force ("KFOR") shall have the right:
 - a. To monitor and ensure compliance with this Agreement and to respond promptly to any violations and restore compliance, using military force if required.

This includes necessary actions to:

1. Enforce withdrawals of FRY forces.
2. Enforce compliance following the return of selected FRY personnel to Kosovo
3. Provide assistance to other international entities involved in the implementation or otherwise authorised by the UNSC.
4. To establish liaison arrangements with local Kosovo authorities, and with FRY/Serbian civil and military authorities.
5. To observe, monitor and inspect any and all facilities or activities in Kosovo that the international security force ("KFOR") commander believes has or may have military or police capability, or may be associated with the employment of military or police capabilities, or are otherwise relevant to compliance with this Agreement.
6. Notwithstanding any other provision of this Agreement, the Parties understand and agree that the international security force ("KFOR") commander has the right and is authorised to compel the removal, withdrawal, or relocation of specific Forces and weapons, and to order the cessation of any activities whenever the international security force ("KFOR") commander determines a potential threat to either the international security force ("KFOR") or its mission, or to another Party. Forces failing to redeploy, withdraw, relocate, or to cease threatening or potentially threatening activities following such a demand by the international security force ("KFOR") shall be subject to military action by the international security force ("KFOR"), including the use of necessary force, to ensure compliance.

Footnote: 1. Turkey recognises the Republic of Macedonia with its constitutional name.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7

Resolution 1244 (1999)

**Adopted by the Security Council at its 4011th meeting,
on 10 June 1999**

The Security Council,

Bearing in mind the purposes and principles of the Charter of the United Nations, and the primary responsibility of the Security Council for the maintenance of international peace and security,

Recalling its resolutions 1160 (1998) of 31 March 1998, 1199 (1998) of 23 September 1998, 1203 (1998) of 24 October 1998 and 1239 (1999) of 14 May 1999,

Regretting that there has not been full compliance with the requirements of these resolutions,

Determined to resolve the grave humanitarian situation in Kosovo, Federal Republic of Yugoslavia, and to provide for the safe and free return of all refugees and displaced persons to their homes,

Condemning all acts of violence against the Kosovo population as well as all terrorist acts by any party,

Recalling the statement made by the Secretary-General on 9 April 1999, expressing concern at the humanitarian tragedy taking place in Kosovo,

Reaffirming the right of all refugees and displaced persons to return to their homes in safety,

Recalling the jurisdiction and the mandate of the International Tribunal for the Former Yugoslavia,

Welcoming the general principles on a political solution to the Kosovo crisis adopted on 6 May 1999 (S/1999/516, annex 1 to this resolution) and welcoming also the acceptance by the Federal Republic of Yugoslavia of the principles set forth in points 1 to 9 of the paper presented in Belgrade on 2 June 1999 (S/1999/649, annex 2 to this resolution), and the Federal Republic of Yugoslavia's agreement to that paper,

Reaffirming the commitment of all Member States to the sovereignty and territorial integrity of the Federal Republic of Yugoslavia and the other States of the region, as set out in the Helsinki Final Act and annex 2,

Reaffirming the call in previous resolutions for substantial autonomy and meaningful self-administration for Kosovo,

Determining that the situation in the region continues to constitute a threat to international peace and security,

Determined to ensure the safety and security of international personnel and the implementation by all concerned of their responsibilities under the present resolution, and acting for these purposes under Chapter VII of the Charter of the United Nations,

1. Decides that a political solution to the Kosovo crisis shall be based on the general principles in annex 1 and as further elaborated in the principles and other required elements in annex 2;
2. Welcomes the acceptance by the Federal Republic of Yugoslavia of the principles and other required elements referred to in paragraph 1 above, and demands the full cooperation of the Federal Republic of Yugoslavia in their rapid implementation;
3. Demands in particular that the Federal Republic of Yugoslavia put an immediate and verifiable end to violence and repression in Kosovo, and begin and complete verifiable phased withdrawal from Kosovo of all military, police and paramilitary forces according to a rapid timetable, with which the deployment of the international security presence in Kosovo will be synchronized;
4. Confirms that after the withdrawal an agreed number of Yugoslav and Serb military and police personnel will be permitted to return to Kosovo to perform the functions in accordance with annex 2;
5. Decides on the deployment in Kosovo, under United Nations auspices, of international civil and security presences, with appropriate equipment and personnel as required, and welcomes the agreement of the Federal Republic of Yugoslavia to such presences;
6. Requests the Secretary-General to appoint, in consultation with the Security Council, a Special Representative to control the implementation of the international civil presence, and further requests the Secretary-General to instruct his Special Representative to coordinate closely with the international security presence to ensure that both presences operate towards the same goals and in a mutually supportive manner;
7. Authorizes Member States and relevant international organizations to establish the international security presence in Kosovo as set out in point 4 of annex 2 with all necessary means to fulfil its responsibilities under paragraph 9 below;
8. Affirms the need for the rapid early deployment of effective international civil and security presences to Kosovo, and demands that the parties cooperate fully in their deployment;
9. Decides that the responsibilities of the international security presence to be deployed and acting in Kosovo will include:
 - a. Deterring renewed hostilities, maintaining and where necessary enforcing a ceasefire, and ensuring the withdrawal and preventing the return into Kosovo of Federal and Republic military, police and paramilitary forces, except as provided in point 6 of annex 2;
 - b. Demilitarizing the Kosovo Liberation Army (KLA) and other armed Kosovo Albanian groups as required in paragraph 15 below;
 - c. Establishing a secure environment in which refugees and displaced persons can return home in safety, the international civil presence can operate, a transitional administration can be established, and humanitarian aid can be delivered;
 - d. Ensuring public safety and order until the international civil presence can take responsibility for this task;
 - e. Supervising demining until the international civil presence can, as appropriate, take over responsibility for this task;
 - f. Supporting, as appropriate, and coordinating closely with the work of the international civil presence;
 - g. Conducting border monitoring duties as required;
 - h. Ensuring the protection and freedom of movement of itself, the international civil presence, and other international organizations;
10. Authorizes the Secretary-General, with the assistance of relevant international organizations, to establish an international civil presence in Kosovo in order to provide an interim administration for Kosovo under which the people of Kosovo can enjoy substantial autonomy within the Federal Republic of Yugoslavia, and which will provide transitional administration while establishing and overseeing the development of provisional democratic self-governing institutions to ensure conditions for a peaceful and normal life for all inhabitants of Kosovo;
11. Decides that the main responsibilities of the international civil presence will include:
 - a. Promoting the establishment, pending a final settlement, of substantial autonomy and self-government in Kosovo, taking full account of annex 2 and of the Rambouillet accords (S/1999/648);
 - b. Performing basic civilian administrative functions where and as long as required;

- c. Organizing and overseeing the development of provisional institutions for democratic and autonomous self-government pending a political settlement, including the holding of elections;
- d. Transferring, as these institutions are established, its administrative responsibilities while overseeing and supporting the consolidation of Kosovo's local provisional institutions and other peace-building activities;
- e. Facilitating a political process designed to determine Kosovo's future status, taking into account the Rambouillet accords (S/1999/648);
- f. In a final stage, overseeing the transfer of authority from Kosovo's provisional institutions to institutions established under a political settlement;
- g. Supporting the reconstruction of key infrastructure and other economic reconstruction;
- h. Supporting, in coordination with international humanitarian organizations, humanitarian and disaster relief aid;
- i. Maintaining civil law and order, including establishing local police forces and meanwhile through the deployment of international police personnel to serve in Kosovo;
- j. Protecting and promoting human rights;
- k. Assuring the safe and unimpeded return of all refugees and displaced persons to their homes in Kosovo;
- 12. Emphasizes the need for coordinated humanitarian relief operations, and for the Federal Republic of Yugoslavia to allow unimpeded access to Kosovo by humanitarian aid organizations and to cooperate with such organizations so as to ensure the fast and effective delivery of international aid;
- 13. Encourages all Member States and international organizations to contribute to economic and social reconstruction as well as to the safe return of refugees and displaced persons, and emphasizes in this context the importance of convening an international donors' conference, particularly for the purposes set out in paragraph 11 (g) above, at the earliest possible date;
- 14. Demands full cooperation by all concerned, including the international security presence, with the International Tribunal for the Former Yugoslavia;
- 15. Demands that the KLA and other armed Kosovo Albanian groups end immediately all offensive actions and comply with the requirements for demilitarization as laid down by the head of the international security presence in consultation with the Special Representative of the Secretary-General;
- 16. Decides that the prohibitions imposed by paragraph 8 of resolution 1160 (1998) shall not apply to arms and related matériel for the use of the international civil and security presences;
- 17. Welcomes the work in hand in the European Union and other international organizations to develop a comprehensive approach to the economic development and stabilization of the region affected by the Kosovo crisis, including the implementation of a Stability Pact for South Eastern Europe with broad international participation in order to further the promotion of democracy, economic prosperity, stability and regional cooperation;
- 18. Demands that all States in the region cooperate fully in the implementation of all aspects of this resolution;
- 19. Decides that the international civil and security presences are established for an initial period of 12 months, to continue thereafter unless the Security Council decides otherwise;
- 20. Requests the Secretary-General to report to the Council at regular intervals on the implementation of this resolution, including reports from the leaderships of the international civil and security presences, the first reports to be submitted within 30 days of the adoption of this resolution;
- 21. Decides to remain actively seized of the matter.

Annex 1

Statement by the Chairman on the conclusion of the meeting of the G-8 Foreign Ministers held at the Petersberg Centre on 6 May 1999

The G-8 Foreign Ministers adopted the following general principles on the political solution to the Kosovo crisis:

- Immediate and verifiable end of violence and repression in Kosovo;
- Withdrawal from Kosovo of military, police and paramilitary forces;
- Deployment in Kosovo of effective international civil and security presences, endorsed and adopted by the United Nations, capable of guaranteeing the achievement of the common objectives;
- Establishment of an interim administration for Kosovo to be decided by the Security Council of the United Nations to ensure conditions for a peaceful and normal life for all inhabitants in Kosovo;
- The safe and free return of all refugees and displaced persons and unimpeded access to Kosovo by humanitarian aid organizations;
- A political process towards the establishment of an interim political framework agreement providing for a substantial self-government for Kosovo, taking full account of the Rambouillet accords and the principles of sovereignty and territorial integrity of the Federal Republic of Yugoslavia and the other countries of the region, and the demilitarization of the KLA;
- Comprehensive approach to the economic development and stabilization of the crisis region.

Annex 2

Agreement should be reached on the following principles to move towards a resolution of the Kosovo crisis:

1. An immediate and verifiable end of violence and repression in Kosovo.
2. Verifiable withdrawal from Kosovo of all military, police and paramilitary forces according to a rapid timetable.
3. Deployment in Kosovo under United Nations auspices of effective international civil and security presences, acting as may be decided under Chapter VII of the Charter, capable of guaranteeing the achievement of common objectives.
4. The international security presence with substantial North Atlantic Treaty Organization participation must be deployed under unified command and control and authorized to establish a safe environment for all people in Kosovo and to facilitate the safe return to their homes of all displaced persons and refugees.
5. Establishment of an interim administration for Kosovo as a part of the international civil presence under which the people of Kosovo can enjoy substantial autonomy within the Federal Republic of Yugoslavia, to be decided by the Security Council of the United Nations. The interim administration to provide transitional administration while establishing and overseeing the development of provisional democratic self-governing institutions to ensure conditions for a peaceful and normal life for all inhabitants in Kosovo.
6. After withdrawal, an agreed number of Yugoslav and Serbian personnel will be permitted to return to perform the following functions:
 - Liaison with the international civil mission and the international security presence;
 - Marking/clearing minefields;
 - Maintaining a presence at Serb patrimonial sites;
 - Maintaining a presence at key border crossings.
7. Safe and free return of all refugees and displaced persons under the supervision of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees and unimpeded access to Kosovo by humanitarian aid organizations.
8. A political process towards the establishment of an interim political framework agreement providing for substantial self-government for Kosovo, taking full account of the Rambouillet accords and the principles of sovereignty and territorial integrity of the Federal Republic of Yugoslavia and the other countries of the region, and the demilitarization of UCK. Negotiations between the parties for a settlement should not delay or disrupt the establishment of democratic self-governing institutions.

9. A comprehensive approach to the economic development and stabilization of the crisis region. This will include the implementation of a stability pact for South-Eastern Europe with broad international participation in order to further promotion of democracy, economic prosperity, stability and regional cooperation.
10. Suspension of military activity will require acceptance of the principles set forth above in addition to agreement to other, previously identified, required elements, which are specified in the footnote below.⁽¹⁾ A military-technical agreement will then be rapidly concluded that would, among other things, specify additional modalities, including the roles and functions of Yugoslav/Serb personnel in Kosovo:

Withdrawal

- Procedures for withdrawals, including the phased, detailed schedule and delineation of a buffer area in Serbia beyond which forces will be withdrawn;

Returning personnel

- Equipment associated with returning personnel;
- Terms of reference for their functional responsibilities;
- Timetable for their return;
- Delineation of their geographical areas of operation;
- Rules governing their relationship to the international security presence and the international civil mission.

Notes

1. Other required elements:
- A rapid and precise timetable for withdrawals, meaning, e.g., seven days to complete withdrawal and air defence weapons withdrawn outside a 25 kilometre mutual safety zone within 48 hours;
 - Return of personnel for the four functions specified above will be under the supervision of the international security presence and will be limited to a small agreed number (hundreds, not thousands);
 - Suspension of military activity will occur after the beginning of verifiable withdrawals;
 - The discussion and achievement of a military-technical agreement shall not extend the previously determined time for completion of withdrawals.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 8

AGREEMENT ON RUSSIAN PARTICIPATION IN KFOR

Attached is the agreement on Russian participation in KFOR, signed in Helsinki today by Secretary of Defense William S. Cohen and Russian Minister of Defense Igor Sergeyev and released at a joint press conference. Attachment one is the agreed principles for Russian participation in the international security force (KFOR) for Kosovo. Attachment two is a chart depicting the chain of command for the Russian participation in KFOR. Attachment three is a hand-drawn map of the proposed KFOR sectors not available at this site. Attachment four is the allocation of responsibilities between the Russian Federation Armed Forces and KFOR at Pristina (Slatina) Airfield. Attachment five is the timetable for the preparation for functioning and initiation of operations of the Pristina (Slatina) Airfield. Attachment six is the liaison arrangements for participation of Russian forces in KFOR.

Also provided at the joint press conference was a map of KFOR Sectors with Russian operating areas [<http://www.defenselink.mil/news/#SLIDES>], a slide summarizing the agreed upon principles [<http://www.defenselink.mil/news/#SLIDES>], and a fact sheet on highlights of the agreement are attached.

Agreed Points on Russian Participation in KFOR

It is agreed by the Secretary of Defense of the United States and the Minister of Defense of the Russian Federation:

To accept the Agreed Principles attached (attachment #1) as the basis for Russian participation in the international peacekeeping force (KFOR) in full compliance with UNSC Resolution 1244.

To provide for participation of one to two Russian battalions operating in Kosovska Kamenica in the US sector according to the attached command and control model (attachment #2). A Russian officer will serve as the Representative to the Sector Commander for Russian Forces.

Additionally, the US will recommend that NATO agree that Russian forces also participate in the KFOR forces deployed in the German and French sectors, also according to the command and control model attached (attachment #2), specifically that Russia provide one to two battalions to be part of the KFOR forces in the German sector, to operate in the area near Malisevo, and one battalion to the KFOR force in the French sector, to operate in the area near Lausa, both areas as shown on the attached map (attachment #3). A German company and a French company will also operate in the Malisevo and Lausa areas respectively. Russian officers will serve as Representatives for Russian Forces to the sector commanders in the German and French sectors, respectively.

The total Russian deployment in Kosovo will not exceed five battalions with a total strength not exceeding 2850 troops, plus up to 750 troops for the airfield and logistics base operations combined, plus 16 liaison officers. The level of Russian participation will be reduced in proportion to reductions in the overall size of KFOR.

To resolve the Pristina (Slatina) airfield issue on the basis of the allocation of responsibilities described in attachments #4 and #5. All KFOR participants will have access to the airfield, under procedures to be established by KFOR. Details to be determined by Commander, KFOR in consultation with Russian representatives.

That Russia will have the right to establish a logistics base with an appropriate site security force in the vicinity of the town of Kosovo Polje, as agreed with COMKFOR, to support Russian forces in KFOR.

To send a Russian military representative to SHAPE and to augment his staff and expand his responsibilities to include Russian participation in KFOR, and to establish liaison and planning cells at AFSOUTH and KFOR as rapidly as possible in accordance with attachment #6.

To convene consultations as soon as possible to develop details for implementation of these agreements.

That these points, including determination on which Sector the Russians will participate in, will be confirmed by the NAC for NATO and by the Government of the Russian Federation. The scheme of deployment of the Russian contingents of KFOR may be reviewed and adjusted in light of the prevailing circumstances by mutual agreement of the confirming parties, keeping in mind all aspects of a continued, appropriate Russian presence.

All command arrangements will preserve the principle of unity of command. It is understood that the Russian contingent in Kosovo will be under the political and military control of the Russian Command.

For the Department of Defense
of the United States of America

For the Ministry of Defense
of the Russian Federation

Helsinki, Finland June 18, 1999

(Attachment 1)

AGREED PRINCIPLES FOR RUSSIAN PARTICIPATION IN THE INTERNATIONAL SECURITY FORCE (KFOR) FOR KOSOVO

Subject to political review and approval by NATO and Russian authorities, the following principles are accepted as the basis for Russian participation in a militarily effective peace enforcement operation in Kosovo:

Common Mission/Purpose: Under the mandate of UNSCR 1244 taken under Chapter VII of the UN Charter and according to the principles therein, and within the framework of the Military Technical Agreement between KFOR and the Federal Republic of Yugoslavia, KFOR will deploy to establish a secure environment for the return of refugees and Internally Displaced Persons and to monitor, and if necessary enforce, compliance with the Military Technical Agreement and the demilitarization of the KLA. The participation of all national contingents in KFOR will be based on OPLAN 10413, Operation Joint Guardian.

Common Rules of Engagement: All contingents of KFOR will accept and operate under common rules of engagement to be applied impartially in all areas toward all parties without exception.

Unity of Command: All command arrangements will preserve the principle of unity of command. This presumes that the Russian side exercises full political and military control over the Russian contingent.

Single Airspace Management: All contingents of KFOR will operate under KFOR-established airspace and airfield management controls in accordance with agreements.

Single System of Ground Movement Control: All ground movement will be conducted under the KFOR movement control procedures in accordance with agreements. To this end, a Russian liaison group will be created for communication and coordination, in accordance with the attached Liaison Arrangements for Russian Forces in KFOR.

Intelligence Sharing and Exchange: Conducted as under IFOR and SFOR. Tactical mission-oriented information will be exchanged on an agreed basis.

Coordinated Public Information Process: Conducted as under IFOR and SFOR. Public information messages will be coordinated and public information products exchanged.

Single System to Coordinate National Logistics and KFOR Base Support: KFOR may assist in coordinating national logistics operations among national contingents. All contingents of KFOR are responsible for their financial and logistics commitments.

KFOR Freedom of Maneuver and Operation: In the case where a sector commander, or the commander of a national contingent within a sector, declines to accept an order from the KFOR commander, COMKFOR will have full authority to order other KFOR forces, from that sector, or any other sector, to carry out the mission, and those other forces will have full freedom of maneuver and operation throughout the sector in question, including the zone of responsibility of the sector commander or national contingent commander, who declined to accept the order.

Command Structure: The command structure depicted on the attached chart (Russian Participation in KFOR) will be the command structure for Russian participation in KFOR.

(Attachment 4)

ALLOCATION OF RESPONSIBILITIES BETWEEN RF ARMED FORCES AND KFOR AT THE PRISTINA (SLATINA) AIRFIELD

Overall direction for the operation of the airfield and airspace in the KFOR AOR will be provided by the Director of Kosovo Air Operations working for the KFOR Commander.

The Chief of the Airfield, who carries out the functions enumerated in point 1 below, is a Russian officer, while the Chief of Air Movement, who carries out the functions enumerated in point 2 below, is a representative of NATO. They will carry out their functions in the name of the Director of Air Operations in Kosovo and KFOR Commander.

The Armed Forces of the Russian Federation will be responsible for:

Airfield Security

Airport Space Allocation

Ramp Management
Runway Inspection/ Maintenance
Taxiway Inspection/ Maintenance/FOD
Airfield Lighting
Public Works/ Utilities
Protocol (including linguistics)
Public Affairs
General Purpose Transportation
General Purpose Vehicle Maintenance/ Fuels
Aircraft Fuels/Refueling for Russian aircraft
The Representative of NATO will be responsible for:
Approach Control
Tower Services (includes Ground Control)
Flight Planning/ NOTAMs
TERPs (if/ as required)
Weather
NAVAIDs
Approach Lighting
Aerial Port Operations (Cargo and Passenger)
Aircraft Fuels/ Refueling for non-Russian aircraft
Crash/ Fire Protection

In each of the created functions assigned to NATO, a group of Russian representatives will be created. Detailed development of plans for these representatives will be accomplished after the Russian aviation group arrives at Pristina Airfield.

The number of Russian Federation Armed Forces for performing their assigned tasks shall be determined on the basis of NATO-accepted standards.

(Attachment 5)

Time Table for the Preparation for Functioning and Initiation of Operations of the Pristina (Slatina) Airfield

Graphic of Tentative Time Line for Bringing Slatina Airfield into Operation (D-Day is the day where there is an exchange of notes accepting the agreement)

3 3 6

Event: 1 2 2 4 5

Day: D +1 +2 +3 +4 +5 +6 +7 +8 +9 +10 +11 +12

Events:

1. Obtain Hungary's clearance for overflight of its territory for initial flights; remove all obstacles at the airfield; give UK access to all parts of the airfield.
 2. Arrival, in no more than six IL76 aircraft, of Russian administrative team and essential airfield equipment. Arrival, in no more than six IL76 equivalent aircraft, of NATO air movement personnel and equipment. No further flights into the airfield until general opening.
 3. Work in preparation for the start of the operation of the airbase.
 4. Upon certification of airfield safety for operation, begin routine air operations and provide access for all KFOR forces to the airfield with consent of COMKFOR. U.S./NATO will assist in obtaining clearances for further Russian overflight of foreign airspace with respect to deployments to Kosovo and back consistent with the Cohen/Sergeyev Agreed Points on Russian Participation in KFOR.
 5. Delivery of necessary equipment and Russian airfield teams (detachments).
 6. Deployment of airfield equipment to support full scale functioning.
-

(Attachment 6)

LIAISON ARRANGEMENTS FOR PARTICIPATION OF RUSSIAN FORCES IN KFOR

The following details the agreed liaison arrangements for Russian Forces in KFOR:

- a. Russia will return the Russian Military Representative to SHAPE, augment his staff and expand their responsibilities to include Russian participation in KFOR. The Russian representation will consist of up to 10 officers.
- b. Russia will establish a liaison group with HQ AFSOUTH. The Russian liaison group will consist of three officers.
- c. Russia will temporarily establish a liaison group with CAOC to coordinate the initial strategic deployment of Russia's peacekeeping contingent.
- d. Russia will establish a military representative at KFOR HQs for matters pertaining to the planning and employment of Russian peacekeeping contingent in KFOR:

-for planning (3-4 officers)

-for support (3-4 officers)

-for coordination of Russian activities in KFOR brigade zones (2-3 officer per zone where Russian peacekeeping contingent are located)

РАНЕЖИМО ПЕРПАА

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 9

Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών και Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου (τυπώθηκε από το εθνικό τυπογραφείο για λογαριασμό του κέντρου πληροφοριών ΟΗΕ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.

Ενέργειες σε περίπτωση απειλής εναντίον της Ειρήνης, Διαταράξεως της Ειρήνης και Επιθετικών Πράξεων

Άρθρο 39.

το Συμβούλιο Ασφαλείας θα αποφαινεται αν υπάρχει απειλή για την ειρήνη, διατάραξη της ειρήνης ή επιθετική ενέργεια και θα κάνει συστάσεις ή θα αποφασίζει ποια μέτρα θα λαμβάνονται σύμφωνα με τα άρθρα 41 και 42, για να διατηρηθεί ή να αποκατασταθεί η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια.

Άρθρο 40.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας, για να εμποδίσει επιδείνωση της καταστάσεως, μπορεί, πριν να κάνει τις συστάσεις ή πριν να αποφασίσει για τα μέτρα που προβλέπονται από το άρθρο 39, να καλεί τα ενδιαφερόμενα μέρη να συμμορφωθούν με τα προσωρινά μέτρα που αυτό κρίνει αναγκαία ή επιθυμητά. Αυτά τα προσωρινά μέτρα δε θα βλάπτουν σε τίποτε τα δικαιώματα, τις απαιτήσεις ή τη θέση των ενδιαφερόμενων μερών. Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα σημειώνει την παράλειψη κράτους να συμμορφωθεί με αυτά τα προσωρινά μέτρα.

Άρθρο 41.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας μπορεί να αποφασίζει ποια μέτρα – που δε συνεπάγονται τη χρησιμοποίηση ένοπλης δύναμης – θα λαμβάνονται για να εξασφαλίζουν την εκτέλεση των αποφάσεών του, και μπορεί να καλεί τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών να εφαρμόζουν αυτά τα μέτρα. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν πλήρη ή μερική διακοπή των οικονομικών σχέσεων, των σιδηροδρομικών, θαλάσσιων εναέριων συγκοινωνιών, των ταχυδρομικών, τηλεγραφικών, ραδιοφωνικών και άλλων μέσων επικοινωνίας, καθώς και τη διακοπή διπλωματικών σχέσεων.

Άρθρο 42.

Αν το Συμβούλιο Ασφαλείας κρίνει ότι τα μέτρα που προβλέπονται από το Άρθρο 41 θα ήταν ανεπαρκή ή ότι έχουν αποδεχτεί ανεπαρκή, μπορεί να προχωρήσει με αεροπορικές, θαλάσσιες ή χερσαίες δυνάμεις στην ανάληψη της δράσης που θα ήταν αναγκαία για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση της διεθνούς ασφάλειας και ειρήνης. Αυτή η δράση θα μπορούσε να περιλαμβάνει στρατιωτικές επιδείξεις, αποκλεισμό και άλλες επιχειρήσεις αεροπορικών, θαλάσσιων ή χερσαίων δυνάμεων των Μελών των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 43.

1. Όλα τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών, προκειμένου να συμβάλουν στη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, αναλαμβάνουν να θέτουν στη διάθεση του Συμβουλίου Ασφαλείας, όποτε το ζητήσει και σύμφωνα με τους όρους ειδικής συμφωνίας ή συμφωνιών, τις ένοπλες δυνάμεις, τη βοήθεια και τις διευκολύνσεις, στις οποίες θα περιλαμβάνεται και το δικαίωμα διελεύσεως, που θα είναι αναγκαία για να διατηρηθεί η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια.

2. Αυτή η συμφωνία ή οι συμφωνίες θα καθορίζουν τον αριθμό και τη μορφή των στρατιωτικών δυνάμεων, το βαθμό ετοιμότητάς τους και τη γενική τους εγκατάσταση, καθώς και τη φύση των διευκολύνσεων και της βοήθειας που θα χορηγούνται.

3. Για τη συμφωνία ή τις συμφωνίες θα γίνουν διαπραγματεύσεις το συντομότερο δυνατό, με πρωτοβουλία του Συμβουλίου Ασφαλείας. Οι συμφωνίες θα γίνονται μεταξύ του Συμβουλίου Ασφαλείας και των Μελών ή μεταξύ του Συμβουλίου Ασφαλείας και ομάδων Μελών, και θα πρέπει να επικυρώνονται από τα κράτη που τις υπογράφουν, σύμφωνα με τις συνταγματικές διαδικασίες του κάθε κράτους.

Άρθρο 44.

όταν το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει αποφασίσει να χρησιμοποιήσει βία, θα είναι υποχρεωμένο, πριν ζητήσει από ένα Μέλος που δεν αντιπροσωπεύεται σ' αυτό να του προμηθεύσει ένοπλες δυνάμεις, εκπληρώνοντας τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει σύμφωνα με το άρθρο 43, να καλεί αυτό το Μέλος να μετάσχει, αν το επιθυμεί, στη λήψη αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας που αφορούν τη χρησιμοποίηση των τμημάτων των ένοπλων δυνάμεων αυτού του μέλους.

Άρθρο 45.

για να δώσουν στα Ηνωμένα Έθνη τη δυνατότητα να παίρνουν επειγόντως στρατιωτικά μέτρα, τα Μέλη πρέπει να διατηρούν αμέσως διαθέσιμα τμήματα εθνικής αεροπορίας για συνδυασμένη διεθνή εξαναγκαστική δράση. Η δύναμη και ο βαθμός ετοιμότητας αυτών των τμημάτων θα ορίζονται και τα σχέδια για τη συνδυασμένη δράση θα καταστρώνονται από το Συμβούλιο Ασφαλείας, με τη βοήθεια της Επιτροπής Στρατιωτικού επιτελείου, μέσα στα όρια που θα προβλέπονται από τη συμφωνία ή τις συμφωνίες που αναφέρονται στο Άρθρο 43.

Άρθρο 46.

Τα σχέδια για τη χρησιμοποίηση ένοπλης δύναμης θα καταρτίζονται από το Συμβούλιο Ασφαλείας, με τη βοήθεια της Επιτροπής Στρατιωτικού Επιτελείου.

Άρθρο 47.

1. Θα συγκροτηθεί μια Επιτροπή Στρατιωτικού Επιτελείου για να συμβουλεύει και να βοηθά το Συμβούλιο Ασφαλείας σε όλα τα θέματα που αφορούν τις στρατιωτικές ανάγκες που θα έχει το Συμβούλιο Ασφαλείας για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, τη χρησιμοποίηση και τη διοίκηση των δυνάμεων που βρίσκονται στη διάθεσή του τη ρύθμιση των εξοπλισμών και τον ενδεχόμενο αφοπλισμό.

2. Η Επιτροπή Στρατιωτικού Επιτελείου θα αποτελείται από τους Αρχηγούς των Επιτελείων των μόνιμων μελών του Συμβουλίου ή τους αντιπροσώπους τους. Θα καλεί οποιοδήποτε Μέλος των Ηνωμένων Εθνών που δεν αντιπροσωπεύεται μόνιμα στην Επιτροπή να συνεργαστεί μαζί της, όταν η αποτελεσματική εκπλήρωση των καθηκόντων της απαιτεί τη συμμετοχή αυτού του Μέλους στις εργασίες της.

3. Η Επιτροπή Στρατιωτικού Επιτελείου θα είναι υπεύθυνη, υπό την εξουσία του Συμβουλίου Ασφαλείας για τη στρατηγική καθοδήγηση όλων των ενόπλων δυνάμεων που θα έχουν τεθεί στη διάθεση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Θέματα που αναφέρονται στη διοίκηση αυτών των δυνάμεων θα ρυθμιστούν αργότερα.

4. Η Επιτροπή Στρατιωτικού Επιτελείου, με την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας και ύστερα από συνεννόηση με τους αρμόδιους τοπικούς οργανισμούς, μπορεί να ιδρύει τοπικές υποεπιτροπές.

Άρθρο 48.

1. Η δράση που απαιτείται για την εκτέλεση των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας που αφορούν τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας θα αναλαμβάνεται από όλα τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών ή από μερικά από αυτά, όπως θα ορίζει το Συμβούλιο Ασφαλείας.

2. Οι αποφάσεις αυτές θα εκτελούνται από τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών απευθείας και μέσον ενεργειών τους στις αρμόδιες διεθνείς οργανώσεις στις οποίες είναι Μέλη.

Άρθρο 49.

Τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών θα συνεργάζονται βοηθώντας το ένα το άλλο στην εκτέλεση των μέτρων που αποφασίζει το Συμβούλιο Ασφαλείας.

Άρθρο 50.

Αν το Συμβούλιο Ασφαλείας πάρει προληπτικά ή εξαναγκαστικά μέτρα εναντίον οποιοδήποτε κράτους, κάθε άλλο κράτος – είτε είναι Μέλος των Ηνωμένων Εθνών είτε όχι – που κρίνει ότι η εφαρμογή αυτών των μέτρων του δημιουργεί ειδικά οικονομικά προβλήματα, θα έχει το δικαίωμα να συμβουλευέται το Συμβούλιο Ασφαλείας σχετικά με τη λύση αυτών των προβλημάτων.

Άρθρο 51.

Καμία διάταξη αυτού του Χάρτη δε θα εμποδίζει το φυσικό δικαίωμα της ατομικής ή συλλογικής νόμιμης άμυνας, σε περίπτωση που ένα Μέλος των Ηνωμένων Εθνών δέχεται ένοπλη επίθεση, ως τη στιγμή που το Συμβούλιο Ασφαλείας θα πάρει τα αναγκαία μέτρα για να διατηρήσει τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Τα μέτρα που θα παίρνουν τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών κατά την άσκηση αυτού του δικαιώματος της νόμιμης άμυνας θα ανακοινώνονται αμέσως στο Συμβούλιο Ασφαλείας, και σε καμία περίπτωση δε θα θίγουν την εξουσία και τη υποχρέωση που έχει το Συμβούλιο Ασφαλείας, σύμφωνα μ' αυτόν το Χάρτη, να αναλαμβάνει οποτεδήποτε τη δράση που κρίνει αναγκαία για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.